

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
EĞİTİM DAİRESİ BAŞKANLIĞI

YARGI MEVZUATI BÜLTENİ

Bültenin Kapsadığı Tarihler 14 – 20 Kasım 2006	Yayımlandığı Tarih 21 Kasım 2006	Sayı 317
--	--	--------------------

İÇİNDEKİLER

- [Devlet Memurlarına Ödenecek Zam ve Tazminatlara İlişkin Kararda Değişiklik Yapılması Hakkında Karara Dair 2006/11160 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı](#) (R.G. 15 Kasım 2006 – 26347)
- [Bazı Yönetmeliklerin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik](#) (R.G. 5 Ekim 2006 – 26310)
- [Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik](#) (R.G. 15 Kasım 2006 – 26347)
- [Personel Genel Müdürlüğünün “Bangalor Yargı Etiği İlkeleri ile Budapeşte İlkeleri” Konulu, 11.11.2006 Tarih ve 100289 Sayılı Duyurusu](#)
- [Anayasa Mahkemesinin E: 2005/146. K: 2005/105 Sayılı Kararı](#) (R.G. 14 Kasım 2006 – 26346)
- [Anayasa Mahkemesinin E: 2003/87. K: 2005/110 Sayılı Kararı](#) (R.G. 16 Kasım 2006 – 26348)
- [Anayasa Mahkemesinin E: 2001/33. K: 2002/56 Sayılı Karar Özeti](#) (R.G. 17 Kasım 2006 – 26349)
- [İnsan Hakları Mahkemesi Kararı \(Yasin Ateş/Türkiye Davası\)](#)
- [Maliye Bakanlığında Katma Değer Vergisi Genel Tebliği Seri No: 101](#) (R.G. 15 Kasım 2006 – 26347)
- [Adalet Bakanlığında Münhal Noterlikler İlanları](#) (R.G. 18 Kasım 2006 – 26350)

 [İçindekilere dön](#)

Bakanlar Kurulu Kararı

Karar Sayısı : 2006/11160

Ekli “Devlet Memurlarına Ödenecek Zam ve Tazminatlara İlişkin Kararda Değişiklik Yapılması Hakkında Karar”ın yürürlüğe konulması; Devlet Personel Başkanlığının görüşüne dayanan Maliye Bakanlığının 10/10/2006 tarihli ve 20407 sayılı yazısı üzerine, 657 sayılı

Devlet Memurları Kanununun 152 nci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 19/10/2006 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Ahmet Necdet SEZER

CUMHURBAŞKANI

Recep Tayyip ERDOĞAN

Başbakan

A. GÜL

A. ŞENER

M. A. ŞAHİN

B. ATALAY

Dışişleri Bak. ve Başb. Yrd.Devlet Bak. ve Başb. Yrd.Devlet Bak. ve Başb. Yrd. Devlet Bakanı

A. ŞENER

M.AYDIN

N. ÇUBUKÇU

K. TÜZMEN

Devlet Bakanı V.

Devlet Bakanı

Devlet Bakanı

Devlet Bakanı

A.AKSU

M. V.GÖNÜL

A.AKSU

K. UNAKITAN

Adalet Bakanı V.

Milli Savunma Bakanı

İçişleri Bakanı

Maliye Bakanı

B.ATALAY

F. N. ÖZAK

R.AKDAĞ

B. YILDIRIM

Milli Eğitim Bakanı V. Bayındırlık ve İskan Bakanı

Sağlık Bakanı

Ulaştırma Bakanı

M. M. EKER

M. BAŞESGİOĞLU

A. COŞKUN

Tarım ve Köy İşleri Bakanı Çalışma ve Sos. Güv. Bakanı Sanayi ve Ticaret Bakanı

M.H.GÜLER

A. KOÇ

M. H.GÜLER

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Kültür ve Turizm Bakanı Çevre ve Orman Bakanı V.

DEVLET MEMURLARINA ÖDENECEK ZAM VE TAZMİNATLARA İLİŞKİN KARARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KARAR

MADDE 1 – 17/4/2006 tarihli ve 2006/10344 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Devlet Memurlarına Ödenecek Zam ve Tazminatlara İlişkin Karar'ın eki III sayılı Cetvelin "D. Mülki İdare Amirliği Özel Hizmet Tazminatı" bölümü aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Mülki İdare Amirliği Sınıfına dahil kadrolarda bulunanlardan;

a) Müsteşar	345	
b) Olağanüstü Hal Bölge Valisi, İl Valileri ve Emniyet Genel Müdürü (Vali)		335
c) Kurul Başkanı, Müsteşar Yardımcısı, 1. Hukuk Müşaviri, Genel Müdür, Strateji Geliştirme Başkanı ile bu görevleri yürüten Merkez Valileri	330	
d) Merkezde görevli diğer Valiler	290	
e) Diğerlerinden;		
- 1 inci dereceden aylık alanlar	290	
- 2 ve 3 üncü derecelerden aylık alanlar	280	
- 4 ve 5 inci derecelerden aylık alanlar	260	
- Diğer derecelerden aylık alanlar	240	
- Kaymakam Adayları	175	
- Vali unvanını kazananlar hariç olmak üzere Kaymakamlık unvanını kazandıktan sonra İçişleri Bakanlığı merkez teşkilâtında görev yapanlar ile Merkez Valilerine ayrıca	30"	

MADDE 2 – Bu Karar 1/10/2006 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3 – Bu Kararı Bakanlar Kurulu yürütür.

Yönetmelikler

Karar Sayısı : 2006/10933

Ekli “Bazı Yönetmeliklerin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik”in yürürlüğe konulması; Bakanlar Kurulu’nca 28/8/2006 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Ahmet Necdet SEZER
CUMHURBAŞKANI

Recep Tayyip ERDOĞAN

Başbakan

A. GÜL

A. ŞENER

M. A. ŞAHİN

B. ATALAY

Dışişleri Bak. ve Başb. Yrd.Devlet Bak. ve Başb. Yrd.Devlet Bak. ve Başb. Yrd. Devlet
Bakanı

A. BABACAN

M. AYDIN

N. ÇUBUKÇU

K. TÜZMEN

Devlet Bakanı

Devlet Bakanı

Devlet Bakanı

Devlet Bakanı

C. ÇİÇEK

M. V.GÖNÜL

M. V. GÖNÜL

K. UNAKITAN

Adalet Bakanı

Milli Savunma Bakanı

İçişleri Bakanı V.

Maliye Bakanı

H. ÇELİK

F. N.ÖZAK

R.AKDAĞ

B. YILDIRIM

Milli Eğitim Bakanı Bayındırlık ve İskan Bakanı Sağlık Bakanı Ulaştırma Bakanı

M. M. EKER

M. BAŞESGİOĞLU

A. COŞKUN

Tarım ve Köyşleri Bakanı Çalışma ve Sos. Güv. Bakanı Sanayi ve Ticaret Bakanı

M.H.GÜLER

A. KOÇ

O. PEPE

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Kültür ve Turizm Bakanı Çevre ve Orman Bakanı

BAZI YÖNETMELİKLERİN YÜRÜRLÜKTEN KALDIRILMASINA DAİR YÖNETMELİK

Yürürlükten kaldırma

MADDE 1 – (1) Ekli listede adları ile Bakanlar Kurulu kararı tarih ve sayıları belirtilen yönetmelikler yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

LİSTE

Sıra No	Yönetmeliğin Adı	Bakanlar Kurulu Kararı Tarihi ve Sayısı
1	Ahar Mahallere Nakledilen Eşhasın Emval, Düyun ve Matlubatlarının Tasfiyesi Hakkındaki Kanunun Sureti Tatbıkına Dair Olan Talimatname	13/6/1926-3753
2	Yunan Hükümetiyle Aktedilen 1 Kanunuevvel 1926 Tarihli İtilafname Mucibince Devlete İntikal Eden ve 1 Nisan 1928 Tarihli Kanun Mucibince Ashabı	6/6/1928-6712

	Hakka Verilmesi Lazım Gelen Emvalin Sureti Tevziini Mübeyyin Talimatname	
3	İstanbul Telefon Abonelerinin Riayete Mecbur Oldukları Hükümleri Havi ve 3054 Numaralı Kanuna Dayanan Talimatname	15/11/1938-2/9884
4	Mali İstihbarat Arşivi Yönetmeliği	25/6/1951-3/13287
5	Tarım ve Orman Bakanlığı'na Bağlı 867 Sayılı Kanuna Tabi Kurumların İşletilmesine Ait Yönetmelik	27/4/1959-4/11542
6	1580 Sayılı Belediye Kanununun 110 uncu Maddesine 5116 Sayılı Kanunla Eklenen 19 uncu Fıkra Uyarınca Belediyelere Yapılacak Yardımlarda Uygulanacak Esasları Gösterir Yönetmelik	26/6/1961-5/1393
7	Devlet İstatistik Enstitüsü İstatistik Eğitim Merkezi Kuruluş ve Programı Yönetmeliği	5/12/1963-6/2454
8	Tarım Bakanlığına Bağlı ve 1.2.1963 Tarihli, 170 Sayılı Kanuna Tabi Kurumların İşletilmelerine Ait Yönetmelik	21/2/1964-6/2702
9	Gemi Koordinasyon Yönetmeliği	7/8/1970-7/1119
10	Sakatların ve Eski Hükümlülerin Çalıştırılmaları Hakkında Yönetmelik	23/12/1971-7/3600
11	Köy Yolları Yapım ve Bakım Yönetmeliği	24/10/1976-7/12960
12	Orman Köylüleri Kalkınma Fonu Yönetmeliği	12/12/1976-7/13177
13	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğünün İller Örgütlerine Atanacak Memurların Kadro Kıstaslarına Ait Yönetmelik	19/6/1979-7/17703
14	Bazı Sağlık Personeline Devlet Hizmeti Yükümlülüğü Uygulaması Esaslarına Dair Yönetmelik	22/10/1981-8/3767
15	Siyasi Partilerin Feshine Dair Kanun ile Hazineye İntikal Eden Malların Tasfiyesine İlişkin Yönetmelik	19/11/1981-8/3856
16	Sınai Mülkiyet ile İlgili Neşriyat Yönetmeliği	21/12/1981-8/4132
17	Sosyal ve İdari İlişkiler Uygulama Komitesi Çalışma Esaslarına Dair Yönetmelik	7/6/1982-8/4826
18	Denizcilik Yüksek Okulu Yönetmeliği	27/12/1982-8/5906
19	Sivil Hava Meydanlarında, Limanlarda ve Sınır Kapılarında Görevli Kuruluşların Teknik Nitelikteki ve İşletmecilik Bakımından Özellik Arzeden Hizmet ve Görevlerinin Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik	11/3/1983-83/6205

20	Ceza İnfaz Kurumlarındaki Hükümlülerin Cezaevi Dışındaki İşyerlerinde Çalıştırılması Hakkında Yönetmelik	26/8/1983-83/7041
21	Yakacak Yardımı Yönetmeliği	3/11/1983-83/7335
22	Emanet İşlere Ait Uygulama Yönetmeliği	1/6/1984-84/8125
23	Muayene ve Kabul İşlemlerine Ait Yönetmelik	26/4/1985-85/9453
24	Güvenlik Belgesi Verilmesi Hakkında Yönetmelik	4/3/1986-86-10436
25	Tasarrufları Koruma Fonu Yönetmeliği	14/4/1986-86/10600
26	Sinema Filmi, Video, Plak ve Ses Kaseti İşletmecilerine Verilecek İşletmeci Ruhsatı Hakkında Yönetmelik	7/8/1986-86/10899
27	Kordonsuz Telefon Sistemi Yönetmeliği (TGM-ST-005)	20/12/1986-86/11268
28	Tarım Reformu Fonu Yönetmeliği	18/2/1987-87/11516
29	Ağaçlandırma Fonu Yönetmeliği	20/2/1989-89/13850
30	30-1000 MHz Frekans Bandında Çalışan Kara Telsizlerinin Performans Standartları ve Ölçme Yöntemleri Hakkında Yönetmelik (TGM-ST-001)	29/1/1993-93/4075
31	Halk Bandı (CB) Telsiz Cihazların Performans Standartları ve Ölçme Yöntemleri Hakkında Yönetmelik (TGM-ST-002)	29/1/1993-93/4075
32	Telsiz Çağrı Sistemlerinin Performans Standartları Hakkında Yönetmelik (TGM-ST-003)	17/9/1993-93/4829
33	VHF Deniz Telsizlerinin Performans Standartları ve Ölçme Yöntemleri Hakkında Yönetmelik	14/10/1993-93/4960
34	TV Verici ve Aktarıcı Cihazlarının Performans Standartları ve Ölçme Yöntemleri Hakkında Yönetmelik (TGM-ST-006)	4/4/1995-95/6734
35	FM Radyo Verici ve Aktarıcı Cihazlarının Performans Standartları ve Ölçme Yöntemleri Hakkında Yönetmelik (TGM-ST-007)	4/4/1995-95/6735
36	Elektrik Enerjisi Fonu Yönetmeliği	8/6/1995-95/7003
37	Kablosuz Mikrofon Sistemlerinin Performans Standartları ve Ölçme Yöntemleri Hakkında Yönetmelik (TGM-ST-009)	19/8/1997-97/9851
38	Kamu İhale Kurumu İhale Yönetmeliği	17/6/2002-2002/4426
39	Devlet Memurları Yabancı Diller Eğitim	13/8/2003-

Merkezi Yönetmeliğinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik	2003/6142
---	-----------

[R.G. 5 Ekim 2006 – 26310]

 [İçindekilere dön](#)

Karar Sayısı : 2006/11122

Ekli “Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”in yürürlüğe konulması; Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcılığı’nın 8/8/2006 tarihli ve 14732 sayılı yazısı üzerine, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile 217 sayılı Devlet Personel Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine göre, Bakanlar Kurulu’na 11/10/2006 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Ahmet Necdet

SEZER

CUMHURBAŞKANI
Recep Tayyip ERDOĞAN
Başbakan

A. GÜL A. ŞENER N. ÇUBUKÇU B. ATALAY
Dışişleri Bak. ve Başb. Yrd.Devlet Bak. ve Başb. Yrd.Devlet Bak. ve Başb. Yrd. V.
Devlet Bakanı

B.ATALAY M.AYDIN N. ÇUBUKÇU M.AYDIN
Devlet Bakanı V. Devlet Bakanı Devlet Bakanı Devlet Bakanı V.
C. ÇİÇEK M. V.GÖNÜL A.AKSU K. UNAKITAN
Adalet Bakanı Milli Savunma Bakanı İçişleri Bakanı Maliye Bakanı
H. ÇELİK F. N. ÖZAK R.AKDAĞ B. YILDIRIM
Milli Eğitim Bakanı Bayındırlık ve İskan Bakanı Sağlık Bakanı Ulaştırma Bakanı

M. M. EKER M. BAŞESGİOĞLU A. COŞKUN
Tarım ve Köyişleri Bakanı Çalışma ve Sos. Güv. Bakanı Sanayi ve Ticaret Bakanı
M.H.GÜLER H.ÇELİK O. PEPE
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Kültür ve Turizm Bakanı V.Çevre ve Orman Bakanı

KAMU GÖREVLERİNE İLK DEFA ATANACAKLAR İÇİN YAPILACAK SINAVLAR HAKKINDA GENEL YÖNETMELİKTE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR YÖNETMELİK

MADDE 1 – 18/3/2002 tarihli ve 2002/3975 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmeliğe aşağıdaki madde eklenmiştir.

"EK MADDE 4 – (1) Üniversitelerin fakülte veya dört yıllık yüksekokullarından mezun olup, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesindeki genel şartları taşıyanlardan;

a) Olimpiyat Oyunları, Parolimpik Oyunları, Üniversiad Oyunları ile Akdeniz Oyunlarında ferdi ve takım müsabakalarında ilk üç dereceye girenlerin,

b) Uluslararası Olimpiyat Komitesinin tanıdığı spor dallarının büyükler kategorisinde Dünya veya Avrupa şampiyonalarında ilk üç dereceye girenlerin,

c) (a) ve (b) bentlerinde belirtilen yarışmaların takım sporlarında en az on kez ülkemizi temsil ederek milli sporcu belgesi almış olanların,

kendi istekleri üzerine, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünde münhal bulunan sportif eğitim uzmanı ve antrenör kadroları ile öğretmenlik için aranan diğer özel şartları da

taşımaları kaydıyla Milli Eğitim Bakanlığında münhal bulunan beden eğitimi branşında öğretmen kadrolarına atanmalarında bu Yönetmelik hükümleri uygulanmaz."

MADDE 2 – Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3 – Bu Yönetmelik hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

[R.G. 15 Kasım 2006 – 26347]

 [İçindekilere dön](#)

Bakanlık Duyurusu

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Personel Genel Müdürlüğü

Sayı : B.03.0.PER.0.00.00.01/100289
14/11/2006

Konu : .....

EĞİTİM DAİRESİ BAŞKANLIĞINA

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 27.06.2006 gün ve 315 sayılı kararıyla (tanımlar kısmı çıkartılarak) benimsenmesine karar verilen Bangalor Yargı Etiği İlkeleri ile, 10.10.2006 gün ve 424 sayılı kararıyla benimsenmesine karar verilen Budapeşte İlkeleri'nin, yargı mevzuatı bülteninde yayınlaması hususunda gereğini arz ederim.

İbrahim OKUR
Hâkim
Genel Müdür Yardımcısı

Ek :15

2003/43 Sayılı Birleşmiş Milletler BANGALOR YARGI ETİĞİ İLKELERİ

- 1 Bu ilkeler, Birleşmiş Milletler'in 2000 yılı Nisan ayında Viyana'da gerçekleştirilen ilk toplantısından sonra Şubat 2001 tarihinde Hindistan'ın Bangalor şehrinde gerçekleştirilen ikinci toplantıda, Yargısal Tutarlılığın Kuvvetlendirilmesi Hakkındaki Yargı Grubu tarafından taslak olarak kabul edilmiştir.
- 2 25-26 2002 Kasım tarihlerinde Lahey Barış Sarayında yapılan Adalet Başkanları Yuvarlak Masa Toplantısında, Yargısal Tutarlılığın Kuvvetlendirilmesi Hakkındaki Yargı Grubu tarafından ilk taslak gözden geçirilmiş ve taslak üzerinde anlaşma sağlanmıştır.
- 3 Bangalor İlkeleri, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'nun 23 Nisan 2003 tarihli oturumunda kabul edilmiştir.
- 4 Avrupa Konseyi'nin Avrupa Hakimleri Danışma Komitesi de bu ilkeleri, 13 Kasım

2000 tarihli oturumunda (ilkeler henüz BM tarafından onaylanmadan) Bakanlar Komitesi'ne bu konuda tavsiye kararı vaz'etmek üzere önermiştir.

ÖNSÖZ

Uluslararası İnsan Hakları Bildirgesi'nin, herkesin, hak ve yükümlülüklerinin belirlenmesinde ve kendisine herhangi bir suç isnâdında bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından tam bir eşitlikle, âdil ve alenî olarak yargılanma hakkına sahip olduğunu temel bir prensip olarak tanımış olmasından,

Siyâsî ve Medenî Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin, herkesin mahkemeler önünde eşit olduğuna, ve hakkındaki bir suç isnâdının veya hak ve yükümlülükleri ilgili bir hukuki uyuşmazlığın karara bağlanmasında, hukuken kurulmuş yetkili, bağımsız ve tarafsız bir yargı yeri tarafından âdil ve alenî olarak, sebepsiz gecikme olmaksızın, yargılanma hakkına sahip olduğunu garanti altına almış olmasından,

Bölgesel insan hakları belgelerinde, ulusal anayasalarda, yasalarda ve yazılı olmayan hukukta, ve hukuksal teâmül ve geleneklerde yukarıda anılan prensip ve hakların tanınmış olması ya da yansıtılmış olmasından,

Diğer tüm hakların, nihâî anlamda icra edilebilmesinin, yargıya ilişkin konuların tam ve doğru bir şekilde yönetimine bağlı olması keyfiyetinin; insan haklarının korunması açısından yetkili, bağımsız ve tarafsız bir yargıya vurgulama yaptığından,

Aynı şekilde yetkili, bağımsız ve tarafsız bir yargının, meşrûiyet ve hukuk devleti ilkesine riayet açısından, mahkemelerin görevlerini yerine getirip getirmediği hususunda esaslı bir unsur olmasından,

Modern ve demokratik bir toplumda, yargının iç tutarlılığı ve manevi gücü ile yargı sistemine olan kamusal güvenin son derece önemli olmasından,

Bireysel ve kurumsal olarak, yargı sistemine olan güveni sürdürme ve artırma çabası ve kamusal bir güvence olarak, hâkimlerin hâkimlik makamına saygı göstermeleri ve onur duymalarının esas olmasından,

Yargı etiği ile ilgili yüksek standartları muhafaza etmeye ve ilerletmeye yönelik temel sorumluluğun, her ülkede yine yargının üzerinde olmasından,

Ve Yargının Bağımsızlığına Dair Birleşmiş Milletler Temel İlkelerinin yargının bağımsızlığını güvence altına almak ve ilerletmek için dizayn edilmiş olması ve evveleminde bu ilkelerin devletlere yöneltilmiş olmasından,

DOLAYI,

Hâkimlere yönelik meslek ahlâkı standartlarını oluşturmak niyetiyle, AŞAĞIDAKİ PRENSİPLER tasarlanmıştır. Bu prensipler, hâkimlere rehberlik edecek ve yargı etiğini düzenleyecek bir çerçeveyi yargıya temin edecek şekilde tasarlanmıştır. Yine bu prensipler, yasama ve yürütme mensupları ile avukatların ve kamuoyunun, yargıya daha iyi destek olmalarına ve onu daha iyi anlamalarına yardımcı olacak şekilde tasarlanmıştır. Bu prensipler, hâkimlerin; yargı mesleği standartlarını takviye etmek üzere oluşturulan ve bizzat kendileri de bağımsız ve tarafsız olan uygun kurumlar karşısında, meslekî davranışlarından dolayı sorumlu olduklarını varsayar ve bu prensipler, hâkimleri bağlayıcı mevcut hukuk ve davranış kurallarını değiştirmeyi değil onları tamamlamak niyetiyle öngörülmüştür.

Değer 1:
BAĞIMSIZLIK
İlke:

Yargı bağımsızlığı, hukuk devletinin ön koşulu ve âdil yargılanmanın temel garantisidir. Bundan dolayı hâkim, hem bireysel hem de kurumsal yönleriyle yargı bağımsızlığını temsil ve muhâfaza etmelidir.

Uygulama:

- 1.1 Hâkim, doğrudan ya da dolayısıyla her hangi bir sebeple ya da her hangi bir yerden gelen müdâhale, tehdit, baskı, teşvik ve tüm hâricî etkilerden uzak, hâkimin olayları değerlendirmesi temelinde, vicdânî hukuk anlayışı ile uyum içerisinde bağımsız olarak yargısal işlevini yerine getirmelidir.
- 1.2 Hâkim, genelde toplumdan, özelde ise karar vermek zorunda olduğu ihtilâfin taraflarından bağımsızdır.
- 1.3 Hâkim, yasama ve yürütme organlarının etkisi ve bu organlarla uygun olmayan ilişkilerden fiilen uzak olmakla kalmayıp, aynı zamanda öyle görünmelidir de.
- 1.4 Hâkim, yargısal görevlerini yerine getirirken, tek başına karar vermek zorunda olduğu hususlarda diğer yargıçlardan da bağımsızdır.
- 1.5 Hâkim, yargının kurumsal ve eylemsel bağımsızlığını sürdürmek ve arttırmak için, yargısal görevlerinin ifasına yönelik koruma tedbirlerini almalı ve bunları arttırmalıdır.
- 1.6 Hâkim, yargı bağımsızlığını sürdürmede esas olan yargıya yönelik kamusal güveni güçlendirmek amacıyla, yargı etiği ile ilgili yüksek standartlar sergilemeli ve bunları ilerletmelidir.

Değer 2:
TARAFSIZLIK
İlke:

Tarafsızlık, yargı görevinin tam ve doğru bir şekilde yerine getirilmesinin esasıdır. Bu prensip, sadece bizâtihi karar için değil aynı zamanda kararın oluşturulduğu süreç açısından da geçerlidir.

Uygulama:

- 1 Hâkim, yargısal görevlerini tarafsız, önyargısız ve iltimassız olarak yerine getirmelidir.
- 2 Hâkim, mahkemede ve mahkeme dışında, yargı ve yargıç tarafsızlığı açısından kamuoyu, hukuk mesleği ve dava taraflarının güvenini sağlayacak ve artıracak davranışlar içerisinde olmalıdır.
- 3 Hâkim, duruşma ve karar aşamalarında, kendisini yargılamadan zorunlu olarak el çektirecek olasılıkları makul ölçüler içerisinde asgariye indirecek şekilde hareket etmelidir.
- 4 Hâkim, önündeki bir dava veya önüne gelme ihtimâli olan bir konu hakkında, bilerek ve isteyerek; yargılama aşamasının sonuçlarını veya sürecin açıkça âdilânelik vasfını makul ölçüler çerçevesinde etkileyecek veya zayıflatacak hiçbir yorumda bulunmamalıdır. Ayrıca hâkim, her hangi bir şahsın ya da meselenin âdil yargılanmasını etkileyebilecek alenî olsun veya olmasın her hangi bir yorum da yapmamalıdır.
- 5 Hâkim, tarafsız olarak karar veremeyeceği durumda veya makul olarak düşünme yeteneği olan bir kişide tarafsız olarak karar veremeyeceği izlenimi yaratması halinde, yargılamanın her hangi bir aşamasına katılmaktan çekinmelidir. Sınırlı sayıda sayılmamakla birlikte bu durum aşağıdaki ihtimâllerde söz konusu olur:
  - 6 Hâkimin, yargılama aşamasında delil kâbilinden tartışılan olaylarla ilgili kişisel bir bilgiye sahip olması veya davanın bir tarafıyla ilgili

- gerçek bir önyargı veya tarafgirlik içerisinde olması veya
- 7 Hâkimin ihtilâf konusu davada, olaya ilişkin bir tanıklığının olması ya da daha önceden bu konuda avukat olarak hizmet vermiş olması veya
  - 8 Hâkim ya da hâkimin ailesinden birisinin ihtilâf konusu dava sonuçlarıyla ilgili ekonomik bir çıkarının olması.

Davaya bakmaya devam edecek yeni bir mahkemenin kurulamaması halinde veya hiçbir şeyin yapılmamasının durumun aciliyeti nedeniyle ciddi şekilde adaletsizliğe yol açacağı halde hâkime, görevden el çektirmek gerekmez.

Değer 3:

DOĞRULUK ve TUTARLILIK

İlke:

Doğruluk ve tutarlılık, yargı görevinin düzgün bir şekilde yerine getirilmesinde esastır.

Uygulama:

- 1 Hâkim, meslekî davranış şekli itibariyle, makul olarak düşünme yeteneği olan bir kişide her hangi bir serzenişe yol açmayacak hal ve tavır içinde olmalıdır.
- 2 Hâkimin hal ve davranış tarzı, yargının doğruluğuna ve tutarlılığına ilişkin inancı kuvvetlendirici nitelikte olmalıdır: Adaletin gerçek anlamda sağlanması kadar gerçekleştirildiğinin görüntü olarak sağlanması da önemlidir.

Değer 4:

DÜRÜSTLÜK

İlke:

Dürüstlük ve dürüstlüğün görüntü olarak ortaya konuluşu, bir hâkimin tüm etkinliklerini icrada esaslı bir unsurdur.

Uygulama:

- 1 Hâkim, hâkimden sâdır olan tüm etkinliklerde yakışsız ve yakışık almayan görüntüler içerisinde olmaktan kaçınmalıdır.
- 2 Kamunun sürekli denetim sujesi olarak hâkim, normal bir vatandaş tarafından sıkıntı verici olarak görülebilecek kişisel sınırlamaları kabullenmeli ve bunlara isteyerek ve özgürce uymalıdır. Hâkim, özellikle yargı mesleğinin onuruyla uyumlu bir tarzda davranmalıdır.
- 3 Hâkim, kendi mahkemesinde hukuk mesleğini icra eden kimselerle olan bireysel ilişkilerinde, objektif olarak bakıldığında tarafgirlik veya bir tarafa meyiletme görüntüsü ya da şüphe doğuracak durumlardan kaçınmalıdır.
- 4 Hâkim, ailesini temsil eden birisinin davacı olduğu veya böyle bir kimsenin her hangi bir şekilde ilişkili olduğu davalara bakmamalıdır.
- 5 Hâkim, ikâmetgahının, hukuk mesleğini icra eden birisi tarafından müşterilerini veya bu kişinin diğer meslektaşlarını kabul yeri olarak kullanılmasına izin vermemelidir.
- 6 Hâkim, diğer vatandaşlar gibi, ifade, inanç ve dernek kurma ve toplanma özgürlüğüne sahiptir, ancak bu hakların kullanılmasında, yargı mesleğinin onurunu, yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını koruyacak şekilde davranmalıdır.
- 7 Hâkim, şahsına ait olan ve kendisine emanet olarak bırakılan mal varlığını bildirmeli ve aile üyelerinin mal varlıklarının bildirimine ilişkin makul bir çaba sarf etmelidir.
- 8 Hâkim; ailesinin, sosyal veya diğer ilişkilerinin, hâkim olarak meslekî davranışlarını veya vereceği yargısal kararı etkilemesine izin vermemelidir.
- 9 Hâkim, hâkimlik mesleğinin prestijini; kendisine, aile üyelerinden birisine veya her hangi bir kimseye özel çıkar sağlayacak şekilde ne kendisi kullanmalı ne de başka birisine kullandırtmalıdır. Ayrıca hâkim, yargı görevinin yerine

- getirilmesinde, her hangi bir kimsenin kendisini etkileyebileceği izlenimine ne kendisi yol açmalıdır, ne de başkalarının böyle bir izlenime yol açmalarına müsaade etmelidir.
- 10 Hâkim tarafından, hâkimlik mesleğinin icrası sırasında elde edilen gizli bilgiler, hâkimin yargısal göreviyle ilgili olmayan diğer amaçlar için hâkim tarafından da kullanılamaz ve ifşa edilemez.
- 11 Yargısal görevlerini tam ve eksiksiz bir şekilde icra etmek kaydıyla, hâkim aşağıdaki faaliyetlerde bulunabilir:
- 4.11.1 Hukuk, hukuk sistemi, adalet teşkilatı veya bunlarla ilintili diğer konularda yazı yazabilir, konferans verebilir, ders verebilir ve diğer etkinliklere katılabilir;
- 4.11.2 Hukuk, hukuk sistemi, adalet teşkilatı veya bunlarla ilintili diğer konularla ilgili resmi bir organ önündeki kamuya açık bir oturuma katılabilir;
- 4.11.3 Üye olması halinde, bu üyelik bir hâkimin bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkesine hâle getirmeyecekse, resmi bir organın, veya başka bir idari komisyonun, komitenin veya danışma kurulunun üyesi olarak hizmet verebilir. Veya
- 4.11.4 Yargıçlık makamının onurunu zedelememesi ve yargısal görevlerin yerine getirilmesine engel olmaması koşuluyla, diğer etkinliklere katılabilir.
- 12 Hâkim, yargıçlık makamında görevli iken avukatlık yapamaz.
- 13 Hâkim, yargıçlarla ilgili derneklere katılabilir veya böyle bir dernek kurabilir, ya da yargıçların çıkarlarını temsil eden diğer örgütlere katılabilir.
- 14 Hâkim ve aile üyeleri; yargısal görevlerin yerine getirilmesine ilişkin olarak, bir şeyin hâkim tarafından yapılması, yapılmaması veya yapılmasına kayıtsız kalınması ile ilintili herhangi bir hediye, bir kredi, bir teberrû ya da bir iltimas talebinde ne bulunabilir ne de kabul edebilir.
- 15 Hâkim, mahkeme personeline veya nüfûzu, idaresi ve yetkisi tahtında kalan diğer kişilere, görevlerinin veya işlevlerinin yerine getirilmesine ilişkin olarak; bir şeyin yapılması, yapılmaması veya yapılmasına kayıtsız kalınması ile ilintili herhangi bir hediye, bir kredi, bir teberrû ya da bir iltimas talebinde bulunmaları veya kabul etmeleri konusunda, izin veremez.
- 16 Umuma açıklama konusundaki yasal gerekler ve hukuk gözetilmek suretiyle hâkim; tarafgirlik görüntüsüne yol açmayacak veya yargısal görevlerin icrasında hâkimi etkilemek amacıyla verildiği izlenimi yaratmayacak hatıra kâbilinden hediye, ödül veya benzeri şeyi alabilir.

Değer 5:

EŞİTLİK

İlke:

Yargıçlık makamının gerektirdiği performans açısından asıl olan; herkesin mahkemeler önünde eşit muameleye tabi tutulmasını sağlamaktır.

Uygulama:

- 1 Hâkim, toplumdaki çeşitliliğin ve sınırlı sayıda olamamakla birlikte ırk, renk, cinsiyet, din, tabiiyet, sosyal sınıf, sakatlık, yaş, evlilik durumu, cinsel yönelim, sosyal ve ekonomik durum ve benzeri diğer sebeplerden neşet eden farklılıkların (davaya mesnet olmayan sebepler) şuurunda olmak ve bunları anlamak zorundadır.
- 2 Hâkim, yargıçlık görevini yerine getirirken , davaya mesnet olmayan sebeplere dayanarak herhangi bir kişi ya da gruba karşı sözle veya davranışlarıyla meyilli ya da önyargılı olarak hareket edemez.

- 3 Hâkim, yargısal görevlerini; davaya mesnet olmayan ve yargı görevinin düzgün bir şekilde işleminde ehemmiyetsiz olan sebeplerde bir ayrımcılığa gitmeksizin davanın tarafları, tanıklar, avukatlar, mahkeme personeli ve yargı görevini icra eden meslektaşları dahil herkes için uygun yasal mülâhazalarla yerine getirmelidir.
- 4 Hâkim, mahkeme personeline veya hâkimin nüfuzu, yönetimi veya denetimi tahtında olan diğer kişilere; hâkimin önüne gelmiş bir konuda, davaya mesnet olmayan sebeplere dayanarak, bireyler arasında ayrımcılık yapmalarına izin vermemelidir.
- 5 Hâkim, mahkeme önündeki yargılama aşamasında, avukatlardan; sözleriyle ya da davranışlarıyla, yargılama konusunun ve savunma konusunun bu sebep olması hali dışında, davaya mesnet olmayan sebeplere dayanarak herhangi bir kişi ya da gruba karşı meyilli ya da önyargılı olduklarını izhar etmemelerini talep etmelidir.

Değer 6:
EHLİYET VE LİYÂKAT

İlke:

Ehliyet ve liyâkat, yargıçlık makamının gerektirdiği performansın ön koşuludur.

Uygulama:

- 1 Bir hâkimin yargısal görevleri, diğer tüm etkinliklerin önünde yer alır.
- 2 Hâkim, meslekî aktivitesini, sadece mahkemedeki yargısal işlevler ile sorumlulukların yerine getirilmesine ve karar vermeye değil aynı zamanda mahkemenin işleri ve yargıçlık makamıyla ilgili diğer vazifeleri de içeren yargısal görevlere adanmalıdır.
- 3 Hâkim, yargıçlar için yargının kontrolünde yapılan eğitim ve diğer fırsatları kollayarak, yargısal görevlerin düzgün bir şekilde icrası için meslekî bilgisini, becerisini ve bireysel yeteneklerini sürdürmek ve artırmak için gerekli adımları atmalıdır.
- 4 Hâkim, uluslararası sözleşmeleri ve insan hakları normlarını oluşturan diğer belgeleri kapsayan uluslararası hukuk gelişmeleri hakkında kendisini sürekli güncellemelidir.
- 5 Hâkim, mahkeme kararlarının verilmesi de dahil tüm yargısal görevlerini etkin bir şekilde, âdilâne ve makul bir süre içerisinde yerine getirmelidir.
- 6 Hâkim, mahkemedeki tüm yargılama aşamalarında düzeni ve uygun hareket edilmesini sağlamalı, davanın tarafları, jüri üyeleri, tanıklar, avukatlar ve diyalog kurduğu resmi bir sıfatı haiz diğer kişilerle ilişkilerinde sabırlı, nazik ve vakur olmalıdır. Hâkim, aynı davranış tarzını tarafların yasal temsilcilerinden, mahkeme personelinden ve hâkimin nüfuzu, yönetimi ve denetimine bağlı diğer kişilerden de talep etmelidir.
- 7 Hâkim, yargısal görevlerini layıkıyla yerine getirmesine uygun düşmeyen davranışlar içerisinde bulunamaz.

YÜRÜRLÜK

Yargıçlık makamının niteliği sebebiyle,
bu prensipleri yürürlüğe koyacak mekanizmalar şayet hâlihazırda hukuklarında
mevcut değilse, ulusal adalet teşkilatı,
bu prensipleri yürürlüğe koymayı temin edecek etkili tedbirleri almalıdır.

AÇIKLAMALAR

- 1- Uluslar arası Suçların Önlenmesine Dair Birleşmiş Milletler Merkezinin daveti üzerine 2000 yılı Nisan ayında Viyana'da gerçekleştirilen ilk toplantıda ve

bununla bağlantılı Suçların Önlenmesi ve Suçlulara Muamele Hakkındaki 10. Birleşmiş Milletler Kongresinde,

Yargısal Tutarlılığı Kuvvetlendirme Hakkındaki Yargı Grubu:

- Bangladeş Adalet Başkanı Latifur Rahman,
- Hindistan'ın Karnataka Eyaleti Adalet Başkanı Bhaskar Rao,
- Nepal Adalet Başkanı Bahadur Shrestha,
- Nijerya Adalet Başkanı Uwais,
- Güney Afrika Anayasa Mahkemesi Başkan Yardımcısı Langa,
- Tanzanya Adalet Başkanı Nyalali ve
- Uganda Adalet Başkanı Odoki'nin hazır bulunduğu,

Hâkim Christopher Weeremanttry'nin başkanlığındaki toplantı,

Uluslararası Adalet Mahkemesinin Başkan Yardımcısı, Avusturya Yüksek Mahkemesi Hâkimi Michael Kirby'nin raportörlüğü ve

Bağımsız Hâkimler ve Hukukçular hakkındaki Birleşmiş Milletler özel raportörü olan Dato' Param Cumaraswamy katılımıyla),

yargı görevlilerinin davranışlarını ölçebilecek bir koda gereksinim olduğunu kabul etmişlerdir. Bu yüzden, Yargı Grubu, yargıda etikle ilgili kabul edilen kodların analiz edilmesini ve aşağıdaki konularda Yargısal Tutarlılık Programı Koordinatörü Dr. Nihal Jayawickrama tarafından bir rapor hazırlanmasını talep etmiştir: (a) benzer kodifikasyonlarda tekrar edilen öz mülahazalar; (b) hepsinde değil de bazılarında ortaya konulmuş, kimi ülkeler tarafından kabul edilebilecek kimileri tarafından da kabul edilemeyecek seçimlik ve ilave mülahazalar.

2- Yukarıda göz önüne serilen direktiflere uygun olarak yargı mesleğiyle ilgili taslak kodun hazırlanması aşamasında, varolan çeşitli kodlara ve özellikle aşağıda belirtilen uluslararası belgelere müracaat edilmiştir:

- (a) Ağustos 1972 tarihinde Amerika Barolar Birliği tarafından kabul edilen Yargı Etiği Kodu.
- (b) Avusturya Eyaletleri ve Toprakları Adalet Başkanı tarafından Nisan 1977 tarihinde çıkartılan Yargısal Bağımsızlık Prensipleri Deklarasyonu.
- (c) Mayıs 2000 tarihinde Bangladeş Halk Cumhuriyeti Anayasasının 96 (4) maddesine göre yürütme kuvveti içerisinde kalan Yüksek Yargı Konseyi tarafından düzenlene Bangladeş Yüksek Mahkeme Hâkimlerine Yönelik Davranış Kodu.
- (d) 1998 tarihli, Kanada Hâkimler Konferansı işbirliği ile hazırlanan ve Kanada Yargı Konseyi tarafından onaylanan Hâkimler için Etik Kurallar.
- (e) Haziran 1998 tarihli, Hâkimlerin statüsüne dair Avrupa Konseyi Şartı.
- (f) 1976 tarihli Idaho Yargı Etiği Kodu.
- (g) 1999 tarihli, Hindistan Adalet Başkanları tarafından kabul edilen Yargısal Hayatla İlgili Değerlerin Yeniden İfadesi.
- (h) Yargı Etiği ile İlgili Iowa Kodu.
- (i) Haziran 1999 tarihli, Kenya Yargı Mensuplarına Yönelik Davranış Kodu.
- (j) 1994 tarihli, Malezya Federal Anayasasının 125 (3A) maddesince erklerin kullanılmasında, Yüksek Mahkemelerin Başkanları ve Temyiz Mahkemesi Başkanı, Adalet Başkanının tavsiyesi üzerine Yang di-Pertuan Agong tarafından hazırlanan Malezya Hâkimlerinin Ahlak Yasası.
- (k) Namibya Hâkimler İçin Davranış Yasası.
- (l) ABD New York Eyaleti Yargıda Etiği Düzenleyen Kurallar.

- (m) Nijerya Federal Cumhuriyeti Yargı Mensupları Davranış Kodu.
- (n) Pakistan Yüksek Mahkemesi ve Üst Dereceli Mahkeme Hâkimleri tarafından ileri sürülen Davranış Kodu.
- (o) Eylül 1989 tarihli, Filipinler Yargı Etiği Kodu.
- (p) Filipinler Barolar Birliği tarafından teklif edilen, Manila İlk Derece Hâkimleri tarafından onaylanan, il ve şehir hâkimlerini de kapsayan Yüksek Mahkemenin idari denetiminde hâkimlerin rehberliği ve gözetimiyle kabul edilen Filipinler Yargı Ahlakı Kanunları.
- (q) Yandina Beyanâtı: Kasım 2000 tarihli Solomon Adaları Yargı Bağımsızlığı Prensipleri.
- (r) Mart 2000 tarihli Adalet Başkanı, Anayasa Mahkemesi Başkanı, Üst Derece Mahkeme ve Temyiz Mahkemesi Başkanları tarafından çıkartılan Güney Afrika Hâkimlerine Yönelik Rehber.
- (s) Hâkimler ve Sulh Hâkimleri Konferansı tarafından kabul edilen 1984 tarihli Tanzania Yargı Mensupları Davranış Kodu.
- (t) Teksas Yargı Etiği Kodu.
- (u) Haziran 1989 tarihli, Yüksek ve Üst Derece Mahkemesi hâkimleri tarafından kabul edilen Hâkimler, Sulh Hâkimleri ve Diğer Yargı Mensupları Davranış Kodu.
- (v) ABD Yargı Konferansı Davranış Kodu.
- (w) 1998 tarihli, Virginia Yüksek Mahkemesi tarafından kabul edilip ilan edilen, Virginia Cumhuriyeti Yargı Etiği Kanunları.
- (x) Ekim 1995 tarihli, ABD Washington Eyaleti Yüksek Mahkemesi tarafından kabul edilen Yargısal Davranış Kodu
- (y) Aralık 1999 tarihli, Zambiya Parlamentosu tarafından yasalaştırılan Yargısal Davranış Yasası.
- (z) 1981 tarihinde, Uluslararası Hukukçular Komisyonu, Bağımsız Hâkimler ve Hukukçular Birliği Merkezi ve Ceza Hukuku Uluslararası Birliği tarafından toplanan uzmanların oluşturduğu bir komite tarafından hazırlanan, Yargının Bağımsızlığı üzerine taslak prensipler (Siracusa Prensipleri).
- (aa) 1982 tarihinde, Uluslararası Barolar Birliği tarafından kabul edilen Minimum Bağımsız Yargı Standartları.
- (bb) 1985 tarihli, BM Genel Kurulu tarafından onaylanan, Yargı Bağımsızlığına Dair BM Temel Prensipleri.
- (cc) 1989 tarihli, Yargı Bağımsızlığına Dair Çalışmalar Konusunda BM Özel Raportörü L.V.Singhvi tarafından hazırlanan Bağımsız Adalet Üzerine Evrensel Bildiri Tasarısı (Singhvi Deklerasyonu)
- (dd) Ağustos 1997 tarihli, 6. Adalet Başkanları Konferansı tarafından kabul edilen, Lawasia Bölgesi Yargı Bağımsızlığı Prensipleriyle İlgili Beijing Beyanâtı
- (ee) 1998 tarihli, Harare Prensiplerinin etkin bir şekilde uygulanmasını temin etmeye yönelik, insan hakları, hukuk devleti ve iyi yönetimin ilerletilmesi açısından, Yasama, Yürütme ve Yargı arasındaki ilişkileri iyi idare etmeye dair Latimer Cumhuriyet Rehberi.
- (ff) Şubat 2000 tarihli, Bağımsız Hâkimler ve Hukukçular Birliği Merkezi tarafından toplanan uzman grupça kabul edilen Yargı Sisteminin Tarafsızlığını Sağlamaya ve Yolsuzluğu Önlemeye ve Yok Etmeye Dair Çerçeve Politika.

Şubat 2001 tarihinde Bangalore'deki ikinci toplantısında,
Yargı Grubu,

- 2001 Banladeş Adalet Başkanı Mainur Reza Chowdhury,
- 2002 Kanada Adalet Başkanı Claire L'Heureu Dube,
- 2003 Hindistan'daki Hindistan'ın Karnataka Eyaleti Adalet Başkanı Reddi,
- 2004 Nepal Upadhyay Adalet Başkanı, Nijerya Uwais Adalet Başkanı,
- 2005 Güney Afrika Langa Adalet Başkanı,
- 2006 Sri Lanka Silva Adalet Başkanı,
- 2007 Tanzania Adalet Başkanı Samatta ve Uganda Adalet Başkanı Odoki'nin hazır bulunduğu,
Hâkim Weeremantry'nin başkanlığında,
Hâkim Kirby'nin raportörlüğü ve BM Özel Raportörünün katılımı ve BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliğini temsilen BM İnsan Hakları Komitesi Başkanı Hâkim Bhagwati katılımıyla)

daha önce meydana getirilen taslak üzerindeki çalışmalarını ileri götürmüş, temel değerleri somutlaştırıp ilgili prensipleri formüle ederek Yargı Etiğiyle İlgili Bangalore Taslak Kodu üzerinde anlaşmıştır. Bununla birlikte Yargı Grubu, Bangalore Taslağının temelde Anglo-sakson hukukunun uygulandığı ülkelerden gelen hâkimler tarafından geliştirilmesini dikkate alarak, söz konusu Taslağın yargı etiğiyle ilgili usulüne uygun mevzûk bir uluslararası belge statüsünü kazanmasını imkan dahiline sokmak için, Taslağın diğer hukuk geleneğinden gelen hâkimler tarafından da sıkı bir şekilde gözden geçirilmesinin esas olduğunu belirlemiştir.

Bangalore Taslağı, hem Anglo-sakson hem de kara Avrupa hukuku hâkimleri arasında basılıp dağıtılmış ve çeşitli yargı konferanslarında tartışılmıştır.

Haziran 2002 tarihinde,

- 1 Avusturya Hâkimler Birliği Başkan Yardımcısı Reissner,
- 2 Çek Cumhuriyeti Yüksek Mahkeme Hâkimi Fremr,
- 3 Fransa Temyiz Mahkemesi Başkanı Lacabaratas,
- 4 Almanya Federal İdare Mahkemesinde Hâkim Mailmann,
- 5 İtalya Sulh Hâkimi Sabato,
- 6 Lituanya Temyiz Mahkemesinden Hâkim Virgilijus,
- 7 Portekiz Temyiz Mahkemesinden Hâkim Conseiller Afonso,
- 8 Slovenya Yüksek Mahkemesinden Hâkim Ogrizek,
- 9 İsveç Svea Temyiz Mahkemesi Başkanı Hirschfeldt ve
- 10 İngiltere'den Hâkim Mance'ın bulunduğu

Avrupa Yargıçları Danışma Konseyi Çalışma Toplantısında (CCJE-GT) tartışılmıştır. Amerika Barolar Birliğinin inisiyatifiyle Bangalore Taslağı değişik dillere tercüme ettirilmiş, ve Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri, özellikle Bosna Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Kosova, Romanya, Sırbistan ve Slovakya hâkimleri tarafından gözden geçirilmiştir.

Bangalore Taslağı,

- 1 CCJE-GT'nin yargının bağımsızlığı ile ilgili standartlar üzerine 1 nolu (2001) görüşü;
- 2 CCJE-GT'nin hâkimlerin meslekî davranışlarını düzenleyen kurallar ve prensipler üzerine, özellikle, etik, uygun olmayan davranış ve tarafsızlık üzerine taslak Görüşü;
- 3 Haziran 2002 tarihli Avusturya Adalet Başkanları Konseyi tarafından yayınlanan Yargısal Davranışla İlgili Rehber,
- 4 Baltık ülkeleri hâkimlerine yönelik Davranış Kuralları Modeli,
- 5 Çin Halk Cumhuriyeti Hâkimlerine Yönelik Yargı Ahlakı Kodu ve
- 6 Makedonya Hâkimler Birliği Yargı Ahlakı Kodu gibi son zamanlarda

çıkartılan yasalardan;
CCJE-GT ve yukarıda belirtilen referanslardan alınan yorumların ışığı altında yeniden gözden geçirilmiştir.

Gözden geçirilmiş Bangalore Taslağı, Hâkim Weeramantry başkanlığında Kasım 2002 tarihinde Hollanda'nın Lahey şehrinde gerçekleştirilen Adalet Başkanları Yuvarlak Masa Toplantısında bir öncekinin yerini almıştır. Bu toplantıya katılanlar şunlardır:

- 1 Brezilya Federal Temyiz Mahkemesinden Hâkim Vladimir de Freitas
- 2 Çek Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesinden Adalet Başkanı İva Brozova,
- 3 Mısır Yüksek Anayasa Mahkemesinden Adalet Başkanı Mohammad Fathy Naguib,
- 4 Fransa Temyiz Mahkemesinden Christine Chanet,
- 5 Meksika Yüksek Mahkemesinden Başkan Genaro David Gongora,
- 6 Mozambik Yüksek Mahkemesinden Başkan Mario Mangaze,
- 7 Hollanda'dan Başkan Haak,
- 8 Norveç Yüksek Mahkemesinden Hâkim Trond Dolva, ve
- 9 Filipinler Yüksek Mahkemesinden Adalet Başkanı Hilario Davide.

Aynı zamanda toplantının bir oturumuna Uluslar arası Adalet Mahkemesi hâkimlerinden aşağıdaki isimler de katılmıştır:

Hâkim Ranjeva (Madagaskar), Hâkim Herezegh (Macaristan), Hâkim Fleischhauer (Almanya), Hâkim Koroma (Sierra Leone), Hâkim Higgins (İngiltere), Hâkim Rezek (Brezilya), Hâkim Eleraby (Mısır), ve Ad-Hoc Hâkim Frank (USA). BM Özel Raportörü toplantıda hazır bulunmuştur.

Bangalore “Yargı Etiği İlkeleri” bu toplantının bir ürünüdür.

Macaristan Savcılığı İşbirliği ile Avrupa Konseyi
Tarafından Düzenlenen
AVRUPA SAVCILARI KONFERANSI
6. OTURUMU
Budapeşte, 29-30 Mayıs 2005
Parlamento Binası
Margitsziget Termal Otel
SAVCILAR İÇİN ETİK VE DAVRANIŞ BİÇİMLERİNE
İLİŞKİN AVRUPA ESASLARI
"BUDAPEŞTE İLKELERİ"

31 Mayıs 2005'de Avrupa Savcıları Konferansı'nda kabul edilmiştir.

Giriş :

1. Savcılar, ceza adaleti sisteminde, daha da ötesi, ticaret hukuku, medeni hukuk ve idare hukuku gibi alanlarda üstlendikleri görevlerde de adaletin genel destekleyicileri olarak kilit rol oynarlar.
2. Bu genel yaklaşım ışığında, Avrupa Savcıları Konferansı, savcılar için ortak ilkelerin tanınımını teşvik edilmesi gerektiği hususunda ortak bir uzlaşmaya varmış ve Konferansta, Mayıs 2005 'de Budapeşte'deki tüm üyelerin hazır bulunduğu oturumda, aşağıdaki Savcılar için Etik ve Hareket Tarzlarına İlişkin Avrupa Prensipleri onaylanmıştır.
3. Ceza Adaleti Sistemi'nde savcılığının rolü hakkında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin, Avrupa Savcıları Konferansı'nın kuncu belgesi olan Tavsiye 19 (Rec 2000)'ne göre, savcılar, bir hukuk ihlalinin cezai yaptırım gerektirdiği yerde hem birey hakları, hem de ceza adaleti sisteminin gerekli etkisini dikkate alarak, toplum adına ve kamu yararına hukukun uygulanmasını sağlayan kamu yetkilileridir.
4. Tüm ceza adaleti sistemlerinde, savcılar soruşturmayı başlatıp başlatmamaya, devam ettirip ettirmemeye karar verir, mahkemeler önündeki soruşturmaları yürütür, mahkeme kararlarını temyiz edebilir, bazı mahkeme kararlarına ilişkin temyiz işlemlerini yürütür.
5. Bu esaslar farklı ulusal savcılık hizmetlerinde bağlayıcı olmanakla birlikte, savcılar için görevlerini icra ederken yaygın olarak kabul edilmiş ilkeler olarak benimsenmeli ve etik ve benzer sorunlar hakkında ulusal düzeyde rehber olarak düşünülmemelidir.
6. Bu esaslar, kamu yargılaması adına çalışan tüm Savcıların beklenen hareket tarzları ve uygulama standartlarını ortaya koymaktadır.
7. Konferans savcıların mesleki sorumluluklarını özerk ve bu ilkelere uygun olarak icra edebilmelerini sağlamak amacıyla : ceza adaleti sisteminde savcılığın rolü hakkındaki Tavsiye 19 (Rec 2000) nin 4 -10. paragraflarında yer alan tedbirleri vurgulamaktadır.

1. Temel Görevler

Savcılar her zaman ve her koşulda;

- Davaya açına görevi de dahil, her zaman ilgili ulusal ve uluslararası hukuka uygun olarak görevlerini icra ederler,
- Görevlerini adil, tarafsız, tutarlı ve süratli olarak icra ederler,
- İnsan onuru ve insan haklarına saygı duyar, bu değerleri korur ve desteklerler,
- Toplum adına ve kamu yararına davrandıklarını dikkate alırlar,
- Toplumun genel çıkarı ile birey hakları ve çıkarları arasındaki adil dengeyi bulmaya çalışırlar,

II. Genel Olarak Mesleki Hareket Tarzları

Savcılar her zaman yüksek mesleki standartlara bağlıdırlar ve

Her zaman mesleklerinin onuru ve şerefini korurlar,

Her zaman profesyonel olarak davranırlar,

Her zaman dürüstlük ve özenin yüksek standartlarını uygularlar,

Görevlerini olayların değertendirilmesi temelinde ve hukuka uygun ve herhangi uygunsuz etkiden bağımsız olarak icra ederler,

Hukuki ve sosyal gelişmeler hakkında, eğitim ve bilgi_ düzeylerini daima muhafaza ederler, Görevlerinin bireysel ve toplu icrasında rehberlik etmesi gereken Tavsiye 19 (Rec 2000) 36 u paragrafında belirtilen ilke ve kriterlerin, genel prensiplerin yayılması ve benimsenmesi dahil, uygun diyalog ve ekip çalışmasını sağlayarak tarafsız ve tutarlı olmaya ve öyle anlaşılmaya çabalarlar,

Görevlerini adil bir biçimde, korkusuzca, iltimas ve önyargı olmaksızın gerçekleştirirler,

h) Bireysel veya belli bir kesimin çıkarlarının, kamu ve medya baskısının etkisinde kalmazlar,

i) Tüm kişilerin adalet önünde eşitlik hakkına saygı duyarlar, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer düşünce, cinsiyet tercihleri, ulusal veya sosyal köken, ulusal azınlık, mülkiyet, doğum, sağlık, özürsüzlük veya herhangi bir diğer statü ile ilişki temelinde her hangi bir kişiye karşı ayrımcılıktan sakınırlar,

j) Mesleki gizliliği korurlar,

k) Görüşleri, meşru çıkarları, mesleki mevkilerinde karşılaştıkları bireylerin olası kaygı ve kişisel gizliliklerini dikkate alırlar,

l) Olanakları ölçüsünde, bireylerin hakları ve yasal durumları hakkında tam olarak bilgilenmelerini sağlamaya çalışırlar,

m) Görevlerini, hukuk alanındaki diğer görevlerin yanı sıra, mahkemeler, polis ve diğer kamu makamları ile saygı ve nezaketle yerine getirirler,

n) Mümkün olan en geniş uluslararası işbirliği için ve hukuka uygun olarak yargı çevrelerindeki sava ve kamu yetkililerine yardımcı olurlar,

o) Savcının kişisel veya mali çıkarlarının veya savcının ailevi, sosyal ya da diğer ilişkilerinin,tutumunu uygunsuz bir biçimde etkilemesine izin vermezler. Özellikle, kendilerinin, ailelerinin veya iş ortaklarının kişisel, özel ve mali çıkarları ile ilgili olan davalarda görev yapmaktan kaçınırlar,

III.Ceza Yargılaması Çerçevesinde Mesleki Davranış

Ceza yargılaması çerçevesinde görev yaparken, savcılar her zaman ;

a) İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması için Avrupa Konvansiyonu' nün 6. maddesinde ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatlarında açıkça kabul edilen adil yargılanma hakkı ilkesini desteklemek,

b) Görevlerini adil, tarafsız, objektif olarak ve hukuk kuralları çerçevesinde bağımsız olarak icra etmek,

c) Ceza adaleti sistemini mümkün olduğu kadar şeffaf ve şeffaf işletmek, adaletin yararına davranmak ve tutarlı olmak,

d) Masumiyet karinesi ilkesine saygı duymak,

e) Tüm inceleme ve soruşturmanın dava açılması ya da açılmaması kararından veya adaleti etkileyecek diğer kararlardan önce olmasını veya yapılmış olmasını sağlamaya çalışmak,

f) Ne olursa olsun şüpheli etkileyecek son lehte veya alçekte şartlar da dahil, bir dava ile ilgili tüm şartları göz önünde bulundurmamak

g) Tarafsız bir soruşturma, sorumluluğun temelsiz olduğunu gösterdiğinde, dava açmamak veya davaya devam etmemek.

- h) Davayı subatta ama adil ve kanıtların gösterdiğinin ötesinde olmayacak şekilde takip etmek,
- i) Kanıtların yasal olarak elde edilip edilmediğini görmek için, sunulan kanıtları incelemek,
- j) Bu tür yöntem uygulayan kişilerden başka herhangi bir kişiye karşı, şüpheli veya diğer bir kişinin insan haklarının ağır ihlalini oluşturan hukuka aykırı yöntemlerle elde edilmiş olduğuna hakk olarak inandıran kanıtların kullanılmasını reddetmek,
- k) Bu tür yöntemleri kullanmaktan sorumlu kişilere aleyhinde gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamaya çalışmak,
- l) Hukuk ve adil yargılanma ilkesine uygun olarak özellikle sanığa ve vekiline gerekli bilgiyi vererek silahların eşitliği (equality of arms) ilkesini korumak,
- m) Mağdur ve tanıkların çıkarlarını gerektiği biçimde dikkate almak,
- n) Adil bir karar için mahkemeye yardım etmek,
- o) Tarafsız ve uygun kanıtların mesleki değerlendirmesi temelinde kararlar almak. zorundadırlar.

IV. Özel Davranış

- a) Savcılar, özel yaşamlarındaki faaliyetlerle gerçek ve makul olarak algılanan savcılık hizmetinin dürüstlüğü, adillik ve tarafsızlığını tehlikeye almamalıdır.
- b) Savcılar, her zaman hukuka saygı duymalı ve itaat etmelidirler.
- c) Savcılar, mesleklerine yönelik kamu güvenini muhafaza edecek ve geliştirecek şekilde hareket etmelidirler.
- d) Savcılar, görevleri sırasında elde etmiş olduğu herhangi bir bilgiyi özel amaçları ve diğerlerinin çıkarlarına yardım etmek için kullanmamalıdır.
- e) Savcılar, üçüncü kişilerden, teşvik ve konukseverlik, herhangi bir hediye, ödül, menfaat kabul etmemeli, dürüstlük, adillik ve tarafsızlığını tehlikeye sokabilecek herhangi bir görevi yürütmemelidirler.

Bu ilkeler, özellikle :

- Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Sözleşmesinden,
- Ceza adaleti sisteminde Savcılarının rolüne ilişkin Rec (2000) 19 nolu tavsiyeden,
- Kamu görevlilerinin davranış tarzlarına ilişkin Rec (2000) 10 nolu tavsiyeden,
- Suçun önlenmesine ve suçlulara yönelik muamelelerle ilgili ilkelerin,
- Savcılarının görevlerine uyarlanmasına ilişkin 8. Birleşmiş Milletler Kongresinde kabul edilen ilkelerden. (Lavana, 27. Ağustos-7. Eylül 1990)
- Uluslararası kuruluşların özel ve kamu kuruluşlarına önerdiği veya uyarladığı ilgili diğer etik, mesleki kurallardan,
- esinlenilerek hazırlanmıştır.

 [İçindekilere dön](#)

Anayasa Mahkemesi Kararları

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2005/146

Karar Sayısı : 2005/105

Karar Günü : 28.12.2005

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Zonguldak İdare Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 28.12.2004 günlü, 5277 sayılı 2005 Malî Yılı Bütçe Kanunu'nun 25. maddesinin (f) fıkrasının ikinci ve üçüncü paragraflarının Anayasa'nın 87., 88., 89., 161. ve 162. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I - OLAY

657 sayılı Yasa'ya tabi olarak çalışan davacının görevine son verilmesine ilişkin işleminin iptali istemiyle açılan davada, itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme iptalleri için başvurmuştur.

II - İTİRAZIN GEREKÇESİ

Başvuru kararı gerekçesinin ilgili bölümü şöyledir:

“Devlet memurlarının memurluğa alınma, göreve son verme ve diğer özlük hakları 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda belirlenmiştir. 2005 Mali Yılı Bütçe Kanununun 25. maddesinin (f) fıkrasının ikinci paragrafında, herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik veya yaşlılık aylığı alanların bu aylıkları kesilmeksizin; genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, döner sermayeler, fonlar, belediyeler, il özel idareleri, belediyeler ve il özel idareleri tarafından kurulan birlik ve işletmeler, sosyal güvenlik kurumları, bütçeden yardım alan kuruluşlar ile özel kanunla kurulmuş diğer kamu kurum, kurul, üst kurul ve kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bunların bağlı ortaklıkları ile müessese ve işletmelerinde ve sermayesinin %50’sinden fazlası kamuya ait olan diğer ortaklıklarda herhangi bir kadro, pozisyon veya görevde çalıştırılmayacağı ve görev yapamayacağı; üçüncü paragrafında da diğer mevzuatın bu fıkraya aykırı hükümlerinin 2005 mali yılında uygulanmayacağı öngörülerek anılan bütçe yasasıyla öteki yasalarda değişiklik yapılmıştır. Bu nedenle kurallar, Anayasa’nın 87., 88., 89., 161. ve 162. maddelerine aykırıdır.”

III - YASA METİNLERİ

A - İtiraz Konusu Yasa Kuralları

5277 sayılı 2005 Mali Yılı Bütçe Kanunu’nun 25. maddesinin (f) fıkrasının ikinci ve üçüncü paragrafları şöyledir:

“...

Herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik veya yaşlılık aylığı alanlar bu aylıkları kesilmeksizin; genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, döner sermayeler, fonlar, belediyeler, il özel idareleri, belediyeler ve il özel idareleri tarafından kurulan birlik ve işletmeler, sosyal güvenlik kurumları, bütçeden yardım alan kuruluşlar ile özel kanunla kurulmuş diğer kamu kurum, kurul, üst kurul ve kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bunların bağlı ortaklıkları ile müessese ve işletmelerinde ve sermayesinin % 50’sinden fazlası kamuya ait olan diğer ortaklıklarda herhangi bir kadro, pozisyon veya görevde çalıştırılmaz ve görev yapamazlar.

Diğer kanunların emeklilik veya yaşlılık aylığı almakta iken emeklilik veya yaşlılık aylıkları ve/veya diğer tazminatları kesilmeksizin atanmaya, çalıştırılmaya veya görevlendirilmeye izin veren hükümleri ile 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun ek 11 inci maddesine göre alınmış Bakanlar Kurulu kararları 2005 yılında uygulanmaz.

...”

B - Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında Anayasa’nın 87., 88., 89., 161. ve 162. maddelerine dayanılmıştır.

IV - İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün 8. maddesi uyarınca Tülay TUĞCU, Haşim KILIÇ, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, A. Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ve Osman Alifeyyaz PAKSÜT’ün katılmalarıyla 28.12.2005 günü yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V - ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralları, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Başvuru kararında, diğer yasalarla yapılması gereken düzenlemelerin Bütçe Yasası ile yapılmasının Anayasa'nın 87., 88., 89., 161. ve 162. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2005 Mali Yılı Bütçe Kanunu'nun 25. maddesinin (f) fıkrası getirilen düzenleme ile emekli aylığı alanlar ile yaşlılık aylığı alanların kamu kesiminde istihdam edilmelerine olanak veren yasalar tek tek sayılmaksızın bu olanağı veren yasa kurallarının 2005 yılı için uygulanmayacağı öngörülmüştür. Aynı zamanda 5434 sayılı Yasa'nın Ek 11. maddesi uyarınca Emekli Sandığı'ndan emekli aylığı alanların 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu'na tabi kurum ve ortaklıklar ile bunlara ait olmakla birlikte SSK Kanunu'na tabi işyerlerinde ücretli, geçici kadrolu veya yevmiyeli hizmetlerde çalışanların emekli aylıklarının kesilmesinin istisnalarını belirleyen Bakanlar Kurulu Kararlarının da uygulanmayacağı öngörülmüştür.

Anayasa'nın 87. maddesinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin görev ve yetkileri yasa koymak, değiştirmek ve kaldırmak yanında bütçe yasa tasarısını görüşmek ve kabul etmek olarak belirtilmiştir. Bütçe yasalarıyla diğer yasalar arasında yapılan bu ayırım karşısında herhangi bir yasa ile düzenlenmesi gereken bir konunun bütçe yasası ile düzenlenmesine veya herhangi bir yasa da yer alan hükmün bütçe yasaları ile değiştirilmesine ve kaldırılmasına imkan bulunmamaktadır.

Anayasa'nın 88. ve 89. maddelerinde yasa tasarısı ve tekliflerinin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce görüşülmesi usul ve esasları ile yayımlanması düzenlenirken, bütçe yasa tasarılarının görüşülme usul ve esasları 162. maddede ayrıca belirtilmiştir. Bu maddeye göre, bütçe yasa tasarılarının görüşülmesinde ayrı bir yöntem kabul edilmiş, Genel Kurul'da üyelerin gider artırıcı veya gelir azaltıcı tekliflerde bulunmaları önlenmiştir. Anayasa'nın 89. maddesinde de, Cumhurbaşkanı'na bütçe yasalarını bir daha görüşülmek üzere TBMM'ne geri gönderme yetkisi tanınmamıştır. Öte yandan, Anayasa'nın 163. maddesinde, bütçelerde değişiklik yapılabilmesi esasları ayrıca düzenlenmiş, Bakanlar Kurulu'na kanun hükmünde kararname ile bütçede değişiklik yapma yetkisi verilmemiştir.

Anayasa'da birbirinden tamamen ayrı ve değişik biçimde düzenlenen bu iki yasalaraştırma yönteminin doğal sonucu olarak birinin konusuna giren bir işin, ötekiyle ilgili yöntemin uygulanması ile düzenlenmesi, değiştirilmesi veya kaldırılması mümkün bulunmamaktadır.

Anayasa'nın 161. maddesinin son fıkrasında, "Bütçe kanununa bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz" denilmektedir. Maddenin gerekçesinde de belirtildiği gibi, bütçe yasalarının öteki yasalardan ayrı olmaları nedeniyle, bir yasa kuralı nasıl aynı nitelikte bir yasa kuralıyla değiştirilebilirse bütçe yasalarının da aynı yöntemle hazırlanmış ve kabul edilmiş bir bütçe yasası ile değiştirilmesi gerekir. Yasa konusu olabilecek bir kuralı kapsamaması koşuluyla 'bütçe ile ilgili hükümler' ifadesi de bütçeyi açıklayıcı, uygulanmasını kolaylaştırıcı nitelikte düzenlemeler olarak değerlendirilmelidir.

Bir yasa kuralının bütçeden gider yapmayı ya da bütçeye gelir sağlamayı gerektirir nitelikte bulunması, mutlak biçimde 'bütçeye ilgili hükümlerden' sayılmasına yetmez. Her yasa da gidere neden olabilecek değişik türde kurallar bulunabilir. Böyle kuralların bulunmasıyla örneğin, yargı, savunma, eğitim, sağlık, tarım, ulaşım vb. kamu hizmeti alanlarına ilişkin yasaların bütçeye ilgili hükümler içerdiği kabul edilirse, bu konulardaki yasaların değiştirilip kaldırılması içinde bütçe yasalarına hükümler koymak yoluna gidilebilir. Oysa, bu tür yasa düzenlemeleri, bütçenin yapılması ve uygulanması yöntemiyle ilişkisi bulunmayan, yasakoyucunun başka amaçla ve bütçe yasalarından tümüyle değişik yöntemlerle gerçekleştirilmesi gereken yasama işlemleridir. 161. maddedeki 'bütçeye ilgili hüküm' ibaresine dayanılarak, gider ya da gelire ilgili bir konuyu olağan bir yasa yerine

bütçe yasası ile düzenlemek, Anayasa'nın 88. ve 89. maddelerini bu tür yasalar bakımından uygulanamaz duruma düşürmektedir.

Anayasa'nın 161. ve 162. maddelerinin getiriliş amacı, bütçe yasalarında yıllık bütçe kavramı dışındaki konulara yer vermemek, böylece bütçe yasalarını ilgisiz kurallardan uzak tutarak kendi yapısı içinde bütünleştirmektir.

2005 Malî Yılı Bütçe Kanunu'nun 25. maddesinin (f) fıkrasının itiraz konusu ikinci paragrafında, herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik veya yaşlılık aylığı alanların bu aylıkları kesilmeksizin; genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, döner sermayeler, fonlar, belediyeler, il özel idareleri, belediyeler ve il özel idareleri tarafından kurulan birlik ve işletmeler, sosyal güvenlik kurumları, bütçeden yardım alan kuruluşlar ile özel kanunla kurulmuş diğer kamu kurum, kurul, üst kurul ve kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bunların bağlı ortaklıkları ile müessese ve işletmelerinde ve sermayesinin % 50'sinden fazlası kamuya ait olan diğer ortaklıklarda herhangi bir kadro, pozisyon veya görevde çalıştıramayacakları ve görev yapamayacakları; üçüncü paragrafında da diğer kanunların emeklilik veya yaşlılık aylığı almakta iken emeklilik veya yaşlılık aylıkları ve/veya diğer tazminatları kesilmeksizin atanmaya, çalıştırılmaya veya görevlendirilmeye izin veren hükümleri ile 5434 sayılı Yasa'nın Ek 11. maddesi uyarınca Emekli Sandığı'ndan emekli aylığı alanların 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu'na tabi kurum ve ortaklıklar ile bunlara ait olmakla birlikte Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu'na tabi işyerlerinde ücretli, geçici kadrolu veya yevmiyeli hizmetlerde çalışanların emekli aylıklarının kesilmesinin istisnalarını belirleyen Bakanlar Kurulu Kararlarının da 2005 yılında uygulanmayacağı öngörülmüştür. Böylece Bütçe Yasası'nın itiraz konusu kurallarıyla söz konusu yasaların ilgili hükümleri 2005 yılı için değiştirilmiştir.

Bu durumda, diğer yasalarla düzenlenmesi gereken konuların bütçe yasasıyla düzenlenmesi Anayasa'nın 87., 88., 89., 161. ve 162. maddelerine aykırılık oluşturduğundan itiraz konusu kuralların iptali gerekir.

VI - SONUÇ

28.12.2004 günlü, 5277 sayılı "2005 Malî Yılı Bütçe Kanunu"nun 25. maddesinin (f) fıkrasının ikinci ve üçüncü paragraflarının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, 28.12.2005 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Tülay TUĞCU	Başkanvekili Haşim KILIÇ	Üye Sacit ADALI
Üye Fulya KANTARCIOĞLU	Üye Ahmet AKYALÇIN	Üye Mehmet ERTEN
Üye A. Necmi ÖZLER	Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Şevket APALAK
Üye Serruh KALELİ	Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT	

[R.G. 14 Kasım 2006 – 26346]

 İçindekilere dön

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:
Esas Sayısı : 2003/87

Karar Sayısı : 2005/110
Karar Günü : 28.12.2005

İPTAL DAVASINI AÇAN : Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Ali TOPUZ, Kemal ANADOL ve 112 Milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU : 1.8.2003 günlü, 4971 sayılı Bazı Kanunlarda ve Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un;

A) 1. maddesiyle 24.11.1994 günlü, 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 3. maddesinin ikinci fıkrasının (1) bendinin sonuna eklenen "... ve idarenin hak, alacak ve borçları hakkında karar vermek ..." ibaresinin,

B) 6. Maddesiyle değiştirilen 4046 sayılı Kanun'un 22. maddesinin;

1- İkinci fıkrasının birinci, ikinci ve üçüncü tümcelerinin,

2- Altıncı fıkrasının birinci tümcesinin "... ikinci fıkra uyarınca atandıkları tarihi izleyen aybaşından geçerli olmak üzere üç yıl süre ile ..." bölümünün,

C) Geçici 1. maddesinin,

D) Geçici 2. maddesinin birinci tümcesinin,

Anayasa'nın Başlangıcı ile 2., 6., 7., 8., 10., 11., 36. ve 128. maddelerine aykırılığı savıyla iptali ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemidir.

I- İPTAL VE YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMLERİNİN GEREKÇESİ

İptal ve yürürlüğün durdurulması istemlerini içeren 9.10.2003 günlü dava dilekçesinin gerekçe bölümü aynen şöyledir:

"III. ANAYASA'YA AYKIRILIK İDDİALARININ GEREKÇESİ

1) 4971 sayılı Kanunun Birinci Maddesinin Birinci Fıkrasının 4046 sayılı Kanunun 3 üncü Maddesinin İkinci Fıkrasının (1) Bendinin Sonuna Eklediği "ve İdarenin hak, alacak ve borçları hakkında karar vermek" İbaresinin Anayasa'ya Aykırılığı

Özelleştirme Yüksek Kurulunun görevlerini belirleyen 4046 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin (1) bendine eklenen ibare ile, Özelleştirme Yüksek Kuruluna, İdarenin hak, alacak ve borçları hakkında karar verme görevi verilmiştir.

Hükümet, kanun tasarısında; yaşanan ekonomik kriz nedeniyle, alacaklıların ihtiyati tedbir kararı aldıklarını, alacakların tahsilinin güçleştiğini, alacakların tahsilini hızlandırmak amacıyla Özelleştirme Yüksek Kuruluna İdarenin hak, alacak ve borçlarına ilişkin karar alma yetkisi verildiğini ileri sürmüştür.

Özelleştirme Yüksek Kurulunun görevleri arasına bu hükmün ilavesiyle Kurula özelleştirme ihaleleri sonrasında, ihale şartlarını değiştirme yetkisi verilmiş olmaktadır.

Kurumun hak, alacak ve borçları hakkında karar vermek; kesinleşmiş ihalelerle ilgili uyuşmazlıklar ortaya çıktığında, uygulanan ihale usul ve esasları dışındaki süreçleri devreye sokarak kararlar alabilme ve belirli süreçlerin sonunda uyuşmazlıklar çözülemediğinde, tarafların yargı yoluna başvurmasını engelleme anlamına gelmektedir.

Kurula tanınan bu yetki, özelleştirme ihalelerinde daha da önem kazanan rekabet ortamını tamamen ortadan kaldıracı nitelikte bir yetkidir. Kurulun vereceği kararlarla ilgili farklı beklentilerin, istekliler arasında haksız rekabet oluşturacağı şüphesizdir.

Kurula tanınan bu yetkinin sınırları belirsizdir. Anayasa Mahkemesi'nin birçok kararında belirtildiği gibi, yürütme organına; asli, genel, sınırsız, esasları ve çerçevesi belirsiz ve takdir yetkisinin çok geniş olarak kullanılmasına yol açabilecek düzenleme yetkisi verilemez. Bunun nedeni, böyle bir yetkilendirmenin yürütmeye yasama yetkisinin devredilmesi anlamına gelmesi ve böyle bir yetki devrine Anayasa'nın 7 inci maddesinin imkan tanımamasıdır.

Yürütmeye devredilen yetkinin Anayasa'ya uygun sayılabilmesi için yasada temel esaslar belirlenerek bir çerçeve çizilmesi, yürütme organına da bunun içinde kalan konuların

düzenlenmesinin bırakılması gerekmektedir. Yürütmenin düzenleme yetkisi sınırlı, tamamlayıcı ve bağımlı bir yetkidir. Yetki devrinin yasayla yapılmış olması da yasayla düzenleme anlamına gelmez.

Anayasa'nın 8 inci maddesinde, yürütme yetkisi ve görevi, Anayasa ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir biçiminde tanımlanan "idarenin kanuniliği" ilkesi de, bir konuda yapılacak düzenlemenin, yasama yetkisinin devrine yol açmayacak belirginlikte olmasını gerektirir.

Oysa, dava konusu 4971 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin 4046 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (1) bendinin sonuna eklediği ibareyle; hak, alacak ve borçlarla ilgili hangi konularda ne tür kararlar alınacağına dair örneğin, idarenin yararına olmak üzere gibi hiçbir ölçüt ve koşul getirilmemiştir.

Bu durumda, Özelleştirme Yüksek Kurulu; borç, alacak ve haklar konusunda herhangi bir sınırlamaya bağlı olmaksızın karar verebilecektir. İdareye tanınan bu geniş yetkinin açık bir yetki devri oluşturduğunda duraksamaya yer yoktur.

Anayasa'nın Başlangıç'ının dördüncü paragrafında, "kuvvetler ayrımı"nın devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli devlet yetkilerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak Anayasa ve yasalarda bulunduğu; 2 nci maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devleti olduğu; 6 ncı maddesinde, kayıtsız şartsız milletin olan egemenlik hakkının, Anayasa'nın koyduğu esaslara göre yetkili kılınan organlar eliyle kullanılacağı; 7 nci maddesinde, yasama yetkisinin, Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinde olduğu, bu yetkinin devredilemeyeceği; 8 inci maddesinde, yürütme yetkisinin ve görevinin Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından Anayasa ve yasalara uygun olarak kullanılacağı ve yerine getirileceği; 9 uncu maddesinde de, yargı yetkisinin Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılacağı kurala bağlanmıştır.

Böylece egemenliğin kullanılmasında yetkili organlar belirlenmiş ve "kuvvetler ayrımı" Anayasa'nın temel ilkelerinden biri olarak kabul edilmiştir. Özelleştirme Yüksek Kuruluna tanınan bu yetki, Anayasa'nın kuvvetler ayrımı ilkesine de aykırıdır.

Özelleştirme Yüksek Kurulunun kullanılacağı bu yetki; yasamanın yürütmeye verdiği sınırlayıcı, tamamlayıcı ve bağımlı bir yetki olmadığı gibi hak arama özgürlüğünü de ortadan kısıtlayıcı nitelikte bir yetkidir.

Anayasa'nın 36 ncı maddesine göre; herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.

Hak arama özgürlüğünün en önemli ögesini oluşturan "iddia" ve "savunma" haklarını kısıtlayacak, bu hakların eksiksiz kullanılmasını engelleyecek hükümler Anayasa'ya aykırıdır. Hak arama özgürlüğü kişiler için olduğu kadar kamu tüzel kişileri için de söz konusudur. Kurula tanınan bu yetkinin, kişilerin olduğu kadar kurumun hak arama özgürlüğünü de kısıtladığı çok açıktır.

Anayasa'nın 2 nci maddesinde yer alan hukuk devleti, bütün işlem ve eylemlerinin hukuk kurallarına uygunluğunu başlıca geçerlik koşulu sayan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurmayı amaçlayan ve bunu geliştirerek sürdüren, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, insan haklarına saygı duyarak bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, Anayasa ve hukuk kurallarına bağlılığa özen gösteren, yargı denetimine açık olan, yasaların üstünde yasa koyucunun da uymak zorunda olduğu temel hukuk ilkeleri ile Anayasa'nın bulunduğu bilinci olan devlettir.

Anayasa'ya aykırı bir hükmün Anayasa'nın 11 inci maddesindeki Anayasa'nın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkeleriyle bağdaşması da düşünülemez. Bu yüzden söz konusu düzenleme Anayasa'nın 11 inci maddesine de aykırıdır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle, 4971 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin birinci fıkrasının 4046 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (1) bendinin sonuna eklediği

“İdarenin hak, alacak ve borçları hakkında karar vermek” ibaresi, Anayasa’nın Başlangıç’ının dördüncü paragrafındaki kuvvetler ayrımı ilkesine; 2 nci maddesindeki hukuk devleti ilkesine, 6 ncı maddesindeki, egemenlik hakkının, Anayasa’nın koyduğu esaslara göre yetkili kılınan organlar eliyle kullanılacağı kuralına; 7 nci maddesindeki, yasama yetkisinin, Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinde olduğu, bu yetkinin devredilemeyeceği kuralına; 8 inci maddesindeki, idarenin kanuniliği ilkesine; 11 inci maddesindeki Anayasa’nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ilkesine ve 36 ncı maddesindeki hak arama hürriyetine aykırı olup, iptali gerekir.

2) 4971 Sayılı Kanunun 6 ncı Maddesinin Değiştirdiği 4046 sayılı Kanunun 22 nci Maddesinin İkinci Fıkrasının Birinci ve İkinci Cümlesinin Anayasa’ya Aykırılığı

Söz konusu maddenin ikinci fıkrasının üçüncü cümlesinde, 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (I) Sayılı Cetvele tabi personelle ilgili özel bir düzenleme yer aldığından, birinci ve ikinci cümlelerdeki düzenleme esas olarak 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (II) Sayılı Cetvele tabi personeli ilgilendirmektedir. Bu düzenleme çerçevesinde, önceki kurumunda kazanılmış hak aylık derecesi 3 üncü derecenin 1 inci kademesi olan bir II nci Müdür veya Şef, 3 üncü dereceli, unvansız, düz bir memur kadrosuna atanabilecektir

Birinci ve ikinci cümlelerde yer alan hükümlerle Devlet Personel Başkanlığına, personelin nakledileceği kadroların tespiti konusunda kapsamı, sınırları, koşulları belirlenmeden, mutlak bir yetki verilmektedir.

Kanunla getirilen tek koşul, teklif edilen kadronun kazanılmış hak aylık derecesinden aşağı olmaması, koşuludur. Oysa, ataması yapılacak memurun statüsü ve görev unvanı, kazanılmış hak aylığı kadar önemlidir.

Söz konusu düzenlemeyle personelin nakledileceği kadronun saptanmasında, Devlet Personel Başkanlığına, yasama organınca kullanılması gereken bir yetki verilmiştir. Oysa Anayasa’nın 128 inci maddesinin ikinci fıkrasında, memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir, hükmü yer almaktadır.

Anayasa’nın Başlangıcının dördüncü paragrafında, “kuvvetler ayrımı”nın devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli devlet yetkilerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak Anayasa ve yasalarda bulunduğu; 6 ncı maddesinde, kayıtsız şartsız milletin olan egemenlik hakkının, Anayasa’nın koyduğu esaslara göre yetkili kılınan organlar eliyle kullanılacağı; 7 nci maddesinde, yasama yetkisinin, Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinde olduğu, bu yetkinin devredilemeyeceği; 8 inci maddesinde, yürütme yetkisinin ve görevinin Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından Anayasa ve yasalara uygun olarak kullanılacağı ve yerine getirileceği yazılıdır.

Anayasa’nın 2 nci maddesinde yer alan hukuk devleti, bütün işlem ve eylemlerinin hukuk kurallarına uygunluğunu başlıca geçerlik koşulu sayan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurmayı amaçlayan ve bunu geliştirerek sürdüren, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa’ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, insan haklarına saygı duyarak bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, Anayasa ve hukuk kurallarına bağlılığa özen gösteren, yargı denetimine açık olan, yasaların üstünde yasa koyucunun da uymak zorunda olduğu temel hukuk ilkeleri ile Anayasa’nın bulunduğu bilinci olan devlettir.

Yasama organı, kanunla düzenleme yaparken, Anayasa’nın 11 inci maddesi gereğince, Anayasa’nın diğer hükümlerine de uygun hareket etmek zorundadır.

Sonuç olarak, yukarıda belirtilen nedenlerle, 4971 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin değiştirdiği 4046 sayılı Kanunun 22 nci maddesinin ikinci fıkrasının birinci ve ikinci cümlesi; Anayasa’nın Başlangıç’ının dördüncü paragrafındaki kuvvetler ayrımı ilkesine; 2 nci maddesindeki hukuk devleti ilkesine, 6 ncı maddesindeki, egemenlik hakkının, Anayasa’nın koyduğu esaslara göre yetkili kılınan organlar eliyle kullanılacağı kuralına; 7 nci maddesindeki, yasama yetkisinin, Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinde

olduğu, bu yetkinin devredilemeyeceği kuralına; 8 inci maddesindeki, idarenin kanuniliği ilkesine; 11 inci maddesindeki Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ilkesine ve yasa ile düzenlenmesi gereken fakat yasa ile düzenlenmemiş bir konuda Devlet Personel Başkanlığına mutlak bir belirleme yetkisi verdiği için, Anayasa'nın 128 inci maddesine aykırı olup, iptali gerekir.

3) 4971 Sayılı Kanunun 6 ncı Maddesinin Değiştirdiği 4046 sayılı Kanunun 22 nci Maddesinin İkinci Fıkrasının Üçüncü Cümlesinin Anayasa'ya Aykırılığı

4971 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi ile 4046 sayılı Kanunun 22 inci maddesinde değişiklik yapılmış olup, yeni düzenleme: "Bu personelden 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (I) Sayılı Cetveldeki kadrolarda istihdam edilmekte olanlar ile burada sayılan unvanlarla çalışan diğer statülerdeki personelin atama teklifleri araştırmacı unvanlı kadrolara yapılıır," şeklindedir.

Bu düzenlemeye göre, 399 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Personel Rejiminin Düzenlenmesi ve 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki (I) Sayılı Cetvelde yer alan, Genel Müdür; Genel Müdür Yardımcısı; Teftiş Kurulu Başkanı; Kurul Başkanı; Daire Başkanı; Müessese Müdürü; Bölge Müdürü; Fabrika Müdürü; İşletme Müdürü; Őube Müdürü; Müfettiş; Müfettiş Yardımcısı; Bölge Müdür Yardımcısı ve Őube Müdür Yardımcılarının atama teklifleri "Araştırmacı" unvanlı kadrolara yapılacaktır.

Kanun değişikliğinden önceki düzenleme; "Bu bilgilerin Devlet Personel Başkanlığına bildirilmesinden itibaren en geç kırkbeş gün içinde bu Başkanlığın teklifi üzerine ilgili personel, kamu kurum ve kuruluşlarında durumlarına uygun boş kadro ve pozisyonlara atanırlar," şeklinde idi.

Görüldüğu üzere Kanunun eski hali, personelin durumlarına uygun kadrolara atanmasını gerekli kılarken, yeni düzenleme, farklı düzeydeki görevlilerin tümünün araştırmacı kadrosuna atanmasını öngörmektedir.

4971 sayılı Kanunun yayımı tarihinden itibaren aynı kurumda aynı unvanla çalışan personelden, ataması 4971 sayılı Kanundan önce yapılanların, unvan ve statülerine uygun kadrolarda görevlendirilmesi yasal bir zorunluluk idi. Oysa, ataması 4971 sayılı Kanundan sonra yapılanlar, unvan ve statülerini kaybederek görevlendirileceklerdir.

399 sayılı KHK Eki (I) Sayılı Cetvelde yer alan personelin görev unvanları ile araştırmacı kadro görev unvanı arasında hiçbir benzerlik olmadığı gibi, bu kadrolarla araştırmacı kadrosu arasında ek gösterge ve tazminat oranları bakımından da büyük farklılıklar vardır.

657 sayılı Kanunda araştırmacı unvanlı kadroyla ilgili net bir tanımlama olmamasına karşın, araştırmacı kadrosunun; müteşar, müteşar yardımcısı, genel müdür, genel müdür yardımcısı, daire başkanı, bölge müdürü, bölge müdür yardımcısı, Őube müdürü, Şef gibi hiyerarşik kademe ve birimlerle ilgisinin olmadığı ve müfettişlik mesleği gibi bir kariyer meslek olmadığı konusunda hiçbir Şüphesizdir.

3046 sayılı Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında Kanunda gösterilen hiyerarşik kademe ve birimler arasında araştırmacı unvanı yoktur. Öte yandan, 657 sayılı Kanunun Ek Göstergeleri düzenleyen 43 üncü maddesinde 1 inci derecedeki müfettişlerin ek göstergesi 3600 olarak belirlenmiştir. Yine aynı maddede 1 inci derecedeki Banka Őube Müdürlerinin ek göstergesi 3000 olarak, Daire Başkanlarının ek göstergesi 3600 olarak belirlenmiştir. Buna karşılık, 1 inci derecede araştırmacı kadrosunda görev yapanların ek göstergesi, Genel İdari Hizmetler sınıfında olup da cetvelde sayılanların dışında kalanlar gibi olup, 2200'dür.

Benzer şekilde, 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (I) Sayılı Cetveldeki kadrolarda istihdam edilmekte olan personelin özel hizmet tazminatları ile araştırmacı kadrosunda görev yapanların özel hizmet tazminatları arasında da farklılıklar vardır. Örneğin, Daire Başkanının Özel Hizmet Tazminatı oranı % 200 iken, Araştırmacının Özel Hizmet Tazminatı oranı % 60 dır.

Bu farklılıklar nedeniyle, 4971 sayılı Kanunla değiştirilen söz konusu 22 nci maddenin beşinci ve altıncı fıkrasında yapılan düzenlemeyle araştırmacı kadrosuna atananların eski görev aylıkları ile yeni görev aylıkları arasındaki fark kapanana kadar aradaki farkın, tazminat olarak ödenmesi, ancak fark ödemesine ilişkin tazminat ödemesinin 3 yıl ile sınırlandırılması hükme bağlanmıştır.

Anayasa'nın 128 inci maddesi uyarınca, memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlölükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir.

Yasama organı, kanunla düzenleme yaparken, Anayasa'nın 11 inci maddesi gereğince, Anayasa'nın diğer hükümlerine de uygun hareket etmek zorundadır.

Her şeyden önce yasa ile yapılan düzenlemelerde, Anayasa'nın kanun önünde eşitlik ilkesine, hukuk devleti ilkesine uygun hareket edilmesi ve ilgililerin kazanılmış haklarına dokunulmaması gerekir. Kazanılmış hakların korunması, hukuk devleti ilkesinin gereğidir. Hukuk devletinde bütün devlet faaliyetlerinin hukuk kurallarına uygun olması önemli ve temel bir ilkedir.

Anayasa'da yer alan hukuk devleti ilkesi, Anayasa'nın temel ilkelerinden biridir. Hukuk devleti; yönetilenlere hukuk güvenliği sağlayan, adaletli bir hukuk sistemine dayanan devlet düzeninin adıdır. Hukuka güvenin, kamu düzeninin ve istikrarın korunması da kazanılmış hakların korunması ilkesine bağlılık ile mümkündür.

Kazanılmış haklar, hukuk devleti kavramının temelini oluşturan en önemli unsurdur. Kazanılmış hakları ortadan kaldırııcı nitelikte sonuçlara yol ačan uygulamalar Anayasa'nın 2 nci maddesinde açıklanan "Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir hukuk devletidir." hükmüne aykırılık oluşturacağı gibi, toplumsal kararlılığı ve hukuksal güvenceyi ortadan kaldırır, belirsizlik ortamına neden olur ve kabul edilemez.

Cumhuriyetin nitelikleri arasında yer alan hukuk devleti, bütün işlem ve eylemlerinin hukuk kurallarına uygunluğunu başlıca geçerlik koşulu sayan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurmayı amaçlayan ve bunu geliştirerek sürdüren, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, insan haklarına saygı duyarak bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, Anayasa ve hukuk kurallarına bağlılığa özen gösteren, yargı denetimine açık olan, yasaların üstünde yasa koyucunun da uymak zorunda olduğu temel hukuk ilkeleri ile Anayasa'nın bulunduğu bilinci olan devlettir.

Anayasa'nın 10 uncu maddesinde öngörülen kanun önündeki eşitlik ilkesi, yasama ve yürütmenin yetkilerini kullanırken uymak zorunda oldukları Anayasa ve temel hukuk ilkelerinin en önde gelenlerindedir. Yasama ve yürütme, idare edilenler yönünden, hak yaratırken ve külfet getirirken, bu ilkeye uygun davranmakla yükümlüdürler. Anayasa'nın 10 uncu maddesi "Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar" şeklindeki amir hükmü ile bu hususu net olarak ifade etmektedir.

Anayasa'nın kanun önünde eşitlik ilkesine göre, kanunların uygulanmasında dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrılığı gözetilmeyecek ve bu nedenlerle eşitsizliğe yol açılmayacaktır. Birbirlerinin aynı durumunda olanlara ayrı kuralların uygulanması ve ayrıcalıklı kişi ve toplulukların yaratılması engellenmektedir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

4971 sayılı Kanununun 6 ncı maddesinin değiştirdiği 4046 sayılı Kanununun 22 nci maddesinin ikinci fıkrasının üçüncü cümlesi ile, hukukî statüleri kanunla oluşturulan ve bu statü kurallarına güvenerek geleceklerini tasarlayan kamu görevlilerinin kazanılmış hakları ve hukuk devletinin sağlamak istediği huzurlu ve istikrarlı bir ortamın sonucu olarak ortaya çıkan "Devlete güven" ilkesi zedelenmiştir. Örneğin, kamu bankalarında çalışan personel, 4971 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girmesinden önce, kamu bankalarının yeniden yapılandırılarak özelleştirilmesini öngören 4603 Kanun gereği, özel hukuk hükümlerine göre çalışmayı kabul edip bankada kalma veya bunu kabul etmeyip başka bir kuruma nakledilme konusunda

kararını verirken mevcut yasal düzenlemeleri dikkate almıştır. Başka bir deyişle 4046 sayılı Yasa'nın 22 nci maddesi gereği "durumuna uygun boş kadro ve pozisyonlara atanacağı" beklentisiyle karar vermiştir.

Yani, bu personel karar verirken yasalara ve hukuka güvenmiştir. Yürürlükteki bir kanuna göre gelecek hakkındaki kararını veren ve hak sahibi olan kişiler, haklarını ilerde çıkacak bir kanunla kaybedecekleri kuşkusunu içinde yaşarlarsa ne hukuksal güvenceden, ne de hukuka ve devlete güvenden söz edilemez. Oysa Anayasa Mahkemesi'nin kararlarında da belirtildiği gibi, hukuk devletinin en önemli unsurlarından biri de "güvenilir" olmasıdır.

Bu personelden müfettiş sıfatını taşıyanların mağduriyeti; kanun önünde eşitlik, hukuk devleti ilkesine uygunluk ve kazanılmış hakların korunması ilkeleri bakımından daha da belirgindir.

Bilindiği gibi müfettişlik mesleği, gerekli öğrenim şartını taşıyan ve mesleğe müfettiş yardımcılığı sınavı ile girebilen kimselerin, uzun bir yetiştirme döneminden sonra yeterlik sınavı ile kazanabildikleri kariyer bir meslektir. Bizim idari sistemimizde, müfettişlerin isteği dışında idari görevlere atanamayacakları yönetmeliklerle güvence altına alınmıştır. Bu konuyla ilgili çok sayıda yargı kararı, yönetmelik ve genelge vardır.

4971 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte, ataması yapılmış olan müfettişlerin kazanılmış hakları korunurken, atama işlemleri tamamlanmayan müfettişler, kazanılmış hakları dikkate alınmadan, görev yetki ve sorumluluğu açıkça belli olmayan araştırmacı unvanlı pasif görevlere atanacaklardır. Daha açıkçası, bir şekilde atama işlemini tamamlattıranlar hiçbir kayba uğramazken, iyi niyetle kanunların uygulanmasını bekleyenler zarara uğratılmıştır.

4971 sayılı Kanun yürürlüğe girdiğinde, aynı durumda olan müfettişlerden bir bölümünün ataması yapılmış, bir bölümünün ataması yapılmamıştır. Ataması yapılmayanlar, söz konusu kanuna göre hiçbir kusurları olmadığı halde pasif görevlere atanacaklardır. Bu durum; Anayasa'nın 10 uncu maddesinde düzenlenen kanun önünde eşitlik ilkesine ve 2 inci maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesine açıkça aykırıdır.

Kanun önünde eşitlik ilkesine ve kazanılmış hakların korunmaması nedeniyle hukuk devleti ilkesine aykırılık, müfettişler dışındaki diğer üst düzey kamu görevlileri için de söz konusudur. Bu görevlilerin çoğu, özverili çalışmaları ve belli mesleki kariyerleri nedeniyle bu kadrolara atanmışlardır. Bunların birikimlerinin, çalışma ve çabalarının ürünü olan unvanları, bir kalemde ellerinden alınmakta; gelecekteki yükselme şansları yok edilmektedir.

Özelleştirilen kurumlarda görev yapanlara böyle bir fatura çıkarılması, Anayasa'nın sosyal hukuk devleti niteliği ile bağdaşmaz.

Yukarıda açıklanan nedenlerle; 4971 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin değiştirdiği 4046 sayılı Kanunun 22 nci maddesinin ikinci fıkrasının üçüncü cümlesi, Anayasa'nın 10 uncu maddesindeki kanun önünde eşitlik ilkesine, 2 nci maddesindeki hukuk devleti ilkesine ve Anayasa'nın 11 inci maddesindeki Anayasa'nın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkesine aykırı olup, iptali gerekir.

4) 4971 Sayılı Kanunun 6 ncı Maddesinin Değiştirdiği 4046 sayılı Kanunun 22 nci Maddesinin Altıncı Fıkrasının Birinci Cümlesindeki; "ikinci fıkra uyarınca atandıkları tarihi izleyen aybaşından geçerli olmak üzere üç yıl süre ile" ibaresinin Anayasa'ya Aykırılığı

4971 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin değiştirdiği 4046 sayılı Kanunun 22 nci maddesinin altıncı fıkrasının birinci cümlesindeki "ikinci fıkra uyarınca atandıkları tarihi izleyen aybaşından geçerli olmak üzere üç yıl süre ile" ibaresiyle, başka kamu kurumlarına nakledilen personelin eski kadrolarına ait haklarının üç yıl süre ile sınırlı olmak üzere saklı tutulması öngörülmektedir.

4971 sayılı Kanun ile değişiklik yapılmadan önce yürürlükte olan hükümlere göre, bu personelin hakları şahıslarına bağlı olarak atandıkları görevlerde kaldıkları sürece saklı tutulmakta idi.

4971 sayılı Kanunun bu düzenlemesine göre, 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye ekli (1) sayılı cetvelde belirtilen personelin, eski kadrolarına ait aylık, ek

gösterge, zam, özel hizmet tazminatı, makam tazminatı, temsil tazminatı ve görev tazminatı gibi hakları atandıkları tarihi izleyen aybaşından geçerli olmak üzere üç yıl süre ile şahıslarına bağlı olarak saklı tutulacak; üç yıl sonra ise, araştırmacı kadrosunun hakları geçerli olacaktır.

Anayasa'da yer alan hukuk devleti ilkesi, Anayasa'nın temel ilkelerinden biridir. Hukuk devleti; yönetilenlere hukuk güvenliği sağlayan, adaletli bir hukuk sistemine dayanan devlet düzeninin adıdır. Hukuka güvenin, kamu düzeninin ve istikrarın korunması da kazanılmış hakların korunması ilkesine bağlılık ile mümkündür.

Kazanılmış haklar hukuk devleti kavramının temelini oluşturan en önemli unsurlarındandır. Kazanılmış hakları ortadan kaldırıcı nitelikte sonuçlara yol açan uygulamalar Anayasa'nın 2 nci maddesinde açıklanan "Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir hukuk devletidir" hükmüne aykırılık oluşturacağı gibi, toplumsal kararlılığı hukuksal güvenceyi ortadan kaldırır, belirsizlik ortamına neden olur ve kabul edilemez.

Cumhuriyetin nitelikleri arasında yer alan hukuk devleti, bütün işlem ve eylemlerinin hukuk kurallarına uygunluğunu başlıca geçerlik koşulu sayan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurmayı amaçlayan ve bunu geliştirerek sürdüren, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, insan haklarına saygı duyarak bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, Anayasa ve hukuk kurallarına bağlılığa özen gösteren, yargı denetimine açık olan, yasaların üstünde yasa koyucunun da uymak zorunda olduğu temel hukuk ilkeleri ile Anayasa'nın bulunduğu bilinci olan devlettir.

4971 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin değiştirdiği 4046 sayılı Kanunun 22 nci maddesinin altıncı fıkrasının birinci cümlesindeki "ikinci fıkra uyarınca atandıkları tarihi izleyen aybaşından geçerli olmak üzere üç yıl süre ile" ibaresi; kazanılmış hakların korunmasına süre sınırlaması getirdiğinden, Anayasa'nın 2 nci maddesindeki hukuk devleti ilkesine aykırıdır. Anayasa'nın herhangi bir hükmüne aykırı bir düzenlemenin Anayasa'nın bağlayıcılığı ilkesini ifade eden Anayasa'nın 11 inci maddesi ile bağdaşmayacağı da açıktır. Yukarıda açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 2 ve 11 inci maddelerine aykırı olan söz konusu ibarenin iptali gerekir.

5) 4971 Sayılı Kanunun "Geçici Madde 1"inin Anayasa'ya Aykırılığı

Geçici 1 inci madde hükmü uyarınca; bu Kanunun yürürlük tarihinden önce 4046 sayılı Kanunun 22 nci maddesine göre Devlet Personel Başkanlığınca atama teklifi yapılmış olmakla birlikte kurum ve kuruluşlarca tekemmül ettirilemeyen atama işlemleri hakkında 4046 sayılı Kanunun bu Kanunla değiştirilen 22 nci maddesi hükümleri uygulanacaktır.

Bir başka ifadeyle, 4971 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önce atama teklifi yapılmış olanlardan işlemleri henüz tamamlanmayanlar da, durumlarına uygun kadrolara değil, araştırmacı unvanlı kadrolara atanacaklardır.

4971 sayılı Kanunla değiştirilmeden önce 4046 sayılı Kanunun 22 nci maddesi uyarınca kurumlar, en geç kırkbeş gün içerisinde Devlet Personel Başkanlığının teklifi üzerine ilgili personeli, kamu kurum ve kuruluşlarında durumlarına uygun boş kadro ve pozisyonlara atamakla yükümlü idi. Uygulamada Devlet Personel Başkanlığının atama teklifini yaptığı, ancak bazı kurumların azami süre içinde bazı atama işlemini tamamlama yükümlülüğünü yerine getirmediği bilinmektedir. Bu konu, hem basında yer almış hem de yasanın parlamentoda görüşülmesi sırasında dile getirilmiştir.

Bir haktan yararlanmış olma, kazanılmış hakkın ortaya çıkması için önemlidir. Danıştay'a göre, elde edilmiş bir hakkın bulunduğu kabul edilebilmesi için, objektif bir hukuksal kuralın kişi hakkında uygulanması veya kendiliğinden uygulanacak hale gelmesi gerekmektedir

4971 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte atama işlemleri tamamlanmayanlar bakımından farklı statüler olduğu görülecektir. Henüz hiç atama teklifi yapılmayanlar, atama teklifi yapılan ancak süresi içinde atama işlemleri tamamlanmayanlar, atama teklifi yapılan ve süresi geçtiği halde, ataması yapılmayanlar vardır. Bu farklı statüler içinde, durumlarına uygun kadrolara atama teklifi yapılan kişilerin bir bölümünün bu kadrolara atanmaları

kendiliğinden uygulanacak hale geldiği halde, kurumların iyi niyetli olmayan ve yasaya aykırı uygulamaları nedeniyle atamaları gerçekleşmemiştir.

Yasal düzenleme yapılırken bütün bu farklı statüler dikkate alınmamıştır. Dikkate alınmadığı için de, bu statüler arasında kazanılmış haklar bakımından farklılıklar olup olmadığı değerlendirilmemiştir.

Anayasa'da yer alan hukuk devleti ilkesi, Anayasa'nın temel ilkelerinden biridir. Hukuk devleti; yönetilenlere hukuk güvenliği sağlayan, adaletli bir hukuk sistemine dayanan devlet düzeninin adıdır. Hukuka güvenin, kamu düzeninin ve istikrarın korunması da kazanılmış hakların korunması ilkesine bağlılık ile mümkündür.

Kazanılmış haklar hukuk devleti kavramının temelini oluşturan en önemli unsurlarındandır. Kazanılmış hakları ortadan kaldırıcı nitelikte sonuçlara yol açan uygulamalar Anayasa'nın 2 nci maddesinde açıklanan "Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir hukuk devletidir." hükmüne aykırılık oluşturacağı gibi toplumsal kararlılığı hukuksal güvenceyi ortadan kaldırır, belirsizlik ortamına neden olur ve kabul edilemez.

Anayasa'nın kanun önünde eşitlik ilkesine göre, kanunların uygulanmasında birbirlerinin aynı durumunda olanlara ayrı kuralların uygulanması ve ayrıcalıklı kişi ve toplulukların yaratılması olanaksızdır. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

4971 sayılı Kanun yürürlüğe girdiğinde, aynı durumda olan kamu görevlilerinden bir bölümünün ataması yapılmış, bir bölümünün ataması yapılmamıştır. Ataması yapılmayanlar, hiçbir kusurları olmadığı halde, pasif görevlere atanacaklardır. Bu durum; Anayasa'nın 10 uncu maddesinde düzenlenen kanun önünde eşitlik ilkesine ve 2 nci maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesine açıkça aykırıdır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle; 4971 sayılı Bazı Kanunlarda ve Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun Geçici 1 inci Maddesi Anayasa'nın 10 uncu maddesindeki kanun önünde eşitlik ilkesine, 2 nci maddesindeki hukuk devleti ilkesine ve Anayasa'nın 11 inci maddesindeki Anayasa'nın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkesine aykırı olup, iptali gerekir.

6) 4971 Sayılı Kanunun "Geçici Madde 2"sinin Birinci Cümlesinin Anayasa'ya Aykırılığı

"Geçici Madde 2" ile getirilen düzenlemeye göre: "Bu Kanunun yayımı tarihinden önce 24.11.1994 tarihli ve 4046 sayılı Kanunun 22 nci maddesi gereğince şahsa bağlı hakları saklı tutulan ve halen bu haktan yararlanan personelin şahsa bağlı hakları bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren üç yıl sonra sona erer."

"Geçici Madde 2" ile 4971 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önce eski hükümlere göre başka kurumlara nakli yapılan ve eski kadrolarına ait şahsa bağlı hakları saklı tutulan personelin bu haktan yararlanmasına da kanunun yayımı tarihinden itibaren üç yıllık bir süre getirilmiştir.

4971 sayılı Kanunun "Geçici Madde 2"sinin birinci cümlesi ile getirilen düzenleme, geriye yönelik atama işlemlerini kapsamaktadır. Eski kadrolarına ait kazanılmış haklarını atandıkları yeni görevde kaldıkları sürece almaya olanak veren eski hükümlere göre atama işlemleri tamamlanmış personeli de üç yıllık süre sınırlamasına tabi tutmak, kazanılmış hakların korunması, kanunların geriye yürümezliği ve dolayısıyla Anayasa'nın hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmaz.

Hukukun temelinde "kanunların geriye yürümemesi" ilkesi vardır. Her olay, hangi kanun zamanında cereyan etmişse o zamanki hükümlere tâbi olacaktır. Bu, hukukun temel ilkelerinden biridir. Kanunların geriye yürümezliği ilkesi, hukuk istikrarı ve kazanılmış hakların korunması amacını güden bir ilkedir. Kanunların geriye yürüyememesi, geriye dönük sonuç doğurmaması hukuk devletinin gereği bulunan kazanılmış haklara saygıyı sağlamaktadır.

Anayasa'da yer alan hukuk devleti ilkesi, Anayasa'nın temel ilkelerinden biridir. Hukuk devleti; yönetilenlere hukuk güvenliği sağlayan, adaletli bir hukuk sistemine dayanan devlet

düzeninin adıdır. Hukuka güvenin, kamu düzeninin ve istikrarın korunması da kazanılmış hakların korunması ilkesine bağlılık ile mümkündür.

Kazanılmış haklar hukuk devleti kavramının temelini oluşturan en önemli unsurlarındandır. Kazanılmış hakları ortadan kaldırıcı nitelikte sonuçlara yol açan uygulamalar Anayasa'nın 2 nci maddesinde açıklanan "Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir hukuk devletidir." hükmüne aykırılık oluşturacağı gibi toplumsal kararlılığı hukuksal güvenceyi ortadan kaldırır, belirsizlik ortamına neden olur ve kabul edilemez. Anayasa'nın herhangi bir hükmüne aykırı bir düzenlemenin Anayasa'nın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkelerini ifade eden Anayasa'nın 11 inci maddesi ile bağdaşması da beklenemez.

Yukarıda açıklanan nedenlerle; 4971 sayılı Kanunun "Geçici Madde 2"sinin birinci cümlesi, Anayasa'nın 2 nci maddesindeki hukuk devleti ilkesine ve Anayasa'nın 11 inci maddesindeki Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ilkelerine açıkça aykırı olup, iptali gerekir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜ DURDURMA İSTEMİNİN GEREKÇESİ

Anayasa'ya açıkça aykırı olan, 4971 sayılı Kanun'un:

Birinci maddesinin birinci fıkrasının 4046 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (1) bendinin sonuna eklediği "ve İdarenin hak, alacak ve borçları hakkında karar vermek" ibaresinin, 6 ncı maddesinin değiştirdiği 4046 sayılı Kanunun 22 nci maddesinin ikinci fıkrasının birinci ve ikinci cümlesinin, 6 ncı maddesinin değiştirdiği 4046 sayılı Kanunun 22 nci maddesinin ikinci fıkrasının üçüncü cümlesinin, 6 ncı maddesinin değiştirdiği 4046 sayılı Kanunun 22 nci maddesinin altıncı fıkrasının birinci cümlesindeki; "ikinci fıkra uyarınca atandıkları tarihi izleyen aybaşından geçerli olmak üzere üç yıl süre ile" ibaresinin, "Geçici Madde 1"inin, "Geçici Madde 2"sinin birinci cümlesinin uygulanmasından, sonradan giderilmesi güç veya olanaksız durum ve zararlar doğacaktır. Bu tür durum ve zararların önlenmesi için, söz konusu hükümlerin yürürlüğünün durdurulması gerekmektedir.

V. SONUÇ VE İSTEM

01.08.2003 tarihli ve 4971 sayılı Bazı Kanunlarda ve Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararıyla Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun:

1- (a) Birinci maddesinin birinci fıkrasının 4046 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (1) bendinin sonuna eklediği "ve İdarenin hak, alacak ve borçları hakkında karar vermek" ibaresinin Anayasa'nın; Başlangıcının dördüncü paragrafı ile 2, 6, 7, 8, 11 ve 36 ncı maddelerine,

(b) 6 ncı maddesinin değiştirdiği 4046 sayılı Kanunun 22 nci maddesinin birinci ve ikinci cümlesinin, Anayasa'nın; Başlangıcının dördüncü paragrafı ile 2, 6, 7, 8, 11, ve 128 inci maddelerine,

(c) 6 ncı maddesinin değiştirdiği 4046 sayılı Kanunun 22 nci maddesinin ikinci fıkrasının üçüncü cümlesinin, Anayasa'nın 2, 10 ve 11 inci maddelerine,

(d) 6 ncı maddesinin değiştirdiği 4046 sayılı Kanunun 22 nci maddesinin altıncı fıkrasının birinci cümlesindeki, "ikinci fıkra uyarınca atandıkları tarihi izleyen aybaşından geçerli olmak üzere üç yıl süre ile" ibaresinin Anayasa'nın 2 ve 11 inci maddelerine,

(e) "Geçici Madde 1"inin, Anayasa'nın 2 ve 11 inci maddelerine,

(f) "Geçici Madde 2"sinin ilk cümlesinin, Anayasa'nın 2 ve 11 inci maddelerine, aykırı oldukları için iptallerine,

2- İptal davası sonuçlanıncaya kadar bunların yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesine ilişkin talebimizi saygı ile arz ederiz. 09.10.2003"

II- İPTALİ İSTENİLEN YASA KURALLARI

1.8.2003 günlü, 4971 sayılı Yasa'nın iptali istenilen kural ve bölümleri içeren maddeleri şöyledir:

1- "MADDE 1.- 24.11.1994 tarihli ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik

Yapılmasına Dair Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde, ikinci fıkrasının (d) bendinde yer alan “Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından gerçekleştirilen nihaî devir işlemlerini onaylamak” ibaresi “yapılan ihaleler sonucunda ihale komisyonlarınca verilen nihaî kararları onaylamak,” şeklinde değiştirilmiş ve aynı fıkranın (1) bendinin sonuna “**ve İdarenin hak, alacak ve borçları hakkında karar vermek,**” ibaresi eklenmiştir.

Başbakanın başkanlığında, Başbakanın belirleyeceği dört bakandan oluşan Özelleştirme Yüksek Kurulu (Kurul) kurulmuştur. Kurul, üyelerin tamamının katılımı ile toplanır ve kararları oybirliği ile alır. Kurulun sekretarya hizmetleri Özelleştirme İdaresi Başkanlığınca yürütülür.”

2- “MADDE 6.- 4046 sayılı Kanunun 22 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 22.- Kuruluşların, özelleştirilmeleri sonucu sermayelerindeki kamu payının % 50’nin altına düşmesi veya bunların müessese, işletme ve işletme birimlerinin; satılması veya devredilmesi halinde satış veya devre ilişkin sözleşmenin imzalanmasından, bunların küçültülmesi, faaliyetlerinin durdurulması, kapatılması veya tasfiye edilmesi sonucu istihdam yapısının değişmesi veya kuruluşların ihtiyaç fazlası personel belirlemeleri halinde bunlarla ilgili işlemlerin sonuçlanmasından itibaren onbeş gün içerisinde, bu kuruluşlarda çalışan 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tâbi personel ile sözleşmeli personel (kapsam dışı personel dahil) diğer kamu kurum ve kuruluşlarına nakledilmek üzere İdare tarafından Devlet Personel Başkanlığına bildirilir.

Nakle tâbi personelin, geçici 9 uncu madde dikkate alınmak suretiyle 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre kazanılmış hak aylık derecesinden aşağı olmamak kaydıyla, 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında bulunan kurum ve kuruluşların boş kadrolarından Devlet Personel Başkanlığınca tespit edilen kadroya, anılan Başkanlık tarafından kırkbeş gün içerisinde ataması teklif edilir. 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamı dışındaki kurum ve kuruluşların (özelleştirme kapsam ve/veya programındaki kuruluşlar hariç) mevcut boş kadro veya pozisyonlarına da ihtiyaçlar doğrultusunda atama teklifi yapılabilir. Bu personelden 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (1) sayılı cetveldeki kadrolarda istihdam edilmekte olanlar ile burada sayılan unvanlarla çalışan diğer statülerdeki personelin atama teklifleri araştırmacı unvanlı kadrolara yapılır. Devlet Personel Başkanlığı tarafından gönderilen atama teklif yazısının atamayı yapacak kamu kurum veya kuruluşuna intikalinden itibaren otuz gün içerisinde bu kurum veya kuruluş tarafından atama işlemlerinin yapılması zorunludur.

Kuruluşun satılması veya devredilmesi halinde bu kuruluşta çalışan nakle tâbi personelin ataması yukarıdaki hükümlere göre yapıldıktan sonra atama emri, ilgili personele atamayı yapan kurum veya kuruluş tarafından, istihdam fazlası personel için yapılacak atama emri ise kuruluşu tarafından 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebliğ edilir. Personelin işe başlama sürelerine ve işe başlamama halinde yapılacak işlemlere ilişkin olarak 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 62 ve 63 üncü maddeleri hükümlerinin uygulanmasından atamayı yapan kamu kurum ve kuruluşu sorumludur. Kurum ve kuruluşlar atama ve göreve başlatma işlemlerinin sonucunu en geç onbeş gün içerisinde Devlet Personel Başkanlığına bildirirler. Yeni kurumunda görevine başlayan personel istekleri halinde, boş kadro bulunması ve ilgili mevzuatına uygun olması şartıyla eski kadro veya pozisyonuna uygun kadrolara kurumlarınca atanabilirler. Askerlik görevlerini yapmakta olanlar için yukarıdaki süreler terhislerini takip eden aybaşından itibaren başlar. İstihdam fazlası personel bildiren kuruluşlar aynı unvan, pozisyon ve görevler için hiçbir şekilde yeni personel alamazlar ve bu kuruluşlardaki memur, sözleşmeli personel, kapsam içi ve kapsam dışı personel statüleri arasında geçiş yapılamaz. Bu madde gereğince diğer kamu kurum ve kuruluşlarına yapılacak nakil sebebiyle boşalan kadro ve pozisyonlar, boşaldıkları tarihten itibaren herhangi bir işleme gerek kalmaksızın iptal edilmiş sayılır.

Bu maddenin birinci fıkrasına göre diğer kamu kurum ve kuruluşlarına nakledilmek üzere Devlet Personel Başkanlığına bildirilen personelin, eski kurumları ile ilişkilerinin

kesilip yeni kurumlarında göreve başlayacakları tarihe kadar geçecek nakil sürecinde eski kadro veya pozisyonlarına ilişkin aylık ücret, varsa ikramiye, ücrete bağlı diğer malî haklar, sosyal hak ve yardımlar (harcırah, sağlık giderleri, cenaze giderleri ve ölüm yardımı) Özelleştirme Fonundan ödenir ve bunlardan T.C. Emekli Sandığına tâbi olanların bu süre içinde Sandıkla olan ilgileri devam eder. Bu personelden nakil sürecinde emekli olanlara T.C. Emekli Sandığına ödenen emekli ikramiyeleri, makam, görev ve temsil tazminatları ile ölüm yardımı ödenmesini takiben iki ay içerisinde faturası karşılığında Hazine tarafından T.C. Emekli Sandığına ödenir. Nakle tâbi personelin nakil sürecinde hak kazanması halinde alacağı kıdem tazminatı özelleştirilen kuruluş tarafından ödenir. Ancak, özelleştirilen kuruluşun işletme veya işletme birimi olması halinde bu kuruluşta çalışan nakle tâbi personelin nakil sürecinde hak kazanacağı kıdem tazminatı, işletme veya işletme biriminin bağlı olduğu kuruluş tarafından ödenir.

Bu madde hükümlerine göre kamu kurum ve kuruluşlarına nakledilen personele, atamayı yapacak kurum ve kuruluş tarafından ikinci fıkra uyarınca atandıkları tarihteki eski kadro ve pozisyonlarına ilişkin olarak almakta oldukları aylık, ek gösterge, ikramiye, her türlü zam ve tazminatları (ek tazminat ve bankacılık tazminatı dahil), makam tazminatı, temsil tazminatı, görev tazminatı, sözleşme ücreti, ücret (fazla mesai ücreti hariç), ek ücret, ek ödeme, teşvik ödemesi, döner sermaye payı ve benzeri adlarla yapılan ödemelerin toplam net tutarı; nakledildiği kurum ve kuruluştaki kadro veya pozisyonlara ilişkin olarak yapılan her türlü ödemelerin (fazla mesai ücreti, fiilen yapılan ders karşılığı ödenen ek ders ücreti hariç) toplam net tutarından fazla olması halinde, aradaki fark tutarı herhangi bir kesintiye tâbi tutulmaksızın ve fark kapanıncaya kadar ayrıca tazminat olarak ödenir. İsteğe bağlı olarak, atandıkları kurumdaki kadro unvanı veya pozisyonlarında herhangi bir değişiklik olanlarla, başka kurumlara geçenlere fark tazminatı ödenmesine son verilir. 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye ekli (1) sayılı cetvelde belirtilen personel hakkında da bu fıkra hükümleri uygulanır.

Ancak bu madde gereğince nakledilen personelden (bu Kanuna göre anonim şirket halinde birleştirilen kuruluşlardaki personel dahil) 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye ekli (1) sayılı cetvelde belirtilen personelin, eski kadrolarına ait aylık, ek gösterge, zam, özel hizmet tazminatı, makam tazminatı, temsil tazminatı, görev tazminatı bir bütün olarak ve atandıkları kurumda ve aynı kadro unvanında kalmaları kaydıyla atamayı yapacak kurum ve kuruluş tarafından **ikinci fıkra uyarınca atandıkları tarihi izleyen aybaşından geçerli olmak üzere üç yıl süre ile** saklı tutulur. İlgililerin eski kadrosu için, yeni kadroya atandığı tarihten önce mevcut olup saklı haklar kapsamında bulunan gösterge, puan, oran ve katsayı artışları şahsa bağlı haklarda artış sayılır; ancak eski kadro için bu tarihten sonra ihdas edilmiş hiçbir malî ve sosyal hak ve yardım ile sair ödemeler şahsa bağlı hak kapsamında değerlendirilemez. Atanılan kadrodaki derece yükselmeleri veya kademe ilerlemeleri, aylık gösterge ve ek gösterge dışındaki ödemeler haricinde, şahsa bağlı olarak saklı tutulan hakların ödendiği eski kadronun derecelerinin yükseltilmesi veya kademelerinin ilerletilmesi sonucunu doğurmaz.”

3- “GEÇİCİ MADDE 1.- Bu Kanunun yürürlük tarihinden önce 4046 sayılı Kanunun 22 nci maddesine göre Devlet Personel Başkanlığınca atama teklifi yapılmış olmakla birlikte kurum ve kuruluşlarca tekemmül ettirilemeyen atama işlemleri hakkında 4046 sayılı Kanunun bu Kanunla değiştirilen 22 nci maddesi hükümleri uygulanır.”

4- “GEÇİCİ MADDE 2.- Bu Kanunun yayımı tarihinden önce 24.11.1994 tarihli ve 4046 sayılı Kanunun 22 nci maddesi gereğince şahsa bağlı hakları saklı tutulan ve halen bu haktan yararlanan personelin şahsa bağlı hakları bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren üç yıl sonra sona erer. Bu Kanunla değiştirilen 4046 sayılı Kanunun 22 nci maddesinin beşinci fıkrasının son cümlesi hükmü, 3.4.1997 tarihli ve 4232 sayılı Kanunun yayımı tarihinden sonra nakledilen 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye ekli (1) sayılı cetvelde yer alan personel hakkında da atama tarihinden itibaren uygulanır.”

III- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Samia AKBULUT, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Fulya KANTARCIOĞLU, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN ve Fazıl SAĞLAM'ın katılımlarıyla 15.10.2003 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma isteminin bu konudaki raporun hazırlanmasından sonra karara bağlanmasına oybirliğiyle karar verilmiştir.

IV- ESASIN İNCELENMESİ

Dava dilekçesi ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, iptali istenilen Yasa kuralları, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- 4971 sayılı Yasa'nın 1. maddesiyle 4046 sayılı Yasa'nın 3. maddesinin ikinci fıkrasının (1) bendinin sonuna eklenen "... ve idarenin hak, alacak ve borçları hakkında karar vermek ..." ibaresinin incelenmesi

Dava dilekçesinde, iptali istenilen ibarenin, Özelleştirme Yüksek Kurulu'na özelleştirme ihaleleri sonrasında ihale şartlarını değiştirme yetkisi vermesinin haksız rekabete neden olacağı ve kesinleşmiş ihalelerle ilgili olarak ortaya çıkacak uyuşmazlıklarda tarafların yargı yoluna başvurmalarını engelleyerek hak arama özgürlüğünü kısıtlayacağı, ayrıca söz konusu yetkinin sınırlarının belirsiz olmasının yasama yetkisinin devrine yol açacağı, bu nedenle Anayasa'nın Başlangıcı ile 2., 6., 7., 8., 11. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Yasa'nın 1. maddesiyle 4046 sayılı Yasa'nın 3. maddesinin ikinci fıkrasının (1) bendinin sonuna eklenen ibare ile Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın hak, alacak ve borçları hakkında karar vermek Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun görevleri arasında sayılmıştır.

Maddenin gerekçesinde dolar üzerinden yapılan sözleşmelerin alıcı taraflarınca Ülkede yaşanan ekonomik kriz nedeniyle açılan uyarılama davalarında mahkemelerce verilen ihtiyati tedbir kararları nedeniyle tahsili güçleşen alacaklar gözetilerek Özelleştirme Yüksek Kurulu'na söz konusu yetkinin verildiği belirtilmektedir.

Anayasa'nın 7. maddesinde, "*Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisi'nindir. Bu yetki devredilemez.*"; 8. maddesinde de "*yürütme yetkisi ve görevi Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından Anayasa'ya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.*" denilmektedir. Buna göre, yasa koyucunun temel ilkeleri koymadan, çerçeveyi çizmeden yürütmeye yetki vermemesi, sınırsız, belirsiz bir alanı, yönetimin düzenlemesine bırakmaması gerekir. Yasa ile yetkilendirme Anayasa'nın öngördüğü biçimde yasa ile düzenleme anlamına gelmez. Yasa koyucu, gerektiğinde sınırlarını belirlemek koşuluyla bazı konuların düzenlenmesini idareye bırakabilir. Bu bağlamda, sık sık değişik önlemler alınmasına veya bunların kaldırılmasına gerek görülen ekonomik, teknik veya benzeri alanlarda temel kurallar saptandıktan sonra ayrıntıların düzenlenmesinin idareye verilmesi, yasama yetkisinin devri olarak nitelendirilemez.

Yasa'nın 1. maddesiyle 4046 sayılı Yasa'nın 3. maddesinin ikinci fıkrasının (1) bendinin sonuna eklenen ibare ile yürüttüğü hizmetin ve görev alanının özelliği gözetilerek Özelleştirme Yüksek Kurulu'na Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın hak, alacak ve borçları hakkında karar verme yetkisi tanınmıştır. Ancak, bu yetkinin kullanılmasına esas alacak ölçütler Yasa'da gösterilmemiş, sınırlar çizilmemiş, böylece yasama organı tarafından belirlenmesi gereken hususlar idareye bırakılarak yasama yetkisinin devrine yol açılmıştır.

Açıklanan nedenlerle Kural, Anayasa'nın 7. ve 8. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Haşim KILIÇ, Sacit ADALI, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ ve Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

Anayasa'nın 7. ve 8. maddelerine aykırı bulunarak iptal edilen Kuralın, ayrıca 2., 6., 11. ve 36. maddeleri yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir.

B- Yasa'nın Geçici 1. Maddesinin İncelenmesi

Dava dilekçesinde, özelleştirme uygulamaları nedeniyle nakle tabi olan personelden, hakkında atama teklifinde bulunulmuş olup da atama işlemi bu Yasa'nın yürürlük tarihinden önce tekemmül etmemiş olan kişilere, bu Yasa'yla değişik hükümlerin uygulanmasının kazanılmış hakların korunması ilkesine aykırı olduğu, aynı durumda olan kişilerin Yasa'nın yürürlük tarihine bağlı olarak farklı hükümlere tabi kılınmalarının eşitlik ilkesiyle bağdaşmadığı, bu nedenle kuralın Anayasa'nın 2., 10. ve 11. maddelerine aykırılık oluşturduğu ileri sürülmüştür.

Yasa'nın geçici 1. maddesinde, bu Kanun'un yürürlük tarihinden önce 4046 sayılı Yasa'nın 22. maddesine göre Devlet Personel Başkanlığı'nca atama teklifi yapılmış olmakla birlikte kurum ve kuruluşlarca tekemmül ettirilemeyen atama işlemleri hakkında 4046 sayılı Yasa'nın bu Yasa'yla değiştirilen 22. maddesi hükümlerinin uygulanacağı öngörülmüştür.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, insan haklarına saygı gösteren, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup, bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık, yasaların üstünde Anayasa'nın ve yasakoyucunun da uyması gereken temel hukuk ilkelerinin bulunduğu bilincinde olan devlettir.

Kazanılmış haklara saygı ilkesi, hukukun genel ilkelerinden birisini oluşturmaktadır. Kazanılmış bir haktan söz edilebilmesi için bir hakkın, yeni yasadan önce yürürlükte olan kurallara göre bütün sonuçlarıyla fiilen elde edilmiş olması gerekmektedir. Kazanılmış hak, kişinin bulunduğu statüden doğan, tahakkuk etmiş ve kendisi yönünden kesinleşmiş ve kişisel alacak niteliğine dönüşmüş haktır. Bir statüye bağlı olarak ileriye dönük, beklenen haklar ise bu nitelikte değildir.

Özelleştirme uygulamaları sonucu nakle tabi olan personelin diğer kamu kurum ve kuruluşlarına nakillerinde üç aşamalı bir süreç öngörülmüştür. Bu aşamalar; nakle tabi personelin Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından Devlet Personel Başkanlığı'na bildirilmesi, bu bildirim sonrasında Devlet Personel Başkanlığı'nca ilgilinin atanacağı kadronun tespit edilerek kırkbeş gün içerisinde atama teklifinde bulunulması ve atama teklif yazısının atamayı yapacak kamu kurum veya kuruluşuna intikalinden itibaren otuz gün içerisinde de bu kurum veya kuruluş tarafından atama işleminin yapılmasıdır.

Devlet Personel Başkanlığı'nca atama teklifi yapılmış olmakla birlikte kurum ve kuruluşlarca tekemmül ettirilmemiş olan atama işlemlerinin sonucuna bağlı olan haklar, kazanılmış hak niteliğini taşımamaktadır. Bu nedenle, dava konusu geçici 1. madde kazanılmış hakları ihlal etmediğinden hukuk devleti ilkesine de aykırılık oluşturmamaktadır.

Öte yandan, Anayasa'nın 10. maddesinde yer verilen eşitlik ilkesine göre, herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

“Yasa önünde eşitlik ilkesi” hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil, hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Yasa önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

4971 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girdiği tarihte, 4046 sayılı Yasa'nın 22. maddesi uyarınca atama işlemleri tamamlanmış kişilerle atama teklifi yapıp da işlemleri

sonuçlandırılmamış kişiler aynı hukuksal konumda bulunmadıklarından eşitlik karşılaştırmasına esas alınamazlar.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı değildir. İstemin reddi gerekir.

Konunun Anayasa'nın 11. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

C- Yasa'nın 6. maddesiyle değiştirilen 4046 sayılı Yasa'nın 22. maddesinin ikinci fıkrasının birinci, ikinci ve üçüncü tümceleri ile altıncı fıkrasının birinci tümcesinin "... ikinci fıkra uyarınca atandıkları tarihi izleyen aybaşından geçerli olmak üzere üç yıl süre ile ..." bölümünün incelenmesi

Yasa'nın 6. maddesiyle değiştirilen 4046 sayılı Yasa'nın 22. maddesinin iptali istenilen kuralları, özelleştirme uygulamaları sonucu nakle tabi olan personelin atanacakları kadroların belirlenmesine ilişkin bulunmakta ve bu personelden 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (1) sayılı cetvelde belirtilenlere şahsa bağlı hak kapsamında yapılacak ödemelerin ilgililerin atandıkları tarihi izleyen aybaşından itibaren üç yıl süre ile saklı tutulacağını öngörmektedir.

4046 sayılı Yasa'nın 22. maddesi, iptal davasının açıldığı 9.10.2003 tarihinden sonra 21.7.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5398 sayılı Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 8. maddesiyle değiştirildiğinden, konusu kalmayan istem hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekir.

D- Yasa'nın Geçici 2. Maddesinin Birinci Tümcesinin İncelenmesi

Yasa'nın geçici 2. maddesinin birinci tümcesiyle, bu Yasa'nın yayımından önce 24.11.1994 tarihli ve 4046 sayılı Yasa'nın 22. maddesi gereğince şahsa bağlı hakları saklı tutulan ve halen bu haktan yararlanan personelin şahsa bağlı haklarının, 4971 sayılı Yasa'nın yayımı tarihinden itibaren üç yıl sonra sona ereceği hükme bağlanmıştır.

İptal davasının açıldığı tarihten sonra, 21.7.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5398 sayılı Yasa'nın 29. maddesiyle 4046 sayılı Yasa'ya eklenen geçici 22. maddede "1.8.2003 tarihli ve 4971 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesi uyarınca şahsa bağlı hakları 15.8.2003 tarihinden itibaren üç yıl süreyle saklı tutulan personelin şahsa bağlı hakları 14.8.2006 tarihinde sona erer." denilmiştir. Böylece, 4971 sayılı Yasa'nın geçici 2. maddesinin birinci tümcesi, 5398 sayılı Yasa'nın 29. maddesiyle 4046 sayılı Yasa'ya eklenen geçici 22. madde ile yeniden düzenlenmek suretiyle yürürlükten kaldırıldığından, bu tümceye ilişkin konusu kalmayan istem hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekir.

V- KARARIN YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında, "Kanun, kanun hükmünde kararname veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez" denilmiştir. 2949 sayılı Yasa'nın 53. maddesinde bu kural tekrarlanarak, Anayasa Mahkemesi'nin, iptal halinde meydana gelecek hukuksal boşluğu kamu düzenini tehdit veya kamu yararını ihlâl edici mahiyette görmesi halinde yukarıdaki fıkra hükmünü uygulayacağı belirtilmiştir.

4971 sayılı Yasa'nın 1. maddesiyle 4046 sayılı Yasa'nın 3. maddesinin ikinci fıkrasının (1) bendinin sonuna eklenen "... ve idarenin hak, alacak ve borçları hakkında karar vermek ..." ibaresinin iptaline karar verilmesinin doğuracağı hukuksal boşluk, kamu yararını ihlâl edici nitelikte görüldüğünden gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla iptal kararının Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

VI- YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİ

1.8.2003 günlü, 4971 sayılı “Bazı Kanunlarda ve Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”un;

A- 1. maddesiyle 24.11.1994 günlü, 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 3. maddesinin ikinci fıkrasının (ı) bendinin sonuna eklenen “... ve idarenin hak, alacak ve borçları hakkında karar vermek ...” ibaresinin YÜRÜRLÜĞÜNÜN DURDURULMASI İSTEMİNİN REDDİNE,

B- Geçici 1. maddesine yönelik iptal istemi, 29.12.2005 günlü, E:2005/87, K:2005/110 sayılı kararla reddedildiğinden, bu maddeye ilişkin YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNİN REDDİNE,

C- 1- 6. Maddesiyle değiştirilen 4046 sayılı Kanun’un 22. maddesinin;

a- İkinci fıkrasının birinci, ikinci ve üçüncü tümceleri,

b- Altıncı fıkrasının birinci tümcesinde yer alan “... ikinci fıkra uyarınca atandıkları tarihi izleyen aybaşından geçerli olmak üzere üç yıl süre ile ...” ibaresi,

2- Geçici 2. maddesinin birinci tümcesi,

hakkında 28.12.2005 günlü, E:2003/87, K:2005/110 sayılı kararla karar verilmesine yer olmadığına karar verildiğinden, BU KURALLARA İLİŞKİN YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİ HAKKINDA KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

28.12.2005 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VII- SONUÇ

A- 1.8.2003 günlü, 4971 sayılı “Bazı Kanunlarda ve Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”un:

1- 1. maddesiyle, 24.11.1994 günlü, 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 3. maddesinin ikinci fıkrasının (ı) bendinin sonuna eklenen “ve İdarenin hak, alacak ve borçları hakkında karar vermek,” ibaresinin, Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Haşim KILIÇ, Sacit ADALI, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ ile Osman Alifeyyaz PAKSÜT’ün karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2- Geçici 1. maddesinin Anayasa’ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

3- 6. maddesiyle değiştirilen 4046 sayılı Yasa’nın 22. maddesinin;

a- İkinci fıkrasının, birinci, ikinci ve üçüncü tümceleri,

b- Altıncı fıkrasının birinci tümcesinin “... ikinci fıkra uyarınca atandıkları tarihi izleyen aybaşından geçerli olmak üzere üç yıl süre ile ...” bölümü,

3.7.2005 günlü, 5398 sayılı Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un 8. maddesiyle değiştirildiğinden, bu kurallara ilişkin KONUSU KALMAYAN İSTEM HAKKINDA KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA, OYBİRLİĞİYLE,

4- Geçici 2. maddesinin birinci tümcesi, 5398 sayılı Yasa’nın 29. maddesiyle 4046 sayılı Yasa’ya eklenen geçici 22. maddeyle yeniden düzenlenerek yürürlükten kaldırıldığından, bu tümceye ilişkin KONUSU KALMAYAN İSTEM HAKKINDA KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA, OYBİRLİĞİYLE,

B- İptal edilen ibarenin doğuracağı hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edici nitelikte görüldüğünden, Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 2949 sayılı Yasa’nın 53. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları gereğince İPTAL HÜKMÜNÜN,

KARARIN RESMİ GAZETE’DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK ALTI AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE, OYBİRLİĞİYLE,

28.12.2005 gününde karar verildi.

Başkan Tülay TUĞCU	Başkanvekili Haşim KILIÇ	Üye Sacit ADALI
Üye Fulya KANTARCIOĞLU	Üye Ahmet AKYALÇIN	Üye Mehmet ERTEN
Üye A. Necmi ÖZLER	Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Şevket APALAK
Üye Serruh KALELİ	Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT	

Not: Karşıoy yazısı yer darlığı nedeniyle Bülten'e alınamamıştır.

[R.G. 16 Kasım 2006 – 26348]

 [İçindekilere dön](#)

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı: 2001/33

Karar Sayısı : 2002/56

Karar Günü : 19.6.2002

İPTAL DAVASINI AÇAN : Anamuhalefet (Fazilet Partisi) TBMM Grubu Adına Parti Genel Başkanı Mehmet Recai KUTAN

İPTAL DAVASININ KONUSU : 15.11.2000 günlü, 4603 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun'nun 1. ve 2. maddelerinin, 3. maddesinin (1), (3) ve (4) sayılı fıkraları ile (2) sayılı fıkrasının birinci tümcesinin, geçici 1. maddesinin (1) sayılı fıkrasının birinci ve üçüncü tümcelerinin, (2) sayılı fıkrasının birinci tümcesinin Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 5., 7., 10., 35., 45., 47., 48., 57., 125., 128., 165. ve 173. maddelerine aykırılığı savıyla iptali ve yürürlüklerinin durdurulması istemidir.

IV - ESASIN İNCELENMESİ

Dava dilekçesi ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, iptali istenen yasa kuralları, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A - Dava Konusu Kuralların Anlam ve Kapsamı

Dava konusu kuralların yer aldığı 4603 sayılı Yasa'nın gerekçesinde, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası ve Türkiye Emlak Bankası'nın, Türk bankacılık sisteminin yaklaşık % 40'ını teşkil ettiği, bu nedenle adı geçen bankaların performansının tüm bankacılık sistemi üzerinde belirleyici olduğu, bu bankaların mali yapılarındaki değişimlerin sektöre de yansıdığı, son yıllarda bankacılık sektöründe meydana gelen olumsuz gelişmelerin sistemde kırılganlık yarattığı, sektörün yeniden yapılandırılmasının bir gereklilik olarak ortaya çıktığı, bu bağlamda, kamu bankalarının sektördeki yeri ve önemi dikkate alındığında, söz konusu bankaların içinde bulunmadığı bir yeniden yapılandırma programının amacına ulaşamayacağı, kamu bankalarının yeniden yapılandırılması suretiyle gerek idari gerekse mali yapılarının kuvvetlendirilmesinin öngörüldüğü, bu sayede tüm sektörün rehabilitasyonunun mümkün olabileceği, Avrupa

Birliğiyle gerekleŖecek üyelik öncesinde sistemin bütünüyle kuvvetlendirilmesinin ve ulusal rekabet gücünün artışıının sağlanacağı belirtilmiştir.

Bu amaç doğrultusunda, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Ŗirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Ŗirketi'nin, 4603 sayılı Yasa'nın 1. maddesiyle çağdaş bankacılığın ve uluslararası rekabetin gereklerine göre çalışmalarını ve özelleştirmeye hazırlanmalarını sağlayacak Ŗekilde yeniden yapılandırılmaları, hisse satışlarına ilişkin düzenlemelerin ve hisselerin tamamının özel hukuk hükümlerine tabi gerçek ve tüzel kişilere satışının gerçekleştirilmesi öngörölmüş, 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükümünde Kararnameye göre iktisadi devlet teşekkülü statüsünde bulunan bankalar bu statüden çıkarılarak, 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile genel hükümlere tabi anonim Ŗirket statüsüne geçirilmişlerdir. Aynı madde ile, çalışma konuları ve amaçları, merkezleri, sermaye miktarları, hisseleri, genel kurulları, yönetim ve denetim organları, hesapları ve kârlarının dağıtımını ile faaliyetlerine, devir, birleşme, fesih ve tasfiyelerine ilişkin diğer esasların ana sözleşmelerinde gösterileceği belirtildikten sonra, 233 ve 399 sayılı Kanun Hükümünde Kararnameler ile 3346, 2886, 6245 ve 237 sayılı Yasalarla 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükümünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 13. maddesinin ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun anonim Ŗirket kuruluşuna ait 277. maddesinin bu bankalar hakkında uygulanmayacağı öngörölmüştür.

Yasa'nın 2. maddesiyle, bankaların etkin, verimli ve özerk bir Ŗekilde çalışmalarının sağlanması amacıyla yeniden yapılandırılmalarına ilişkin usul ve esasları belirleme yetkisi Bakanlar Kurulu'na bırakılmış, yeniden yapılandırma işlemlerinin tamamlanmasını müteakiben hisse satış işlemlerinin 4046 sayılı Yasa hükümleri çerçevesinde sonuçlandırılacağı, yeniden yapılandırma ve hisse satış işlemlerinin 4603 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girmesinden itibaren üç yıl içinde tamamlanacağı, Bakanlar Kurulu'nun bu süreyi bir defaya mahsus olmak üzere yarısı kadar uzatabileceği belirtilmiştir.

Statü değişikliği nedeniyle bankaların personeli ile ilgili düzenlemeler de yapılmış, 4603 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girdiği tarihte mevcut personel hakkında aylık, özlük ve emeklilikleri yönünden tabi oldukları mevzuatın uygulanmasına devam olunacağı belirtilerek, tüm personel bu Yasa ile buldukları kadro ve pozisyonlara atanmış sayılmıştır. Personelden uygun görölenlerin istekleri halinde, emeklilik statüleri devam etmek üzere özel hukuk hükümlerine göre alıştırılacakları, 5434 sayılı Yasa'ya göre emeklilik hakkını kazanmış olanlara belli bir süre içinde başvurmaları halinde teşvikli emekli ikramiyesi ödenmesi ve personele en yüksek devlet memuru aylığının (ek gösterge dahil) brüt tutarının % 180'ini geçmemek üzere görev unvanlarına göre yönetim kurullarınca belirlenecek miktarda bankacılık tazminatı ödenmesi öngörölmüştür. Ayrıca personelin atandığı kadro ve pozisyonların emeklilik, istifa, ölüm ve sair nedenlerle boşalması halinde hiçbir işleme gerek kalmaksızın iptal edilmiş sayılacağı belirtilmiş, yeniden yapılandırılma süreci içinde bankalarca özel hukuk hükümlerine göre yeni istihdam edilecek personele ilişkin usul ve esasların belirlenmesi yetkisi de Bakanlar Kurulu'na bırakılmıştır. 4603 sayılı Yasa ile getirilen bazı düzenlemeler, iptal davası açıldıktan sonra, 20.6.2001 günlü, 4684 sayılı Yasa ile yeniden değiştirilmiştir.

B - Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Dava dilekçesinde, 4603 sayılı Yasa kapsamındaki bankaların bankacılık sistemi içindeki payının yaklaşık % 40 oranında olduğu, tüm yurt sathına yayılmış Ŗube, personel ve iştiraklerinin bulunduğu, Yasa'nın asıl amacının bu bankaların özelleştirilmesi olduğu, özelleştirmede mülkiyet hakkının da devredileceği, Yasa'nın mülkiyet hakkı ile ilgili hiç bir güvence öngörmediği, mülkiyetin taşınmaz malları da içerdigi, bu bankaların özelleştirilmesi sonucunda bankacılık sektörünün önemli bir kısmının yabancıların eline geçeceği, yabancıların nüfuzuna yol açılmasının ülke bağımsızlığı yönünden kabul edilemeyeceği, 4603 sayılı Yasa'nın, kapsamındaki bankaların hisselerinin yabancılarla satılıp satılmayacağını, satılacak ise oranının düzenlenmediği, sınır getirilmediği, öte yandan, tarım ve hayvancılık

sektörünün desteklenmesi ve bu sektörde çalışanların korunması, vatandaşların konut edinmeleri için gerekli tedbirlerin alınması ve esnaf ve sanatkarı koruyucu tedbirlerin alınmasının Devlet'e Anayasa ile verilmiş görevler olduğu, Devlet'in bu görevleri kamu bankalarını da kullanarak yerine getirdiği, bu bankaların hiç bir alternatif öngörülmeden özelleştirilmesinin Devlet'in Anayasa ile verilen görevlerini yerine getirmesini engelleyeceği, daha önce iktisadi devlet teşekkülü olan bankaların 4603 sayılı Yasa ile kamu hukuku tüzelkişisi olmaktan çıkıp, anonim şirket statüsünde özel hukuk tüzelkişisi haline getirildiği, özel hukuk tüzel kişisinin işlemlerinin yargısal denetimi ile kamu hukuku tüzelkişisinin yargısal denetiminin birbirinden farklı olduğu, mahiyet ve görevlerinde hiçbir değişiklik olmayan kamu bankalarının özel hukuk alanına kaydırılması ile bir takım idari işlemlerin yargısal denetimin kapsamı dışında kalacağı, bankaların “devir, birleşme, fesih ve tasfiye”ye ilişkin esasların ana sözleşmelerinde gösterilmesinin, bunun banka genel kurullarının onayı ile yürürlüğe girmesinin, yeniden yapılandırılma ile ilgili usul ve esasların Bakanlar Kurulunca belirlenmesinin Anayasa'nın, değişik 47. maddesindeki kanunla düzenleme olarak nitelendirilemeyeceği, bankalarda çalışanların kamu personeli olduğu, kamu personelinin haklarının kanunla düzenlenmesi gerektiği, ikinci maddenin (3) sayılı fıkrasının ikinci tümcesindeki “uygun görülenler” ibaresinin keyfiliğe ve eşitsizliğe yol açabileceği, ek mali fayda sağlayarak getirilen emeklilik sisteminin eşitsizlik yaratacağı bu nedenle de söz konusu düzenlemelerin Anayasa'nın 2., 5., 7., 10., 35., 45., 47., 57., 128. ve 173. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür

4603 sayılı Yasa'nın kapsamında bulunan Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi'ne ilişkin kurullar dava açıldıktan sonra yürürlüğe giren 20.6.2001 günlü, 4684 sayılı Yasa'nın 2. maddesiyle eklenen geçici 3. madde ile yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye dayanılarak, Banka'nın bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme yetkisi sona erdirilmiş ve tüm aktifleriyle birlikte T.C. Ziraat Bankası ile Türkiye Halk Bankası'na devredilmiştir. Yasa'nın dava konusu kurulları ile ilgili olarak bu Banka yönünden konusu kalmayan istem hakkında karar verilmesine yer olmadığı; ayrıca, dava konusu Yasa'nın 1. maddesinin (4) sayılı fıkrası, dava açıldıktan sonra yürürlüğe giren 20.6.2001 günlü, 4684 sayılı Yasa'nın 1. maddesinin (A) bendiyle, (5) sayılı fıkrasında yer alan “... 3346 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile Fonların Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, ...” ibaresi aynı Yasa'nın 1. maddesinin (A) bendiyle fıkra metninden çıkarıldığından, 3. maddesinin (1) sayılı fıkrası aynı Yasa'nın 1. maddesinin (B) bendiyle değiştirildiğinden, bu düzenlemelerle ilgili olarak konusu kalmayan istemler hakkında da karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Konusu kalmayan istemler dışında iptali istenen kurullar, sözkonusu bankaların özelleştirilmelerine ilişkin konuları bir bütünlük içinde düzenlediğinden Anayasa'ya aykırılık incelemesi de bunların tümü yönünden yapılmıştır.

Anayasa'nın Başlangıç'ının beşinci paragrafında, hiçbir faaliyetin “Türk milli menfaatlerinin” karşısında koruma göremeyeceği, 5. maddesinde de “Türk Milletinin bağımsızlığını” ve “kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu” sağlamanın, “kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri” kaldırmanın Devletin temel amaç ve görevleri arasında olduğu belirtilmiştir.

Anayasa'nın 35. maddesinde ise, herkesin mülkiyet ve miras haklarına sahip olduğu ve bu hakların, ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği, mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır. Mülkiyet hakkı kişiye, başkasının hakkına zarar vermemek, yasaların koyduğu sınırlamalara uymak toplum yararına aykırı olmamak koşuluyla, sahibi olduğu şey üzerinde dilediği gibi kullanma, ürünlerden yararlanma ve tasarruf olanağı verir.

Anayasa'nın 47. maddesine 4446 sayılı Yasa ile eklenen üçüncü fıkrada da, “Devletin, kamu iktisadi teşebbüslerinin ve diğer kamu tüzelkişilerinin mülkiyetinde bulunan işletme ve varlıkların özelleştirilmesine ilişkin esas ve usullerin kanunla” düzenleneceği belirtilmiştir.

Bu maddede belirtilen “özelleştirme” ile Anayasa’nın 45. maddesindeki tarım, hayvancılık ve bu üretim dallarında çalışanların korunması, 57. maddesindeki konut hakkı ile ilgili tedbirlerin alınması ve 173. maddesindeki esnaf ve sanatkarların korunması ile ilgili tedbirler Devletin ekonomik alandaki tercihleri ve görevleri arasında bulunmaktadır. Ayrıca, Anayasa’nın çeşitli maddelerinde yer alan bazı hükümler de, Devletin ekonomik hayatın işleyişini düzenlemek, tedbirler almak ve gerektiğinde bu alana müdahale hususunda görevli kılındığını ortaya koymaktadır. Bankaların, Devlet’in para, kredi ve sermaye politikalarının oluşmasında ve saptanmış politikaların uygulanmasında önemli görevleri bulunmaktadır. Para ikrazi işleriyle uğraşan, mevduat kabul eden, sermaye teşekkülüne hizmet eden bankalar, ülke ekonomisinin en hassas kesimi olan kredi piyasasında faaliyet gösteren kuruluşlardır. Devlet, bir yandan tasarrufları korumak diğer yandan da bankalarda biriken tasarrufların milli ekonominin gereklerine göre kullanılmasını sağlamakla görevli olup, bu görevini yerine getirebilmek için bankaları, para ve kredi piyasalarını düzenleme ve denetleme gereksinimi duyar ya da Merkez Bankası yanında kamu bankaları aracılığı ile sistemi yönlendirir. Devletin ekonomik görevlerini ve amaçlarını gerçekleştirmek için, ulusal ekonominin gereklerine uygun olarak kimi düzenlemeler getirmek, bunları değiştirmek ve kaldırmak anayasal sınırlar içinde yasakoyucunun yetkisindedir. Nitekim Anayasa’nın 47. maddesinin üçüncü fıkrasında yasakoyucunun kamu mülkiyetindeki varlıkların özelleştirmesine ilişkin yükümlülükleri belirlenmiştir.

4603 sayılı Yasa ile T.C. Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası ve Türkiye Emlak Bankası kamu iktisadi teşebbüsü ve buna bağlı olarak kamu tüzelkişiliği statüsünden çıkarılarak özel hukuk hükümlerine tabi anonim şirket statüsüne geçirilmişlerdir. 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile genel hükümlere tabi olup çalışma konuları ve amaçları, merkezleri, sermaye miktarları, hisseleri, genel kurulları, yönetim ve denetim organları, hesapları ve kârlarının dağıtımı ile faaliyetleri, devir, birleşme, fesih ve tasfiyelerine ilişkin diğer esaslar, ana sözleşmelerinde gösterilen bankaların, ekonominin, çağdaş bankacılığın ve uluslararası rekabetin gereklerine göre çalışmalarını ve özelleştirmeye hazırlanmalarını sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılmaya tabi tutuldukları anlaşılmaktadır. Bankaların hisse satışlarına ilişkin düzenlemeler ve hisselerin tamamına kadarının özel hukuk hükümlerine tabi gerçek ve tüzel kişilere satışının gerçekleştirilmesi ise Anayasa’nın 47. maddesine paralel olarak çıkarılan 4046 sayılı Yasa hükümleri çerçevesinde sonuçlandırılacak, değer tespiti, değer tespit ve ihale komisyonlarının oluşumu ve çalışma şekilleri ile ihale usulleri bu Yasa’ya göre yapılacaktır. Düzenlemede, 4046 sayılı Yasa’ya bırakılan hisse satış işlemleri dışında, Bakanlar Kurulu’na verilen yetki ise, özelleştirmeye değil, 4059 sayılı Hazine Müsteşarlığı ile Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun’un 2. maddesi ve yönetim düzenlemeleri sınırları içinde belli bir alanda yeniden yapılandırılmaya ilgili olup, yasama yetkisinin devri kapsamında değerlendirilemez. Yasa’da yeniden yapılandırılmak suretiyle özelleştirilmesi öngörülen bankaların hisse satışlarına sınır getirilmemesinin tümünün yabancılara satılmasına olanak vereceği, bunun da Anayasa’nın Başlangıç’ındaki “Türk Milletinin Bağımsızlığı” ilkesine aykırılık oluşturacağı savının ise hisse satışlarının, ekonominin koşullarına, sermaye hareketlerinin gereklerine ve Avrupa Birliği’yle gerçekleşecek üyelik öncesinde sistemin güçlendirilmesine, ulusal ve uluslararası rekabet gücünün sağlanmasına bağlı olarak belirleneceği gözetildiğinde anılan ilke ile bağlantısı kurulamamıştır.

Anayasa’nın 128. maddesinde, Devlet’in, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerinin memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle yürütüleceği, bu kapsama giren personelin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülüklerinin de Yasa’yla düzenleneceği öngörülmüştür.

İptali istenen kuralların, 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile genel hükümlere tabi olan ve özel işletmecilik esaslarına göre çalışan kamu bankalarının çağdaş bankacılığın ve uluslararası rekabetin gereklerine göre çalışmalarını sağlamak amacıyla getirildiği anlaşılmaktadır. Kamu tüzelkişiliği statüsünden çıkarılarak özel hukuk hükümlerine bağlı tutulan bu bankaların

hizmetinin “kamu hizmetleri”nden sayılmasına ve çalışanlarının da Anayasa’nın 128. maddesi kapsamında kamu görevlisi olarak değerlendirilmesine olanak bulunmamaktadır.

Ayrıca, Yasa’nın 2. maddesinin 3 sayılı fıkrasına göre, özel hukuk hükümlerine bağlı olarak çalıştırılacak personelin kadro sayısı ve unvanları ile diğer mali haklarının banka genel kurullarınca ve yeniden yapılandırma sürecinde özel hukuk hükümlerine göre yeni istihdam edilecek personele ilişkin usul ve esasların da Bakanlar Kurulu’nca tespit edilecek olmasının; Geçici 1. maddesinin 2 sayılı fıkrasında belirtilen emeklilik haklarını kazanmış personelin emeklilik başvurusunda bulunması için emekli ikramiyesinin %30 fazlasıyla ödenerek teşvik edilmesinin, bu personelin Anayasa’nın 128. maddesi kapsamında bulunmadığı ve yeniden yapılandırma sürecinde Yasa’nın gerekçesinde belirtilen amaçlar gözetildiğinde Anayasa’ya aykırı bir yönü görülmemiştir.

Dava dilekçesinde 4603 sayılı Yasa’nın 3. maddesinin (3) sayılı fıkrasındaki, sağlık yardım sandığının tüzel kişilik kazanmasına rağmen, hangi hukuk dalına tabi olacağına fıkra da belirtilmediği, sandığın tüzel kişilik kazanmasıyla birlikte, Banka ile organik bağlantısının koparıldığı, özel teşebbüs haline geldiği, bu durumda da sandığın ana statüsünün Banka yönetim kurulu onayı ile yürürlüğe girmesinin Anayasa’nın 48. maddesindeki özel teşebbüs kurma serbestisine, aynı maddenin (4) sayılı fıkrasıyla bazı iş ve işlemler için bankalara tanınan istisnaların ise Anayasa’nın 10. maddesindeki eşitlik ilkesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

T.C. Ziraat Bankası’nın sosyal yardım sandığı yasayla kurulan bir sandık olup, bir başka yasa ile tüzel kişiliğinin devam ettirilmesinin Anayasa’nın 48. maddesi ile ilgisi bulunmamaktadır. Dava konusu Yasa kapsamındaki bankalar hakkında bazı yasa veya yasa hükümlerinin uygulanmamasının mali tasarruf sağlanması ve işlemlerin hızlandırılması amacıyla yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Özel hukuk hükümlerine göre faaliyet göstermek üzere yeniden yapılandırılan söz konusu bankalar, kamuya uygulanan bazı yasaların kapsamından çıkarılmışlarsa da bu bankalar arasında bir ayırım yapılmadığından, Anayasa’nın 10. maddesinde belirtilen eşitlik ilkesine de aykırılık görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle, T.C. Ziraat Bankası ile Türkiye Halk Bankası’nın, kamu tüzel kişiliği statüsünden çıkarılıp özel hukuk hükümlerine tabi anonim şirket statüsüne geçirilerek ekonominin gereklerine uygun olarak yeniden yapılandırılması, personel statüsünün değiştirilmesi ve hisse satış işlemlerinin 4046 sayılı Yasa hükümleri çerçevesinde sonuçlandırılması ile ilgili düzenlemeler, Anayasa’nın Başlangıç, 2., 5., 7., 10., 35., 47., 125., 128. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Konunun, Anayasa’nın 45., 48., 57. ve 173. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

V - YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİ

15.11.2000 günlü, 4603 sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun”un dava konusu kurallarının yürürlüğünün durdurulması isteminin reddine 19.6.2002 gününde oybirliğiyle karar verilmiştir.

VI - SONUÇ

15.11.2000 günlü, 4603 sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun”un:

A) Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi’ne ilişkin kuralları, 20.6.2001 günlü, 4684 sayılı, Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 2. maddesiyle eklenen geçici 3. maddesi uyarınca yeniden düzenlendiğinden, bu Banka yönünden KONUSU KALMAYAN İSTEM HAKKINDA KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

B) 1. maddesinin;

1 - (1), (2) ve (3) sayılı fıkralarının Anayasa’ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE,

2 - (4) sayılı fıkrası, 20.6.2001 günlü, 4684 sayılı Yasa'nın 1. maddesinin (A) bendiyle değiştirildiğinden KONUSU KALMAYAN İSTEM HAKKINDA KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

3 - (5) sayılı fıkrasının;

a - 20.6.2001 günlü, 4684 sayılı Yasa'nın 1. maddesinin (A) bendiyle fıkra metninden çıkarılan "... 3346 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile Fonların Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, ..." ibaresiyle ilgili KONUSU KALMAYAN İSTEM HAKKINDA KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

b - Kalan bölümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE,

C) 2. maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE,

D) 3. maddesinin;

1 - (1) sayılı fıkrası, 20.6.2001 günlü 4684 sayılı Yasa'nın 1. maddesinin (B) bendiyle değiştirildiğinden KONUSU KALMAYAN İSTEM HAKKINDA KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

2 - (2) sayılı fıkrasının birinci tümcesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE,

3 - (3) ve (4) sayılı fıkralarının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE,

E) Geçici 1. maddesinin;

1 - (1) sayılı fıkrasının birinci ve üçüncü tümcelerinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE,

2 - (2) sayılı fıkrasının birinci tümcesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE,

19.6.2002 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

[R.G. 17 Kasım 2006 – 26349]

— • —

 [İçindekilere dön](#)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı

YASİN ATEŞ/Türkiye Davası*

(Başvuru no. 30949/96)

Strazburg

31 Mayıs 2005

USULİ İŞLEMLER

1. Davanın nedeni, Türk vatandaşı Yasin Ateş'in ("başvuran"), 13 Aralık 1995 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Korumaya Dair Sözleşme'nin ("Sözleşme") eski 25. maddesi uyarınca, Türkiye aleyhine Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na ("Komisyon") yaptığı başvurudur (başvuru no. 30949/96).

2. 22 Kasım 2001 tarihinde başvuranın yasal temsilcileri, AİHM'ye başvuranın 19 Mayıs 2001 tarihinde ölmüş olduğunu bildirmiş ve AİHM'den başvuranın kızı olan Bidayet Ateş'e başvuruya devam etme hususunda izin vermesini istemiştir. 6 Aralık 2001 tarihinde AİHM, Bidayet Ateş'e vefat etmiş olan babasının başvuruda yer alan isminin kendi ismi olarak değiştirildiğini bildirmiştir. Ancak AİHM, 20 Eylül 2001 tarihinde Kulp Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından düzenlenen bir belgeye göre, Bidayet Ateş başvuranın kızı değil,

oğludur. Pratik nedenlerden ötürü, Bidayet Ateş'in başvuran olarak kabul edildiği bilinse de Yasin Ateş'in, başvuran olarak anılmasına devam edilecektir.

3. Adli yardım verilen başvurunu, görevini Londra'da ifa etmekte olan avukatı Anke Stock temsil etmiştir. Türk Hükümeti ("Hükümet"), AİHM huzurundaki davalar için bir Ajan tayin etmemiştir.

4. Başvuran, oğlunun Diyarbakır'da işkence gördüğünü ve gözaltında iken öldürüldüğünü iddia etmiştir. İddiasını, AİHS'nin 2, 3, 5, 6, 13 ve 14. maddelerine dayandırmıştır. Ancak, esaslara ilişkin sunduğu görüşlerinde, başvuran AİHS'nin 6. maddesine dayandırdığı şikayetine devam etmemiştir.

5. Başvuru AİHM'ye, AİHS'ye bağlı 11 No'lu Protokol'ün yürürlüğe girdiği 1 Kasım 1998 tarihinde havale edilmiştir (11 No'lu Protokol'ün 5 § 2. maddesi).

6. Başvuru ile ilgili olarak AİHM'nin Birinci Dairesi görevlendirilmiştir (AİHM İç Tüzüğü'nün 52 § 1. maddesi). Söz konusu daire içerisinde, davaya bakacak Heyet (AİHS'nin 27 § 1. maddesi), İç Tüzüğü'nün 26 § 1. maddesinde öngörüldüğü üzere oluşturulmuştur. Türkiye'yi temsilen seçilen yargıç Rıza Türmen, davadan çekilmiştir (İç Tüzüğü'nün 28. maddesi). Dolayısıyla Hükümet, ad hoc *yargıç* olarak Feyyaz Gölcüklü'yü atamıştır (AİHS'nin 27 § 2. maddesi ve İç Tüzüğü'nün 29 § 1. maddesi).

7. 19 Ekim 1999 tarihli bir kararla, AİHM başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir.

---

* Dışişleri Bakanlığı Çok Taraflı Siyasî İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir.

8. Hükümet değil, başvuran, esaslara ilişkin görüşlerini belirtmiştir (İç Tüzüğü'nün 59 § 1. maddesi).

9. 1 Kasım 1994 tarihinde AİHM, Dairelerinde değişiklik yapmıştır (İç Tüzüğü'nün 25 § 1. maddesi). Söz konusu dava ile ilgili olarak yeni oluşturulan İkinci Daire görevlendirilmiştir (İç Tüzüğü'nün 52 § 1. maddesi).

OLAYLAR

I. DAVA OLAYLARI

10. Kürt kökenli bir Türk vatandaşı olan başvuran 1931 doğumludur. Söz konusu başvuruya yol açan olayların gerçekleştiği tarihte, Türkiye'de güneydoğu bölgesinde Diyarbakır İli idari ilçe bölgesi içerisinde yer alan Kulp Kasabası'nda yaşamaktadır.

A. Giriş

11. Özellikle 13 Haziran 1995 tarihinde gerçekleşen olaylarla ilgili olan dava olayları taraflar arasında ihtilaflıdır.

12. Başvuran tarafından sunulmuş olduğu şekli ile olaylar, aşağıda kaydedilmiş olan Kısım B'de anlatılmaktadır. Hükümet'in olaylara ilişkin görüşleri aşağıda kaydedilmiş olan

Kısım C’de özetlenmiştir (bkz. paragraflar 34-41). Taraflar tarafından sunulan yazılı deliller aşağıda kaydedilmiş olan Kısım D’de özetlenmiştir (bkz. paragraflar 42-74).

B. Başvuranın olaylara ilişkin görüşleri

13. 1995 senesinde başvuranın oğlu Kadri Ateş, bölgedeki küçük işletmelere ve askeri kurumlara toptan gıda maddeleri satan bir işletme olan Zahit Ticaret için çalışmakta olduğu Diyarbakır’da yaşamaktadır.

14. 13 Haziran 1995 tarihinde sabah 6.00 sularında Kadri Ateş, meslektaşı Burhan Afşin ile birlikte, gıda maddeleri satmak için Kulp Kasabası’na gitmek üzere Diyarbakır’dan ayrılmıştır. Zahit Ticaret’e ait olan küçük bir kamyon kullanmışlardır. Onlara Kadri’nin kayınpederi Vehbi Demir, amcası Kemal Ateş ve Memduh Çetin adında bir kişi eşlik etmiştir. Kemal Ateş, Seyrantepede aşırı kalabalık olduğu için aracı terk etmiş ve yolculuğuna başka bir araçta devam etmiştir.

15. Kamyon, Lice tali yolunda Diyarbakır-Bingöl yolundan çıkmış ve Lice Kasabası’na doğru yol almıştır. Yaklaşık 7.40’da, Lice-Kulp çatalından bir kilometre önce, yolu kapatan bir polis minibüsü neden ile yavaşlamıştır. Daha sonra, dört polis memuru ateşli silahlarla kamyonu çevrelemiş ve kamyonun bulunanların kimliklerini kontrol etmek istemiştir. Bu olay, Memduh Çetin ve Burhan Afşin’in kamyonun inmelerinin emredilmesi ve bir polis minibüsü ile Lice bölgesi girişindeki polis denetim noktasına götürülmeleri ile sonuçlanmıştır. Diğerlerine, kamyonla öndeki aracı izlemeleri söylenmiştir.

16. Dört kişiye gözaltına alınma nedenleri hususunda bir açıklama yapılmazken Lice’deki polis denetim noktasında beklenmeleri söylenmiştir. O zamana kadar diğer araç içerisinde polis noktasına varmış olan Kemal Ateş, bir açıklama istemiş fakat polis tarafından durdurulmuştur. Yaklaşık 10-15 dakika sonra, plaka numarası 06 MEH olan gri renkte bir Renault otomobil olay yerine gelmiştir. Polis memurlarından biri, 29-30 yaşlarında, orta boylu, gri kazaklı ve telsizi vardı. Bu polis memuru, kamyonun kime ait olduğunu ve adamların geldikleri köyde hangi adlarla tanındıklarını sormuştur. Kadri Ateş, “Gebooğulları” ve Vehbi Demir, “Galevan” şeklinde cevap vermiştir.

17. Daha sonra sivil polis memurları bu şahıslara, kontrollerle ilgili bir sorun olduğu için Diyarbakır’a, Emniyet Müdürlüğü Mali Şubesi’ne geri götürülmeleri gerektiğini bildirmiştir. Vehbi Demir ve Memduh Çetin polise, kamyonun yalnızca yolcu olarak binmiş olduklarını ve kontrol edilmelerine gerek olmadığını belirtmiştir. Ancak, Burhan Afşin ile birlikte, kamyonu Renault’un önünde Diyarbakır’a sürmeleri emredildi. Kadri Ateş, Renault aracın arka kısmına, iki polis memurunun arasına oturtulmuştur.

18. Araçlar, dört kişiye buldukları araçlarda kalmalarının söylendiği Diyarbakır girişindeki Bölge Trafik Müdürlüğü dışında durmuştur. Daha sonra üç polis memuru, Müdürlüğe girdi. Yaklaşık 20 dakika sonra her birinde üçer adamın bulunduğu iki polis arabası daha geldi. Sözkonusu iki araba, Renault’ya benzemektedir.

19. Bu noktada halen Renault’da olan Kadri Ateş, dudaklarını ısırarak Vehbi Demir ve Memduh Ateş’e tehlikede olduklarını işaret etti. Sonuç olarak Memduh paniğe kapılarak “Beni öldürecekler” diye bağırdı. Tuvalete gitmesi için izin verilirken diğer dört kişi de müteakiben Müdürlüğün girişinde bekletildi.

20. 10-15 dakika sonra Müdürlüğe gelen iki arabadan inen iki sivil polis memuru ateşli silahlar taşıyarak içeri girdi. “Hanginiz Kadri Ateş, hanginiz Vehbi Demir?” diye sordular.

Adamlar kimliklerini belirttiler ve kendilerine, polis memurları ile birlikte daha sonra Müdürlüğün önüne gelen arabalardan birine gitmeleri emredildi. Telsiz taşıyan polis memurunun yanında duran uzun boylu bir adam, yüzlerini arabaya dönmelerini emretti. Adamların gözleri, daha sonra kendilerini arabanın arka kısmına doğru iten ve yanlarına oturan iri yapılı bir polis memuru tarafından bağlandı.

21. Elinde telsiz bulunan polis memuru, aracın ön kısmına oturdu ve adamlara, hangi suçlarla itham edildiklerini bilip bilmediklerini sordu. Vehbi, bilmediğini söyledi. Kadri, “*Mekap*¹ ayakkabıları” şeklinde yanıtladı. Polis memuru daha sonra ayakkabıları nereden aldıklarını sordu. Kadri, “Elli çift vardı. Onları dağa götürüyordum.” şeklinde yanıtladı. Polis memuru daha sonra Kadri’yi yumruklayarak güneydoğuda halan saldırgan erkekler olup olmadığını sordu.

22. Araba daha sonra hareket etti. Polis memuru adamlara, askeriyeye götürüldüklerini söyledi ve ekledi, “Askeriye’nin ne yaptığını biliyor musunuz...oraya vardığımızda göreceksiniz”. Ardından şoföre Ergani yoluna dönmesini söyledi. Araba nihayet, gözleri halen bağlı olan Vehbi’nin kapıya kelepçelendiği bir hücreye götürüldükleri Emniyet Müdürlüğü’nün dışında durdu. Polis memurunun, Kadri’ye soyunmasını söylediğini duydu.

23. Daha sonra Vehbi, Kadri’nin iki ila dört saat arası kesilmeden devam eden çığlıklarını duydu. Ardından Vehbi’ye de soyunması söylendi ve bir saat boyunca kendisine işkence yapıldı: hayaları sıkıldı, üzerine soğuk su püskürtüldü ve elektrik şokuna maruz bırakıldı. Daha sonra, yaklaşık 15 kişinin gözleri önünde bir “Komutan” tarafından sorguya çekildi.

24. Ateş’in kuzeni ve iş arkadaşı olan Gürgün Can da gözaltına alındı. İkinci gün Vehbi, Can olduğundan şüphe ettiği hapisanede bulunan bir kişinin yan tarafındaki bir hücreye yerleştirildi. Gözlerindeki bağlar çözüldü. Daha sonra her iki adam da, bir teypten gelen katlanılamayacak derecede yüksek tonda seslere maruz bırakıldı.

25. Gözaltına alınmasının 15. gününde Vehbi soruşturmaya alınmak üzere götürüldü ve dövüldü. Dövüldüğü sırada kendisine yöneltilen tüm suçlamaları reddetti. Kendisini soruşturmaya çekenler, “Çok şanslısın. Duymadın mı? Kadri’yi öldürdük. Nalları dikti. O öldürülmeseydi, biz seni öldürecektik” dediler. Daha sonra Vehbi’ye “Zamanın doldu. İki seçeneğin var. Ya Kadri’ye katılırsın ya da seni hapse yollarız ve sana verdiğimiz zehir ile on kişiyi öldürürsün” dediler. Ayrıca, “Bak, burada timler var. Eğer seni onlara teslim edersek, seni de Kadri gibi öldürürler” diye eklediler.

26. Vehbi, belirsiz bir yere götürüldü. Girişte kendisini sorguya çekenler, “Buranın neresi olduğunu bilmiyor musun? Bak, burada timler var. Eğer seni onlara teslim edersek, seni Kadri gibi öldürecekler” dedi. Vehbi, suçsuz olduğu konusunda ısrar edince kendisini sorguya çeken kişi, “Sana söylüyorum, yalnızca iki seçeneğin var. Ya seni timlere teslim edeceğim ya da hapse gireceksin” dedi. Bunun üzerine Vehbi, içeri alındı ve bir hücreye yerleştirildi. Orada kendisine, “Arkadaşın ölmemiş olsaydı, seni öldürmüş olacaktık. Şanslıymışsın” denildi.

27. Gözaltına alınmasının 16. gününde Vehbi’ye imzalaması için daktiloda yazılmış bir ifade verildi. Ertesi akşam Dağkapı Kliniği’ne götürüldü. Orada tehdit edildi ve hiçbir iddiada bulunmaması söylendi, fakat doktor Vehbi’yi muayene etmedi.

28. 30 Haziran 1995 tarihinde 15 kişi, Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi huzuruna çıkarıldı (“Diyarbakır DGM” olarak belirtilmiştir); Vehbi, Memduh Çetin ve

¹ Başvurana göre, Mekap PKK gerillaları tarafından kullanılan bir ayakkabı markası (Kürt İşçi Partisi).

Gürgün Can aralarındaydı. Can, bir hakim tarafından serbest bırakılırken, ilk iki kişi Cumhuriyet Savcısı tarafından serbest bırakıldı. Burhan Afşin'in ise gözaltında tutulma durumunun devamına karar verildi.

29. 20 Haziran 1995 tarihinde, Kadri Ateş gözaltına alındıktan yedi gün sonra, başvuran oğlunun gözaltına alınmasına ilişkin bilgi almak için Diyarbakır DGM'ye başvurdu. Kendisine, oğlunun gözaltında olmadığı bildirildi ve yine aynı bilgiyi aldığı Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'ne havale edildi.

30. Lice Kasabası'ndaki Cumhuriyet Savcısı müteakiben başvurana, Kadri Ateş'in PKK ve güvenlik güçleri arasında çıkan bir çatışmada öldüğünü bildirdi. Başvuran oğlunun cesedini, Lice Mezarlığı'ndan çıkarttırdı ve kendi köyü olan Kulp'ta toprağa verdi.

31. Resmi bir Olay ve Yakalama Tutanağı'na göre, sözkonusu dört adam 19.45 sularında Isuzu marka 34 ERS 82 plakalı bir kamyonda, Bingöl yolu boyunca ilerlerken görülmüştür. Daha sonra, yaklaşık 21.00'da Lice sapağı ve Duru Jandarma Karakolu arasındaki Aksu petrol istasyonunda PKK üyelerine erzak sağlamak gibi terörist faaliyetlere katılmaları nedeniyle gözaltına alınmışlardır.

32. Rapora göre Vehbi Demir, Memduh Çetin ve Burhan Afşin sorguya çekilmek üzere Diyarbakır'a götürülmüş, Kadri Ateş ise Jandarmalar tarafından petrol istasyonunda gönüllü olarak pusu kurmaya yardım etmek için Özel Harekat Timlerine teslim edilmiştir. Ayrıca rapora göre, 23.45 sularında beş silahlı PKK üyesi, petrol istasyonuna gelmiş ve müteakiben Kadri Ateş'in öldürülmüş olduğu bir çatışma başlamıştır.

33. Başvuran, Kadri Ateş'in çatışma sırasında değil, gözaltında iken işkence edilerek öldürüldüğünden emindir. Vehbi Demir, Kadri'nin polis tarafından gözaltına alındığına şahit olmuş ve işkence edildiğini duymuştur.

C. Hükümet'in olaylarla ilgili görüşleri

34. 13 Haziran 1995 tarihinde Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü, 34 ERS 82 plakalı bir kamyonun PKK teröristlerine lojistik ekipman taşıyacağına ve teröristlerin, kamyon içerisinde yolculuk etmekte olan Kadri Ateş, Memduh Çetin, Vehbi Demir ve Burhan Afşin'le buluşacaklarına dair bilgi almıştır.

35. Gerekli güvenlik önlemleri alınmış ve 19.35 sularında kamyon, Lice-Kulp çatalında durdurulup Kadri Ateş sorgulanmıştır. Yaklaşık olarak saat 21.00'de Lice-Kulp çatalı yakınındaki Aksu Petrol İstasyonu civarında teröristlere ekipmanı dağıtacak olduğunu belirtmiştir. Daha sonra, buluşma noktasına götürülmek üzere gözaltına alınmıştır. Diğerleri, sorgulanmak üzere Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'ne götürülmüştür.

36. Buluşma noktasına varıldığında, gerekli güvenlik önlemleri alınmış ve 23.45 sularında beş terörist, ekipmanı Kadri Ateş'ten almak üzere belirlenen yere gelmiştir. Bu noktada, polis teröristlere teslim olmalarını söylemiştir. Ancak, teslim olmak yerine teröristler güvenlik güçlerine ateş açmış ve ateş, yaklaşık yarım saat devam etmiştir. Kadri Ateş, güvenlik güçlerinden kaçma teşebbüsünde bulunmuş fakat karşılıklı ateş altında vurulmuş ve öldürülmüştür. İki terörist daha vurulmuş ve öldürülmüştür, fakat diğerleri kaçmayı başarmıştır.

37. Olay yerinde Lice Bölge Jandarma Karakolu askerleri tarafından bir araştırma başlatılmıştır. Araştırma sırasında, 1971 PO4 ve 1977 SS 239119 seri numaralı iki Kalashnikov

tüfek, 81 fişek ve sekiz şarjör bulunmuştur. Kadri Ateş'e ait olan kamyon içerisinde birçok lojistik malzemeler de bulunmuş ve bunlar yetkili adli makamlara teslim edilmiştir.

38. 14 Haziran 1995 tarihinde Lice Cumhuriyet Savcılığı, ölen üç kişinin cesetleri üzerinde otopsi yapılmasına karar vermiştir.

39. 21 Haziran 1995 tarihinde başvuran, kendisine oğlunun fotoğraflarının gösterildiği Lice Cumhuriyet Savcılığı'na gitmiştir. Söz konusu fotoğraflarda, başvuranın oğlunun cesedi diğer iki teröristin cesedi yanında yatarken görülmektedir. Başvuran oğlunu resmi olarak teşhis etmiştir.

40. 30 Haziran 1995 tarihinde Fetih Aktaş, Cengiz Yılmaz, Burhan Afşin, Gürgün Can ve Vehbi Demir adlı beş kişi, 5 Temmuz 1995 tarihinde terörist bir örgüt üyesi olmakla itham edildiği Mahkeme'ye bir iddianame sunan Diyarbakır DGM Cumhuriyet Savcısı tarafından sorgulanmıştır.

41. 16 Kasım 1995 tarihinde Diyarbakır DGM, yeterli delil olmaması nedeni ile beş kişinin beraatına karar vermiştir.

D. Taraflarca sunulan yazılı deliller

42. Aşağıda kaydedilmiş olan bilgiler, taraflarca sunulan belgelerden alınmıştır.

43. Kayıt defterlerine göre, Vehbi Demir 13 Haziran 1995 tarihinde öğlen, Gürgün Can ise saat 15.00'de yakalanmıştır.

44. 14 Haziran 1995 tarihinde sabah 5.00 sularında el yazısıyla yazılmış bir tespit tutanağı, altı özel polis timi üyesi tarafından hazırlanmış ve imzalanmıştır. Dokümanda söz konusu üyelerin kimliklerinin teşhis edilmesine yarayacak hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Rapora göre, Kadri Ateş, Vehbi Demir, Memduh Çetin ve Burhan Afşin 13 Haziran 1995 tarihinde PKK eylemlerine ilişkin bir soruşturma sırasında yakalanmıştır. Kadri Ateş, kendisini yakalayan görevlilere, PKK üyeleri ile aynı gün saat 21.00 sularında Aksu Petrol İstasyonu'nda buluşmayı ve onlara kamyonunun arkasında bulunan ekipmanı teslim etmeyi planlamakta olduğunu belirtmiştir (plaka numarası 34 ERS 82). Ayrıca raporda, Kadri Ateş'in kendisini yakalayan görevlilere, PKK üyelerini gözaltına almak amacı ile bir tuzak kurabilecekleri petrol istasyonuna kadar kendilerine eşlik etmek istediğini söylediği belirtilmiştir. Yakalanan diğer üç kişi daha sonra sorgulanmak üzere Diyarbakır'a gönderilmiştir. Kadri Ateş'le birlikte diğer polisler ve jandarmalar yerlerini almış oldukları petrol istasyonuna gitmişlerdir – Kadri Ateş, PKK üyeleri ile yapmış olduğu anlaşmaya göre beklemesi gereken yerde durmuş ve polis, civarda saklanmıştır.

45. Saat 23.45'te beş PKK üyesi petrol istasyonuna gelmiştir. Polis memurları, teslim olmalarını söylediğinde PKK üyeleri, ateş açmış ve silahlı bir çatışma başlamıştır. Polis memurları, Kadri Ateş'i olay yerinden uzaklaştırma girişiminde bulunmuşlardır. Ancak Ateş, PKK üyelerine doğru koşmaya başlamış ve karşılıklı açılan ateş sırasında vurulmuştur. Çatışma yaklaşık 30 dakika devam etmiştir. İki teröristin cesedi ve silahları, çatışma sona erdikten sonra olay yerinde bulunmuştur. Birkaç yerinden vurulan Kadri Ateş'in cesedi de PKK üyelerinin cesetlerinin yanında yatmakta idi.

46. Aynı gün Lice Cumhuriyet Savcısı Özcan Küçüköz sorumluluk alanına giren bölgede ölümlerin meydana gelmesi üzerine Lice Jandarma Komutanlığı'nı ziyaret etmiştir.

Kendisine Ömer Varol eşlik etmekteydi. Cumhuriyet Savcısı ve doktor, cesetleri incelemiş ve vardıkları sonuçlarını kaydettikleri bir rapor hazırlamışlardır. Kimlikleri tespit edilemeyen üç cesetten her birine birer numara verilmiş, (Kadri Ateş'in cesedi üç numaraydı). aynı zamanda Cesetlerin fotoğrafları çekilmiştir.

47. Bir ve iki numaralı cesetlerde ölüm sonrası katılma tespit edilmiş fakat **mortem hypostasis** gözlemlenmemiştir. Üç numaralı cesetle ilgili olarak ne ölüm sonrası katılma ne de **mortem hypostasis** gözlemlenmiştir.

48. Bir numaralı cesedin incelenmesi neticesinde, beynin occipital bölgesinin kısmen tahrip olduğu, sağ alın bölgesinin ve beynin parietal bölgesinin tamamen tahrip edilmiş olduğunu açığa çıkarmıştır. Aynı zamanda sağ dizin altında roket mermisinden kaynaklanan bir yara bulunmaktadır. Cesette darp izi bulunmamaktadır.

49. İki numaralı cesedin incelenme sürecinde, göğüs bölgesinde iki mermi girişi, boyun bölgesinde bir grup mermi girişi ve sol ayak bölgesinde bir mermi girişi ve çıkışından kaynaklanan yaralanmalar gözlemlenmiştir. Cesette darp izi bulunmamaktadır. Raporla ayrıca, sözkonusu kişinin "terörist kıyafetler" giymekte olduğu belirtilmektedir.

50. Son olarak üç numaralı cesedin incelenmesi, beynin occipital bölgesinde bir mermi girişi ve çeneden çıkışı, sol köprücük kemiğinin dört milimetre aşağısında bir mermi girişi ve aynı kemiğin üzerinden çıkışı, sağ omuz üzerinde bir ateşli silahtan kaynaklanan, 10'a 10 ölçüsünde bir tahrip ve sağ köprücük kemiğinin altında iki şarapnel yarasını açığa çıkarmıştır.

51. Doktor bir ve üç numaralı cesetlerin ölüm nedenlerinin, hayati organlarının tahrip edilmesi ve iki numaralı cesedin ölüm nedeninin, ateşli silahların açtığı yaralar nedeniyle şiddetli kan kaybı olduğu sonucuna varmıştır. Ayrıca, ölüm nedenlerinin akılda hiçbir şüpheye yer bırakmayacak kadar açık olduğunu ve sonuç olarak klasik bir otopsi için bir neden olmadığını da eklemiştir.

52. Cumhuriyet Savcısı, cesetleri inceledikten sonra, defin ruhsatları çıkartmış ve bir belediye işçisine "akrabaları olmayan teröristlerin" gömülmesi için gerekli işlemleri yapması talimatını vermiştir.

53. Yine 14 Haziran 1995'te, Lice Cumhuriyet Savcısı, Lice Jandarma Komutanlığı'na bir yazı göndererek, komutanın olay hakkında yürüttüğü soruşturmaya ilişkin belgelerin birer kopyasının kendisine iletilmesini talep etmiştir. Ayrıca, yazısından, jandarma komutanının daha önce Cumhuriyet Savcısı'na telefonla "kimliği belirsiz üç teröristin öldürüldüğünü" bildirdiği anlaşılmaktadır.

54. Başvuran, 21 Haziran 1995'te Lice Cumhuriyet Savcılığı'na gitmiş ve burada kendisine üç cesedin fotoğrafları gösterilmiştir. Başvuran, üçüncü cesedi oğlu Kadri Ateş olarak teşhis etmiştir. Aynı zamanda oğlunu kendi köyüne gömmek için izin istemiştir.

55. Aynı gün, Lice Cumhuriyet Savcısı, Lice Belediyesi'nin Kadri Ateş'in mezarını açmasını sağlamıştır. Ceset, başvurana teslim edilmiştir.

56. Lice Jandarma Komutanlığı Komutanı Yüzbaşı Şahap Yaralı, 23 Haziran 1995 tarihinde, 14 Haziran 1995 tarihli yazısına (bkz. yukarıdaki 53. paragraf) cevaben Lice Cumhuriyet Savcısı'na bir yazı göndermiştir. Yüzbaşı, 13 Haziran 1995 günü saat 06.00'da, bazı lojistik mühimmatın bir kamyonla Aksu benzin istasyonunda PKK üyelerine teslim edileceğinin telefonla karakoluna bildirildiğini yazmıştır. Kamyonun modeli ya da plakasına ilişkin bir bilgi verilmemiştir. Güvenlik kuvvetleri tarafından bölgede bir operasyon yapılması

planlanmıştır. Saat 11:45'te birkaç PKK üyesi, 34 ERS 82 plakalı Isuzu marka bir kamyonun içerisinde Aksu benzin istasyonuna varmıştır. Güvenlik kuvvetleri tarafından yapılan dur çağrısına ateş açarak yanıt vermişlerdir. Kısa bir silahlı çatışma olmuş ve çatışmadan sonra yapılan aramada üç teröristin cesedi bulunmuştur. Olay yerinde, teröristlere ait Kalaşnikof marka iki tüfek ve cephane de ele geçirilmiştir. Kamyondaki mühimmat daha sonra askerler tarafından imha edilmiştir.

57. Yüzbaşı Yaralı, yazısına, *inter alia*, bir olay yeri raporu ve kamyonunda bulunduğu anlaşılan bazı belgeleri de eklemiştir. Hükümet, bu belgeleri Komisyon'a da AİHM'ye de sunmamıştır. Yüzbaşı Yaralı, ayrıca, Cumhuriyet Savcısı'na silahlı çatışma mevkiinde ele geçirilen Kalaşnikof tüfekleri ve cephaneyi de göndermiştir.

58. Lice Cumhuriyet Savcısı, 26 Haziran 1995 tarihinde, Yüzbaşı Yaralı tarafından Savcılığa gönderilen materyali listeleyen müsadere raporları hazırlamıştır. Bu materyaller arasında sipariş formları, Zahit Ticaret'e ait irsaliye defterleri ve faturalar (kalem no. 1995/8), 34 ERS 82 plakalı Isuzu kamyon (kalem no. 1995/9) ve operasyon sahasında bulunan tüfek ve cephane (kalem no. 1995/7) de yer almaktadır.

59. 30 Haziran 1995'te, Diyarbakır DGM Cumhuriyet Savcısı tarafından Vehbi Demir'in ifadesi alınmıştır. Demir, PKK üyesi olduğunu reddetmiş, ancak Kadri Ateş'in PKK ile bağlantısı olduğunu eklemiştir. Aynı zamanda 13 Haziran 1995'te, araç, güvenlik kuvvetleri tarafından Lice yakınlarında durdurulduğunda Kadri Ateş'in kendisini kasabaya bırakmakta olduğunu belirtmiştir. Kendisi, Kadri Ateş, Burhan Afşin ve Memduh Çetin orada yakalanmıştır.

60. Diyarbakır DGM Cumhuriyet Savcısı, 5 Temmuz 1995'te mahkemeye, Fethi Aktaş, Cengiz Yılmaz, Burhan Afşin, Gürgün Can ve Vehbi Demir'i terörist bir örgüte, yani PKK'ya üye olmakla suçlayan bir iddianame sunmuştur. Bu iddianamede Kadri Ateş'ten "13 Haziran 1995'te Gürgün Can ile birlikte güvenlik kuvvetleri tarafından yakalanan ve daha sonra Aksu benzin istasyonunda, teröristler ile güvenlik kuvvetleri arasındaki çatışma sırasında, güvenlik kuvvetlerinden kaçmaya çalışırken öldürülen terörist" diye bahsedilmektedir. Burhan Afşin, Gürgün Can ve Vehbi Demir, 13 Haziran 1995'te güvenlik kuvvetleri tarafından yakalanmadan önce 34 ERS 92 plakalı bir kamyon ile 54 çift Mekap ayakkabıyı teröristlere götürmeye teşebbüs etmekle suçlanmaktadır. İddianamede, ayrıca Burhan Afşin, Gürgün Can ve Vehbi Demir'den alınan bazı ifadeler de atıfta bulunmaktadır. Vehbi Demir'den alınan ifadenin dışında bu ifadeler Sözleşme kurumlarına iletilmemiştir.

61. Lice Cumhuriyet Savcısı, 18 Temmuz 1995 tarihinde, "13 Haziran 1995'teki operasyonda öldürülen üç teröristi" yargılama yetkisine sahip olmadığı gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiş ve dosyayı Diyarbakır DGM Cumhuriyet Savcılığı'na göndermiştir. Bu karara göre, birkaç terörist saat 23: 45'te, 34 ERS 92 plakalı bir Isuzu kamyon ile Aksu benzin istasyonuna gelmiş ve üç terörist öldürülmüştür. Ölenlerden birinin cesedi daha sonra Kadri Ateş olarak teşhis edilmiştir.

62. Diyarbakır DGM Cumhuriyet Savcısı, 11 Ağustos 1995'te Lice Cumhuriyet Savcısı'na, Lice Jandarma Jandarma Komutanlığı'na, Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'ne ve son olarak da, Diyarbakır Jandarma Komutanlığı'na "teröristler ile güvenlik kuvvetleri arasında çıkan silahlı çatışmada üç teröristin öldürüldüğü" olayın faillerini aramaları talimatını vermiştir. Cumhuriyet Savcısı, soruşturmayla ilgili olası gelişmelerin her üç ayda bir kendisine bildirilmesini istemiştir.

63. 20 Eylül 1995 tarihinde, olay yerinin yakınlarındaki Duru Jandarma Karakolu'nun komutanı, Lice Jandarma Komutanlığı'na bir rapor göndermiştir. Bu rapora göre, bir grup terörist lojistik mühimmatı teslim almak üzere kamyonu yaklaşmıştır. Güvenlik kuvvetleri tarafından teslim olmaları istendiğinde teröristler ateş açmıştır. Olaydan sonra üç terörist ölü olarak ele geçirilmiştir. Son olarak rapor, "olayın faillerinin" kimliklerini belirlemenin mümkün olmadığını belirtmiştir. Bu rapor, 26 Ekim 1995'te, Lice Jandarma Komutanlığı komutanı tarafından Diyarbakır DGM Cumhuriyet Savcılığı'na iletilmiştir. Kapak yazısında komutan, kendisine Cumhuriyet Savcısı tarafından 15 Ekim 1995 tarihinde gönderildiği anlaşılan bir yazıya atıfta bulunmuştur.

64. 16 Kasım 1995 tarihinde Diyarbakır DGM, beş zanlının terörist bir örgüte yardım ve yataklık ettiğini gösteren yeterli kanıt olmadığına karar vermiş ve beraat kararı almıştır. Mahkeme, zanlıların, polis tarafından gözaltında buldukları sırada alınan ifadelerinde sözkonusu suçu işlediklerini kabul ettiklerini not etmiştir. Mahkeme, zanlıların daha sonra, önceki ifadelerinin içeriğini yalanladığını da not etmiştir. Zanlılardan cezai işlemler sırasında alınan ifadelerin kopyaları Sözleşme kurumlarına iletilmemiştir. Diyarbakır DGM ayrıca, kamyonun bir suç işlenirken kullanıldığının kesinlikle belirlenmemiş olması nedeniyle, el konulan (34 ERS 82 plakalı) Isuzu kamyonun sahibine iade edilmesini emretmiştir. Karar, 23 Kasım 1995 yılında kesinleşmiştir.

65. 27 Ocak 1998'de, Nizip Asliye Ceza Mahkemesi yargıç, Diyarbakır DGM Cumhuriyet Savcısı'ndan Kadri Ateş'in cesedinde yapılan otopsiye ait raporun bir kopyasını kendisine iletilmesi talebinde bulunmuştur (bkz. yukarıdaki 46-52. paragraflar). Yargıç, bu raporun "14 Nisan 1998 tarihinde yapılacak duruşmadan önce" kendisine gönderilmesini istemiştir.

66. 6 Mayıs 1998'de Diyarbakır DGM Cumhuriyet Savcısı, istenen raporu Nizip yargıcına göndermiştir.

67. 2 Haziran 1998'de, Diyarbakır DGM Cumhuriyet Savcısı, Lice Cumhuriyet Savcısı'na, Lice Jandarma Komutanlığı'na, Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'ne ve son olarak da Diyarbakır Jandarma Komutanlığı'na verdiği yukarıda anılan talimatları yinelemiştir (bkz. yukarıdaki 62. paragraf).

68. Diyarbakır DGM Cumhuriyet Savcısı, aynı gün, Lice Cumhuriyet Savcısı'na, ne Isuzu kamyonun sahibinin ne de teröristlerin bu kamyonu nasıl ele geçirip kullandığının belirlenemediğini belirten bir yazı göndermiştir. Ayrıca, Lice Cumhuriyet Savcısı'ndan kalem no. 1995/7 sayılı tüfekler ve kurşunlar üzerinde bir balistik inceleme yapılmasını istemiştir (bkz. yukarıdaki 58. paragraf).

69. Diyarbakır DGM Cumhuriyet Savcısı, 3 Eylül 1998 tarihinde, Lice Cumhuriyet Savcısı'ndan, 1995/7-9 no.ları ile kaydedilmiş el konulan delillerin, Savcılığa iletilmesini istemiştir (bkz. yukarıdaki 58 paragraf).

70. 29 Ekim 1999'da, Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü Diyarbakır Şubesi, Diyarbakır DGM Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı'na bir yazı göndererek Kadri Ateş'in ölümünden sorumlu kişiler aleyhinde tazminat talebiyle dava açacaklarını bildirmiştir. Cumhuriyet Savcısı'ndan, Kadri Ateş'in öldürülmesi hakkındaki soruşturmaya ilişkin belgeleri Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü'ne göndermesi istenmiştir.

71. Diyarbakır DGM Cumhuriyet Savcısı, 7 Ekim 1999'da istenen belgeleri Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü'ne göndermiş ve failerin henüz yakalanamadığını bildirmiştir.

Ayrıca, Cumhuriyet Savcısı, lojistik mühimmatın, güvenlik kuvvetlerine teslim olmayı reddeden teröristler tarafından benzin istasyonuna götürüldüğünü belirtmiştir.

72. 4 Kasım 1999'da, Diyarbakır DGM Cumhuriyet Savcısı, Lice Cumhuriyet Savcısı'nın dikkatini Isuzu kamyonun sahibinin halen belirlenemediği gerçeğine çekmiştir (bkz. yukarıdaki 68.paragraf). Aynı zamanda 3 Ekim 1998 tarihli taebini de yineleyerek Lice Cumhuriyet Savcısı'ndan 1995/7-9 no.ları ile kaydedilen delillerin Savcılığı'na gönderilmesini istemiştir (bkz. yukarıdaki 58. paragraf). Son olarak, tüfek ile cephane üzerinde balistik inceleme yapılmasına yönelik 2 Haziran 1998 tarihli talimatlarını tekrarlamıştır.

73. Yine 4 Kasım 1999'da, Diyarbakır DGM Cumhuriyet Savcısı, Lice Cumhuriyet Savcısı'na, Lice Jandarma Komutanlığı'na, Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'ne ve son olarak da Diyarbakır Jandarma Komutanlığı'na verdiği talimatları yinelemiştir (bkz. yukarıdaki 62. paragraf). Cumhuriyet Savcısı, ayrıca, soruşturma makamlarına, ölen üç teröristin kimliklerini belirleyip bu kişileri "yakalamaları" talimatını vermiştir.

74. Başvuran, AIHM'ye, başvurandan ve Vehbi Demir'den başvuranın Türk avukatı tarafından alınan ifadelerin kopyalarını sunmuştur. Vehi Demir'den alınan ifade, başvuranın yukarıdaki B Kısmı'nda özetlenen görüşlerinin temelini oluşturmaktadır (bkz. yukarıdaki 13-33. paragraflar).

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMA

75. İlgili iç hukuk ve uygulamanın tam bir açıklaması ile ilgili uluslararası raporlar *Salman/Türkiye* ([BD], no. 21986/93, §§ 59-74, AIHM 2000-VII) davasında bulunabilir.

HUKUK

I. AIHM'NİN KANITLARA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMESİ VE OLAYLARIN BELİRLENMESİ

A. Tarafların savları

1. Başvuran

76. Başvuran, oğlunun 13 Haziran 1995 tarihinde Lice-Kulp yol ayrımında yakalandığını ve daha sonra Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'ne gönderildiğini, burada özel timlere teslim edildiğini ve daha sonra işkence görerek ya Diyarbakır'da ya da Lice ilçesinde bu timler tarafından öldürüldüğünü iddia etmiştir.

77. Başvuran, oğlunun, 13 Haziran 1995 günü Hükümet'in iddia ettiği gibi saat 19:25'te değil, saat 06'da yakalandığını öne sürmüştür. Hükümet tarafından sunulan ve Vehbi Demir'in 13 Haziran 1995 tarihinde öğle saatlerinde tutuklandığını gösteren gözaltı kayıtları da bu iddiasını kanıtlamaktadır. Sabah 6'da tutuklanmış olmasına rağmen, Kadri Ateş Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'ne götürülmeden önce ilk olarak Lice polis kontrol noktasına (bkz. yukarıdaki 15. paragraf) ve daha sonra da Trafik Genel Müdürlüğü'ne götürülmüştür (bkz. yukarıdaki 18. paragraf); ki bu durum, varış zamanlarının gözaltı kaydında belirtildiği gibi gün ortasına rastlamasına neden olmuştur.

78. Başvuran, kamyondaki diğer iki yolcunun, yani Memduh Çetin ile Burhan Afşin'in tutuklanmasının gözaltı kayıtlarında yer almamasının, olayların Vehbi Demir'in anlattığı şekilde gerçekleştiğini, yani Kadri Ateş'in 13 Haziran 1995 sabahı Çetin ile Afşin'den ayrıldığını kanıtladığı iddiasındadır (bkz. yukarıdaki 22. paragraf).

79. Alternatif olarak, başvuran, Hükümet'in kendi iddiaları uyarınca, Kadri Ateş'in hayatını açıkça tehlikeye atan bir durumda yem olarak kullanıldığını öne sürmüştür. Güvenlik kuvvetlerinin, Ateş'in hayatına ilişkin riski azaltacak herhangi bir önlem aldığını gösteren hiçbir kanıt bulunmamaktadır.

80. Başvuran, son olarak, yetkili makamların oğlunun kimliğini bilmelerine rağmen kendisinden "kimliği belirsiz terörist" olarak bahsetmelerinden ve cesedini ailesine haber vermeden defnetmelerinden şikayetçi olmuştur.

2. Hükümet

81. AİHM, Hükümet'in, kendisine davanın esaslarına ilişkin bir görüş bildirmediğini not eder (bkz. yukarıdaki 8. paragraf). Dolayısıyla aşağıdaki görüşler, 18 Temmuz 1997 tarihinde, yani başvurunun kabul edilebilir bulunmasından önce, Komisyon'a iletilen görüşlerden alınmıştır.

82. Hükümet, başvuranın, oğlunun cesedini, benzin istasyonundaki silahlı çatışma sırasında ölen üç kişinin fotoğraflarına bakarak teşhis ettiğini öne sürmüştür. Dolayısıyla başvuran, oğlunun, işkence sonucu değil, teröristler ile silahlı kuvvetler arasındaki bir çatışmada öldürüldüğünü bilmektedir. Hükümet'in görüşünce başvuranın bu konudaki iddiaları kötü niyet göstermektedir.

83. Kadri Ateş'in PKK ile ilişkileri bulunmaktadır ve güvenlik kuvvetleri tarafından, kendilerini PKK teröristlerinin buluşma noktasına götürmesi için tutuklanmıştır. Gözaltına alınmamıştır. Kadri'nin vücudunda herhangi bir kötü muamele izi bulunmaması, işkence görmediğini kanıtlamaktadır.

B. 38 § 1 (a). madde ve AİHM'nin bu maddeye dayanarak vardığı yargılar

84. Kanıtları incelemeye başlamadan önce, AİHM, daha önce de yaptığı gibi, AİHS'nin 34. maddesi uyarınca getirilen bireysel başvuru sisteminin etkili bir şekilde işleyebilmesi için Devletler'in, başvuruların uygun ve etkin bir şekilde incelenmesini mümkün kılacak tüm gerekli imkanları sağlaması gerektiğini vurgular. (bkz. *Tanrıkulu/Türkiye* [BD], no. 23763/94, § 70, AİHM 1999-IV). Bireysel bir başvurunun, Devlet temsilcilerini AİHS uyarınca sahip olduğu hakları ihlal etmekle suçladığı bu yapıdaki davalara ilişkin işlemlerde, belirli durumlarda bu iddiaları doğrulayacak ya da çürütecek bilgilere yalnızca sorumlu Devlet ulaşabilmektedir. Hükümet'in, tatmin edici bir açıklama olmaksızın, elindeki bu tür bilgileri sunmaktan kaçınması, yalnızca başvuranın iddialarının geçerliliğine ilişkin çıkarımlara neden olmakla kalmayıp, sorumlu Devlet'in AİHS'nin 38 § 1 (a) maddesi uyarınca sahip olduğu yükümlülüklerine uyma derecesine de olumsuz yansiyabilmektedir (bkz. *Timurtaş/Türkiye*, no. 23531/94, § 66 ve 70, AİHM 2000-VI). Aynı husus, Devlet'in, dava olaylarının belirlenmesine zarar verecek şekilde bilgi sunmada gecikmesi halinde de sözkonusudur.

85. Bu bağlamda, AİHM, 2 Kasım 1999 tarihinde Hükümet'ten Aksu benzin istasyonundaki silahlı çatışmaya ilişkin soruşturma raporunun bir kopyasını, cesetlerin fotoğraflarının net kopyalarını ve Cumhuriyet Savcısı'nın Kadri Ateş'in ölümüne ilişkin

soruşturmasının tam bir kopyasını sunmasını talep ettiğini not eder. 31 Ocak 2000'de Hükümet, AİHM'ye, talep edilenler olduğunu iddia ettiği bir takım belgeler göndermiştir.

86. Ancak, AİHM, Hükümet tarafından sunulan belgelerin, talep edildiği gibi tüm soruşturma dosyasını kapsamadığını gözlemler. Bu bağlamda, AİHM, sunulan belgelerin, kendisine sunulmayan bazı diğer, potansiyel olarak önemli belgelere atıfta bulunduğunu not eder. Bu belgeler, *inter alia*, aşağıdakileri de kapsamaktadır:

(a) Yüzbaşı Şahap Yaralı tarafından 23 Haziran 1995 tarihinde Lice Cumhuriyet Savcısı'na gönderilen olay yeri raporu ve kamyonda bulunan belgeler (bkz. yukarıdaki 57. paragraf);

(b) 30 Haziran 1995'te Gürgün Can ve Burhan Afşin'den alınan ifadeler (bkz. yukarıdaki 40. paragraf);

(c) Vehbi Demir, Gürgün Can ve Burhan Afşin'den Diyarbakır Mahkemesi'ndeki işlemler sırasında alınan ifadeler (bkz. yukarıdaki 64. paragraf);

(d) Nizip Asliye Ceza Mahkemesi huzurundaki işlemlere ilişkin belgeler (bkz. yukarıdaki 65. paragraf); ve son olarak,

(e) Diyarbakır DGM Cumhuriyet Savcısı tarafından, 15 Eylül 1995'te Lice Jandarma Komutanlığı'na gönderilen yazı (bkz. yukarıdaki 63. paragraf).

87. AİHM, Hükümet'in-önemleri aşağıda açıklanacak olan-bu belgeleri sunmaması konusunda herhangi bir açıklama getirmediğini gözlemler ve Hükümet'in bu konudaki davranışlarına dayanarak çıkarımlarda bulunabileceğini not eder. Ayrıca AİHM, bir sorumlu Hükümet'in AİHS işlemlerinde işbirliği yapmasının önemine atıfta bulunarak (bkz. yukarıdaki 84. paragraf), Hükümet'in, AİHS'nin 38 § 1 (a) maddesinden kaynaklanan, AİHM'nin olayları belirleme görevini kolaylaştıracak her türlü imkanı sağlama hususundaki yükümlülüklerini yerine getirmediğine karar vermiştir.

C. AİHM'nin olaylara ilişkin değerlendirmesi

88. Başvuran, oğlunun polis gözetimi altındayken, güvenlik kuvvetleri tarafından kasten öldürüldüğünü iddia etmiştir. Alternatif olarak, başvuran, güvenlik kuvvetlerinin oğlunu yem olarak kullanırken, hayatına yönelik riski azaltmak için gerekli önlemleri almadığını öne sürmüştür.

89. Hükümet, başvuranın oğlunun polis gözetimi altında iken öldürüldüğünü reddetmiş ve PKK üyeleri ile güvenlik kuvvetleri arasındaki çatışmada vurulup öldüğünü iddia etmiştir.

90. AİHM, öncelikle, başvuranın oğlu Kadri Ateş'in 13 Haziran 1995 tarihinde yakalandığı hususunda taraflar arasında bir anlaşmazlık olmadığına dikkat çeker. Taraflar, yakalanmanın hangi saatte gerçekleştiği konusunda anlaşmazlık içerisinde olmalarına karşın, Hükümet'e göre Kadri Ateş'in vurulup öldüğü benzin istasyonundaki olaydan önce yakalanmış olduğunu tartışmamaktadırlar.

91. Başvuranın, oğlunun 13 Haziran 1995 günü saat 6:00'da yakalandığı ve polis gözetimine alınarak burada işkence görüp öldürüldüğüne yönelik iddiasına ilişkin olarak, AİHM, Hükümet tarafından sunulan gözaltı kayıtlarına (bkz. yukarıdaki 43. paragraf) göre Vehbi Demir'in öğle saatlerinde yakalandığına dikkat çeker. Bu nedenle, Hükümet tarafından sunulan bu kayıtlar, Hükümet'in başvuranın oğlunun Memduh Çetin, Vehbi Demir ve Burhan Afşin ile birlikte seyahat ettiği kamyonun saat 19.35'te durdurulduğu yönündeki iddialarıyla

tezat oluşturmaktadır. Bu nedenle AİHM, başvuranın Vehbi Demir ile aynı kamyonunda bulunan oğlunun 13 Haziran 1995 günü öğleden önceki bir saatte yakalandığı kanısındadır.

92. Ayrıca AİHM, başvuranın Türk avukatı tarafından Vehbi Demir'den alınan ifade (bkz. yukarıdaki 74. paragraf) dışında, başvuranın oğlunun polis gözetimi altında iken işkence görüp öldürüldüğü kararına varılmasına neden olacak bir kanıt bulunmadığına dikkat çeker. Vehbi Demir'den alınan ifadenin kanıt değerine ilişkin olarak, AİHM, sözkonusu ifadenin bu idiyayı kanıtlamak için yetersiz olduğu hükmüne varmıştır.

93. Ne var ki bu durum, sorumlu Hükümet'in, Kadri Ateş'in tutuklu iken ölümüne ilişkin olarak hesap verme yükümlülüğünden kurtulduğu anlamına gelmemektedir. Bu bağlamda AİHM, gözetim altındaki kişilerin savunmasız bir durumda bulunduğunu ve bu kişileri korumanın yetkili makamların görevleri arasında yer aldığını hatırlatır. Daha önce AİHM, polis gözetimi altına alındığında sağlıklı iken, serbest bırakıldığında yaralı olduğu anlaşılan kişilere ilişkin olarak, Devlet'in bu yaralanmaların nasıl oluştuğu hakkında mantıklı bir açıklama yapmak zorunda olduğu hükmüne varmıştır (diğerlerinin yanı sıra bkz. *Selmouni/Fransa* [BD], sayı 25803/94, § 87, AİHM 1999-V). Yetkili makamların, gözetim altındaki bir kişiye yapılan muameleyi açıklama sorumluluğu, sözkonusu kişinin ölmesi halinde, bilhassa önem kazanmaktadır (bkz. yukarıda anılan *Salman*, § 99).

94. AİHM, Devletlerin, yalnızca gözetim altında değil, Devlet makamlarının inhisari denetime sahip olduğu alanlarda meydana gelen yaralanma ve ölüm olaylarını da açıklama yükümlülüğü taşıdığını, zira her iki durumda da sözkonusu olayların tamamen ya da büyük oranda yetkililerin inhisari bilgisi dahilinde meydana geldiğini hatırlatır (bkz. *Akkum ve Diğerleri/Türkiye*, no. 21894/93, § 211, 24 Mart 2005).

95. Sözkonusu davada başvuranın oğlu tutuklanmış ve Hükümet'e göre, planlı bir operasyonun yapıldığı bir alanda öldürülmüştür (bkz. yukarıdaki 36. paragraf). Dolayısıyla, AİHM, Hükümet'in, başvuranın oğlunun ölümünü açıklama yükümlülüğünü yerine getirip getirmediğini inceleyecektir. Bunu yaparken AİHM, bu soruşturmanın bir ölüm sebebi belirleme, kullanılan kuvvetin o şartlar altında uygun olup olmadığını tespit etme ve sorumluların belirlenip cezalandırılmasını sağlama bakımından etkili olup olmadığını saptayabilmek için, yerel seviyede yürütülen soruşturmayı bilhassa dikkate alacaktır.

96. Bu, sonuca değil, yöntemlere dair bir yükümlülüktür. Yetkililerin, *inter alia*, görgü tanıklarının ifadesi, adli tıp kanıtları ve uygun olan hallerde yaralanmanın tam ve doğru kaydı ile ölüm sebebi dahil olmak üzere klinik bulguların objektif analizinden müteşekkil kanıtları güvence altına almak için imkanları dahilinde bulunan makul adımları atmış olmaları gerekliydi. Soruşturmada, bu soruşturmanın, ölüm sebebini veya sorumlu kişi veya kişilerin belirlenmesi ehliyetine zarar veren herhangi bir eksiklik, bu standarda uymama riskini taşıyacaktır (bkz. *Hugh Jordan – İngiltere*, no. 24746/94, § 107, AİHM 2001-III (bölümler) ve burada anılan diğer kararlar).

97. AİHM, başlangıç olarak, Hükümet'in, Kadri Ateş'in güvenlik güçleri ve teröristler arasındaki çapraz ateş arasında öldürüldüğünü ifade etmekten başka, yetkililerin failin/faillerin kimliğini belirlemek için herhangi bir soruşturma yaptığını ileri sürmemiştir. Güvenlik güçlerince kullanılan gücün, AİHS'nin 2. maddesinin 2. paragrafında ifade bulan meşru sebepler bağlamında, gereğinden fazla olup olmadığı hususuna değinmemiştir. Ayrıca, sunulan belgelerden, yetkililer, ölüm koşullarını belirlemek için gerekli girişimde bulunmuş gibi görünmemektedir.

98. Öldürmeye sebebiyet veren olaylara ilişkin olarak, AİHM, Hükümet'in, Lice Cumhuriyet Savcısı'na 23 Haziran 1995 tarihinde Yüzbaşı Yaralı tarafından iletilen olay yeri raporunun bir kopyasını, AİHM'ye sunmadığını gözlemler (bkz. yukarıdaki 57. paragraf). Ancak, Yüzbaşı Yaralı'nın, başvuranın oğlunun ölümüne sebebiyet veren olayları anlatmasından, jandarma ile özel polis timlerinin anlatımı arasında temel farklılıklar olduğu görünmektedir.

99. Polis timlerinin - Hükümet'in görüşleriyle paralel olan - anlatımına göre, Kadri Ateş ilk olarak yakalanmış ve sonra - kamyon ile - PKK mensuplarının gelmesinin beklendiği benzin istasyonuna götürülmüştür (bkz. yukarıdaki 44. paragraf). Ancak, Yüzbaşı Yaralı, Kadri Ateş'in yakalanmasından veya Kadri'nin özel timleri Aksu benzin istasyonuna götürmesinden hiç bahsetmemektedir. Yüzbaşı Yaralı'ya göre, PKK, Aksu benzin istasyonuna 23:45'te kamyonla 13 Haziran 1995 tarihinde (bkz. yukarıdaki 56. paragraf) gelmiş ve akabindeki çatışmada "üç terörist" öldürülmüştür.

100. Özel polis timlerinin anlatımı, Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi'ndeki Cumhuriyet Savcısı'nca hazırlanan iddianame ile desteklenmektedir; buna göre, 13 Haziran 1995 tarihinde yakalanan Kadri Ateş daha sonra güvenlik güçlerinden kaçmaya çalışırken Aksu benzin istasyonunda öldürülmüştür.

101. Vehbi Ateş'in 30 Haziran 1995 tarihinde verdiği, Kadri Ateş'in o gün yakalandığı şeklindeki ifadesi de özel timlerin anlatımını - böylelikle Hükümet'in anlatımını - desteklemektedir. Ancak bu anlatım, Lice Cumhuriyet Savcısı'nın 18 Temmuz 1995 tarihinde aldığı kararla çelişmektedir. Bu karara göre, PKK mensupları benzin istasyonuna saat 23:45'te gelmiş ve teröristlerden üçü öldürülmüştür. Bunlardan birinin cesedinin Kadri Ateş'e ait olduğu teşhis edilmiştir (bkz. yukarıdaki 61. paragraf).

102. Duru Jandarma Karakolu'ndaki jandarmalarca 20 Eylül 1995 tarihinde hazırlanan, bir grup teröristin lojistik desteği almak üzere kamyonla nasıl yaklaştığını anlatan rapor, özel polis timlerinin olay yeri raporunda ifade bulan anlatımını desteklerken, aynı jandarmaların komutanının anlatımıyla çelişmektedir (bkz. yukarıdaki 56. paragraf).

103. Ancak, AİHM, Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin 16 Kasım 1995 tarihinde verdiği kararın, olayın yukarıda atıfta bulunulan diğer bütün versiyonlarıyla çeliştiğini gözlemler. Bu karara göre, sözkonusu kamyon suç işlenirken kullanılmamıştır (bkz. yukarıdaki 64. paragraf).

104. Beraat kararı ise, 2 Haziran 1998 tarihinde Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı tarafından Lice Cumhuriyet Savcısı'na gönderilen yazıyla çelişmektedir. Yazıya göre, Isuzu marka kamyonun mülkiyeti ve teröristlerin sözkonusu kamyonu nasıl edindikleri ve kullandıkları henüz kesinlik kazanmamıştır (bkz. yukarıdaki 68. paragraf).

105. Beraat kararı, Cumhuriyet Savcısı'nın, "lojistik desteğin, güvenlik güçlerine teslim olmayı reddeden teröristler tarafından benzin istasyonuna getirildiği"ni belirttiği 7 Ekim 1999 tarihli yazısıyla (bkz. yukarıdaki 71. paragraf) daha fazla çelişmektedir.

106. Dolayısıyla AİHM, Devlet görevlilerinin davanın olaylarına ilişkin çelişkili bilgi verdiği bir durumla karşı karşıyadır. Bu hususta tatmin edici bir açıklama bir yana, hiçbir açıklama yapılmamıştır. AİHM, bu tür ciddi çelişkilerin, olayların Hükümetçe sunulan anlatımının ve Hükümet'in başvuranın oğlunun öldürüldüğü koşullara dair yaptığı açıklamanın güvenilirliğini doğrudan etkilediği kanısındadır.

107. AİHM ayrıca, “Kadri Ateş” isminin özel polis timlerinin olay yeri raporlarında kaydedilmiş olmasına rağmen (bkz. yukarıdaki 44. ve 45 paragraflar), soruşturma makamlarının kendisine “kimliği belirsiz terörist” olarak atıfta bulunmalarını anlaşılabilir bulmuştur. Dolayısıyla, örneğin, kimliği bilinmediğinden, otopsi esnasında Kadri Ateş’in cesedine bir numara verilmiştir (bkz. yukarıdaki 46. paragraf). Ayrıca, ailesine ölümü hakkında bilgi verilmemiş ve cesedi yetkililer tarafından gömülmüştür (bkz yukarıdaki 52. paragraf). Son olarak, başvuranın 21 Haziran 1995 tarihinde cesedi teşhis etmesine rağmen (bkz. yukarıdaki 54. paragraf), bu, 11 Ağustos 1995 tarihinde Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı tarafından soruşturma yetkililerine verilen talimatlarda yer almamıştır. Cumhuriyet Savcısı, yetkililere kimliği belirlenemeyen üç teröristin öldürülmesini soruşturmaları talimatını vermiştir (bkz. yukarıdaki 62. paragraf). Söz konusu Cumhuriyet Savcılığı tarafından 1999’a kadar geç bir tarihte verilen aynı talimatlar da Kadri Ateş’e dair hiçbir atıfta bulunmamıştır.

108. Soruşturma yetkililerinin olayın kanıtlarını güvence altına almak için atacakları makul adımlara dair yükümlülüklerine ilişkin olarak (bkz. yukarıdaki 96. paragraf), AİHM, Hükümet’in, vurulmanın gerçekleştiği yerin, katilin/katillerin kimliğinin belirlenmesine yardımcı olabilecek kanıtlar için adli tıp uzmanları tarafından arandığını ortaya koyacak hiçbir bilgi sunmadığını gözlemler. Bu bağlamda, AİHM, Diyarbakır DGM Cumhuriyet Savcısı tarafından verilen talimatlara rağmen, bölgede bulunan mühimmat ve tüfeklerin balistik muayeneye tabi tutulmadığını not eder (bks. yukarıdaki 72. paragraf).

109. AİHM, ayrıca, otopsi raporunun yalnızca kurşun giriş ve çıkış yaralarının sayısını yansıttığını gözlemler; (Dr. Varol’un bazı yaraların şarapnel ile oluşmuş olabileceğine dair çıkardığı sonuca rağmen (bkz. yukarıdaki 50. paragraf)) vücutta kurşun, şarapnel veya diğer kanıtlara ait izlerin bulunma olasılığına ilişkin hiçbir mülahazanın olmadığı görülmektedir. Ayrıca, hangi mesafeden ateş edildiği ya da kullanılan ateşli silahın tipinin belirlenmesine dair hiçbir girişimde bulunulmamıştır. Dr. Varol ve Cumhuriyet Savcısı Küçüköz, bunların kurşun yarası olduğunu ve bundan ötürü tam otopsi yapılmasının gerekli olmadığı sonucuna varmışlardır (bkz. 51. paragraf).

110. AİHM, söz konusu ölüme ilişkin olarak, Cumhuriyet Savcılarının yürüttüğü soruşturmaya dair yalnızca eleştiri yöneltebilir. Bu açıdan, AİHM, Kadri Ateş’i yakalayan güvenlik güçlerinin hiçbirinin soruşturma yetkililerince sorgulanmadığını ve aynı şekilde, silahlı çatışmada yer alanların da sorgulanmadığını gözlemler.

111. Duru Jandarma Karakolu jandarmaları tarafından hazırlanan ve olayın faillerinin kimliklerinin henüz belirlenemediğinin belirtildiği rapora ilişkin olarak, AİHM, raporda, bu kimliklerin belirlenmesi için atılan adımlardan hiçbir şekilde bahsedilmediğini gözlemler.

112. Ayrıca, AİHM’ye göre, “soruşturma yetkililerinin “olay”ın niteliğine dair hiçbir açıklama yapmadan kullandığı “olayın faillerinin aranması” (bkz. yukarıdaki 62. ve 63. paragraflar) şeklindeki ifadenin anlamı net değildir. Dolayısıyla, “olayın failleri”nin Kadri Ateş’e mi yoksa diğer iki kişiye mi bir gönderme olduğu net değildir. Ancak, Cumhuriyet Savcısı’nın 1999 tarihinde yetkililere verdiği “üç ölü teröristin kimliklerini belirlemesi ve onları yakalaması” (bkz. yukarıdaki 73. paragraf) şeklindeki şaşırtıcı talimatlarını dikkate alarak, AİHM, yetkililerin “failer” ifadesiyle başvuranın oğlunu kastedip etmediğine ilişkin şüphe duymaktadır.

113. Dolayısıyla, başvuranın oğlunun öldürülmesi ile ilgili olarak yerel makamların attığı tek adımın, yapıldığı haliyle, faillerin kimliğinin belirlenmesine faydası olmayan otopsi olduğu ortaya çıkmaktadır (bkz. yukarıdaki 109. paragraf).

114. Yukarıda anlatılanlar temelinde, AİHM, yerel seviyede, öncelikle, Kadri Ateş'in öldürülmesi etrafındaki gerçekleri belirlemeye ve ikincisi, sorumluların belirlenmesi ve cezalandırılmasına muktedir hiçbir anlamlı soruşturma yapılmadığı sonucuna varmıştır. Bu sonuç, başvuranın, oğlunun yetkililer tarafından av tuzağı olarak kullanıldığı ve bu şekilde hayatının tehlikeye atıldığı şeklindeki alternatif görüşünü incelemeyi gereksiz kılmaktadır.

115. Yukarıda anlatılanlar ışığında, Hükümet'in Kadri Ateş'in ölümüne açıklama getiremediği ortaya çıkmaktadır.

II. AİHS'İNİN 2. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

116. AİHS'nin 2. maddesi şöyledir:

“1. Herkesin yaşam hakkı yasanın koruması altındadır. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın yerine getirilmesi dışında hiç kimse kasten öldürülemez.

2. Öldürme, aşağıdaki durumlardan birinde kuvvete başvurma keskin zorunluluk haline gelmesi sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlali suretiyle yapılmış sayılmaz:

- a) Bir kimsenin yasadışı şiddete karşı korunması için;
- b) Usulüne uygun olarak yakalamak için veya usulüne uygun olarak tutuklu bulunan bir kişinin kaçmasını önlemek için;
- c) Ayaklanma veya isyanın, yasaya uygun olarak bastırılması için.”

A. Kadri Ateş'in öldürülmesi

1. Tarafların görüşleri

117. Başvuran, Devlet yetkilileri tarafından tutuklu bulundurulduğu sürede, oğlunun, hayatının kasten veya kasıtsız tehlikeye atılması suretiyle, kanunsuzca öldürüldüğünü ifade etmiştir. Hükümet, başvuranın iddialarının olgusal temeline itiraz etmekten başka, şikayeti AİHS'nin 2. maddesi kapsamında özel olarak ele almamıştır.

2. AİHM'nin değerlendirmesi

118. Yaşam hakkını gözetken ve yaşam hakkından mahrum bırakılma koşullarının haklı olabileceği durumları ortaya koyan 2. madde, AİHS'deki en temel maddelerden biridir ve bu maddeden derogasyona gidilmesine izin verilemez. Ayrıca, 3. madde ile birlikte, Avrupa Konseyi'ni oluşturan demokratik toplumların temel değerlerinden birini muhafaza eder. Yaşam hakkının elden alınmasının haklı olabileceği koşullar çok sıkı bir biçimde yorumlanmalıdır. Birey olarak insanların korunması için bir araç olarak AİHS'nin hedefi ve maksadı, aynı zamanda, 2. maddenin teminatlarının uygulanabilir ve etkili kılınması için yorumlanmasını ve uygulanmasını gerektirir. (bkz. McCann ve Diğerleri – İngiltere, 27 Eylül 1995 tarihli karar, Seri A no. 324, ss. 45-46, §§ 146-147).

119. 2. maddenin metni, bir bütün olarak okunduğunda, yalnızca kasti öldürmeyi değil, aynı zamanda planlanmamış bir sonuç olarak hayatın elden alınmasıyla sonuçlanabilecek “güç kullanımı”nın olabileceği durumları da kapsadığını ortaya koyar.

Ancak, kasti veya planlanmış ölümcül güç kullanımı, gerekliliğini değerlendirirken dikkate alınacak bir faktördür. Herhangi bir güç kullanımının, (a)'dan (c)'ye kadar olan fıkralarda ortaya konulmuş olan bir veya daha fazla maksadın hayata geçirilebilmesi için “kesinlikle gerektiğinden” fazla olmaması gereklidir. Bu madde, Devlet'in bir eyleminin AİHS'nin 8'den 11'e kadar olan maddelerinin 2. fıkraları bağlamında “demokratik bir toplumda gerekli” olup olmadığı belirlenirken normalde uygulanan daha sıkı ve zorlayıcı bir gereklilik testine işaret eder. Sonuç olarak, kullanılacak gücün, müsaade edilen amaçların hayata geçirilmesiyle çok sıkı bir biçimde orantılı olması gereklidir (aynı yer, s. 46, §§ 148-149).

120. 2. madde ile tanınan korumanın önemi ışığında, AİHM, yalnızca Devlet görevlilerinin değil, aynı zamanda bütün şartları dikkate alarak yaşam hakkının elden alınmasını en dikkatli biçimde incelemelidir. 2. maddenin 2. fıkrasındaki amaçlardan birinin takibinde, güç kullanımı, yapıldığında, iyi gerekçelerle, geçerli fakat daha sonra yanlış olduğu şeklindeki dürüst inanca dayalı ise haklı görülebilir (aynı yer, ss.58-59, § 200).

121. Bu davada, AİHM, Hükümet'in Kadri Ateş'in öldürülmesine açıklama getirmediğini halihazırda belirlemiştir (bkz. yukarıdaki 115. paragraf). Kadri Ateş'in ölümüne ilişkin olarak AİHS'nin 2. maddesinin ihlal edildiği ortaya çıkmaktadır.

B. Soruşturmanın yetersizliği iddiası

122. Başvuran ayrıca, Devlet'in, oğlunun ölümüne yönelik yeterli ve etkili soruşturma yürütmemesinden ötürü AİHS'nin 2. maddesinin ihlal edildiğini ifade etmiştir. İddiasını desteklemek için, başvuran özellikle, oğlunun cesedi üzerinde yapılan otopsinin tamamıyla yetersiz olduğunu, benzin istasyonundaki suç mahallinin gerektiği gibi aranmadığını, Kadri Ateş'e ilişkin gözaltı kayıtlarının tutulmadığını ve son olarak Cumhuriyet Savcısı'nın potansiyel olarak önemli olabilecek birkaç tanıktan ifade almadığını öne sürmüştür.

123. Hükümet, Lice İlçe Jandarma Komutanlığı tarafından olaya ilişkin soruşturma başlatıldığını belirtmekten başka, bu şikayeti özel olarak ele almamıştır. Hükümet tarafından, Lice Jandarma Komutanlığı'nca yürütülen işlemleri belirten hiçbir belge sunulmamıştır.

124. AİHM, AİHS'nin 2. maddesi bağlamında yaşam hakkının korunması yükümlülüğünün, Devlet'in AİHS'nin 1. maddesi bağlamında daha genel nitelikte olan “içtihadına tabi herkese AİHS'de tanımlanmış hak ve özgürlükleri tanınmasını temin etmek” görevi ile birlikte okunduğunda, bireyler güç kullanımı sonucunda öldürüldüğünde, etkili bir resmi soruşturma yapılması gerektiği anlamına geldiğini tekrarlar (bkz. mutatis mutandis, yukarıda anılan McCann ve Diğerleri, s. 49, § 161; Kaya – Türkiye, 19 Şubat 1998 kararı, Report of Judgments and Decisions 1998-I, s. 329, § 105).

125. AİHM, soruşturmayı, sorumlu Devlet'in başvuranın oğlunun ölümüne açıklama getirip getirmediği sorusu bağlamında halihazırda incelemiştir. Yetkililerin, ölümü çevreleyen gerçek olayları belirlemeye muktedir anlamlı bir soruşturma yürütmediği sonucuna varmıştır. Yukarıda bahsedilen incelemede belirtilen noksanlıklar ışığında, AİHM aynı zamanda, yerel mahkemelerin başvuranın oğlunun öldürülmesine yönelik AİHS'nin 2. maddesinin gerektirdiği yeterli ve etkili soruşturmayı yapmadığı sonucuna varmıştır.

126. Dolayısıyla, AİHM, bu usulü çerçevede AİHS'nin 2. maddesinin ihlal edildiğini tespit etmiştir.

C. İç hukukta yaşam hakkının korunmasını sağlayan etkili bir sistemin bulunmaması

127. Başvuran, oğlunun tutukluluğu sırasında hasıl olan gözaltında gerçekleşen işkence ve ölüm olaylarının görülme sıklığı ele alındığında, Türkiye tarafından yapılan uygunsuz tutuklamaların hayatı tehdit ettiğini söyleyerek şikayetçi olmuştur. Ayrıca, tutuklu bir kimsenin güvenliğine ilişkin olarak polisin güvenilirliğini ve güvenlik güçlerine yönelik şikayetleri soruştururken soruşturma makamlarının tavırlarına güvenilirliği sağlayabilecek etkili bir sistemin bulunmamasından şikayetçi olmuştur.

128. Hükümet bu şikayeti özel olarak ele almamıştır.

129. AİHM, yukarıdaki 2. madde ihlallerine dair tespitlerini dikkate alarak, bu davanın şartları içinde bu hususa ilişkin olarak ayrı tespitte bulunmayı gerekli görmemektedir.

III. AİHS’İN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

130. Başvuran izleyen sebeplerden dolayı AİHS’nin 3. maddesine ilişkin olarak ayrı ihlaller olduğundan şikayetçi olmuştur:

(a) gözaltındayken oğluna işkence yapılmasından ötürü;

(b) Devlet’in, işkence iddialarına yönelik hiçbir yeterli ve etkili soruşturma yürütmemesi sebebiyle; özellikle gerektiği gibi otopsi yapılmaması, yetkililerin, başvuranın oğlunun Hükümet’in iddia ettiği gibi çapraz ateşte öldüğünü doğru olarak belirlemiş olamayacağı anlamına gelmekteydi; son olarak ise,

(c) yetkililerin kayıtsızlığı karşısında başvuranın, oğlunun ölümünden ötürü çektiği sıkıntı ve acı (*Kurt – Türkiye*, 25 Mayıs 1998, *Reports* 1998-III, §§ 130-134 ve *Çakıcı – Türkiye* [BD], no. 23657/94, §§ 98-99, AİHM 1999-IV davalarına atıfta bulunarak).

131. AİHS’nin 3. maddesi şöyledir:

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.”

132. Hükümet, başvuranın iddialarına itiraz etmekten başka bu şikayeti özel olarak ele almamıştır.

133. AİHM, Hükümet’in Kadri Ateş’in ölümüne ilişkin makul bir açıklama yapmadığını gözlemler (yukarıda 115. paragraf). Ancak, AİHM, vücut üzerinde işkence tekniğinin uygulanmasıyla bağdaşan hiçbir iz veya yara ibaresi bulunmadığını not eder (bkz. yukarıdaki 50 paragraf). Dolayısıyla, işkence yapıldığına dair bir bulguyu destekleyecek hiçbir kanıt bulunmamaktadır.

134. *Post mortem* muayenedeki eksikliklerin, kötü muameleyle ilişkin somut kanıtların ve dolayısıyla sorumluların belirlenmesinin ve cezalandırılmasının gün ışığına çıkmasını engellediğinin iddia edilmesi hususunda AİHM, bu şikayetin AİHS’nin 13. maddesi kapsamında mütalaa edilmesi gerektiği kanısındadır (bkz. *İlhan – Türkiye*, [BD], no. 22277/93, AİHM 2000-VII, §§ 89-93).

135. Başvuranın, olayların sonuçlarının kendisi üzerindeki etkisine dair ileri sürdüğü görüşlere ilişkin olarak, AİHM, başvuranın oğlunun ölümü nedeniyle çektiği derin acıdan

şüphe duymamaktadır. Ancak, bu bağlamda bir 3. madde ihlali tespiti için herhangi bir temel görmemiştir, başvuranın dayandığı AİHM içtihadı spesifik kaybolma vakalarına atıfta bulunmaktadır (bkz. *Tanlı – Türkiye*, no. 26129/95, § 159, AİHM 2001-III (bölümler)).

136. AİHM, AİHS'nin 3. maddesinin ihlal edildiğinin belirlenmemiş olduğu sonucuna varmıştır.

IV. AİHS'İN 5. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

137. Başvuran, oğlunun tutuklanmasının AİHS'nin 5. maddesinin çoklu ihlaline neden olduğunu belirtmiştir, 5. maddenin ilgili bölümleri şöyledir:

“1. Herkesin kişi özgürlüğüne ve güvenliğine hakkı vardır. Aşağıda belirtilen haller ve yasada belirlenen yollar dışında hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.”

...

(c) Bir suç işlediği hakkında geçerli şüphe bulunan veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olmak zorunluluğu inancını doğuran makul nedenlerin bulunması dolayısıyla, bir kimsenin yetkili merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulu durumda bulundurulması; “

138. Başvuran, özellikle, oğlunu yakalayan yetkililerin kanunca şart koşulan usule uygun davranmadığını ifade etmiştir. Ayrıca, yetkililerin oğlunun yakalanmasına ilişkin yeterli belge oluşturmamasının, muhafaza etmemesinin ve üretmemesinin, AİHS'nin 5 § 1. maddesindeki yasallık gerekliliğini ihlal ettiğini öne sürmüştür..

139. Hükümet, başvuranın oğlunun gözaltına alınmadığını ileri sürmüştür.

140. AİHM, tarafların, başvuranın oğlunun 13 Haziran 1995 tarihinde yakalandığı hususunda ihtilaf bulunmadığını gözlemler. Hükümet'in görüşüne muhalif olarak AİHM, bunun ve müteakip olayların, başvuranın oğlunun özgürlüğünün elinden alınmasına yol açtığını tespit etmiştir. Gözaltı kayıtlarında başvuranın oğlunun adının bulunmaması, polis karakolu gibi somut bir yerde tutuklu bulundurulmuş olmayabileceğine işaret edebilirse de, başvuranın oğlu, yakalanmasından itibaren, kendisini yakalayan yetkililerin mütemadi gözetiminde ve kontrolü altında idi ve gitmesine izin verilmemişti (bkz. *H.L. – İngiltere*, no. 45508/99, § 91, AİHM 2004; *Guzzardi – İtalya*, 6 Kasım 1980 kararı, Seri A no. 39, § 92). Sonuç itibarıyla, AİHS'nin 5 § 1. maddesi kapsamında, özgürlüğünden mahrum bırakılmıştır.

141. AİHM'nin içtihadı, demokratik bir toplumda yer alan bireyleri, makamların keyfi olarak alıkoymasından uzak tutan haklarını korumak için 5. maddede yer alan teminatların önemini vurgulamaktadır. AİHM bu bağlamda, her çeşit özgürlükten yoksun bırakmanın yalnızca ulusal hukukun mutlak haklarına ve muhakeme usulü kurallarına uygun olarak değil, aynı zamanda 5. maddenin amacı olan bireyi keyfi alıkoymadan korumaya uygun olarak etkilenmesi gerektiğini yinelemiştir. Keyfi alıkoymanın risklerini en aza indirmek için, 5. madde, özgürlükten yoksun bırakmanın bağımsız adli incelemeye tabi olmasını sağlamaya ve bu önlem için yetkililerin sorumluluğunu güvence altına almaya yönelik maddi haklar sağlamaktadır (bkz. *Tanlı*, yukarıda kaydedilen, § 164).

142. Bu bağlamda, tutuklama nedenleri ve bunu etkileyen kişilerin isimleri kadar, tutuklama tarihi, zamanı ve yeri ile ilgili verilerin tam olarak kaydedilmesi, bir bireyin tutuklanmasının, 5 § 1 maddesinin amaçları dahilinde kanuna uygunluk şartlarıyla bağdaşması için gereklidir (bkz. *Çakıcı*, yukarıda kaydedilen, § 105).

143. Söz konusu dava olaylarıyla ilgili olarak, AİHM başlangıçta, olay raporuna göre başvuranın oğlunun tutuklanma sebebinin, kamyonuyla PKK'ya erzak götürmesi olduğunu belirtmiştir (bkz. 44. paragraf). Bu durum, eğer doğruysa, başvuranın oğlunun özgürlüğünün elinden alınması için, AİHS'nin 5 § 1 maddesinde belirtilen müsaade edilebilir sebeplerden birini oluşturabilir; çünkü böyle bir önlem "oğlunun suç işlemesini önlemek için gerekli" olabilirdi. Bununla beraber, Diyarbakır DGM'nin kararına göre, suç işlenirken kamyon kullanılmamıştı (bkz. 64. paragraf). AİHM'ye göre,-Hükümet'in hiçbir açıklama getirmediği-birbiriyle çelişen bu beyanlar, tutuklamanın kanuna uygunluğu hakkında şüpheler uyandırmaktadır.

144. Ayrıca, tutuklamanın yukarıda bahsedilen teminatlara uyup uymadığı sorusuyla ilgili olarak (bkz. 142. paragraf) AİHM, 14 Haziran 1995 tarihli olay raporunun (bkz. 44 ve 45. paragraflar) –başvuranın oğlunun tutuklanmasıyla ilgili olarak AİHM'nin bugüne kadar haberdar olduğu tek belge- tutuklamanın günün hangi saatinde gerçekleştiğine dair hiçbir bilgi vermediğini belirtmektedir. Bununla beraber, AİHM, -olay raporuna göre başvuranın oğluyla birlikte tutuklanan- Vehbi Demir'in adının kayıtlı olduğu gözaltı kayıtlarına göre (bkz. 43 ve 44. paragraflar), başvuranın oğlunun 13 Haziran 1995'te öğleden önce tutuklandığını belirtmiştir (bkz. 91. paragraf). Bu nedenle, çatışmanın 23:45'te başladığı göz önünde tutulduğunda, başvuranın oğlunun en az 11 saat 45 dakika polis memurlarının elinde olduğu ortaya çıkmaktadır (bkz. 45 ve 56. paragraflar). Olay raporu, bu süre içerisinde başvuranın oğlunun nerede tutulduğu hakkında hiçbir ipucu vermemektedir.

145. Ayrıca, tutuklayan kişilerin polis ve jandarma olduğuna dair yapılan göndermelerin dışında (bkz. 44. paragraf), olay raporu tutuklayan memurların kimlikleriyle ilgili hiçbir bilgi içermemektedir. Bu eksiklik, yetkililerin başvuranın oğlunun hangi şartlarda öldürüldüğünü saptamak için yapacakları çalışmaları engellemiş olabilir.

146. Otopsi sırasında ve soruşturmanın başlarında, başvuranın oğlunun cesedinden "bilinmeyen bir teröristin cesedi" olarak bahsedilmiş olması, tutuklamayı gerçekleştiren memurların, Kadri Ateş'in ismini ilgili kayıtlara kaydederek tutuklanmasını ilgili makamlara bildirmeyip doğru olan usulü takip etmediğinin bir göstergesidir.

147. Dolayısıyla, başvuranın oğlunun tutuklanması sırasında ve sonrasında, gerekli teminatların hiçbiri gözlemlenmemiştir. Bu eksiklik, özgürlükten yoksun bırakma hareketinin, yetkililerin sorumluluğunu güvence altına almak için bağımsız adli incelemeye tabi olmadığı anlamına gelmektedir.

148. Başvuranın oğlunun tutuklanmasıyla ilgili olarak yukarıda bahsedilen ve Hükümet'in başvuranın oğlunun ölümüyle ilgili olarak yaptığı açıklamanın itibarını sarsmaya katkıda bulunan eksikliklerin ve çelişkilerin ışığında AİHM, başvuranın oğlunun, AİHS'nin 5. maddesinin amaç ve hedeflerine ters düşen keyfi bir biçimde, özgürlüğünden yoksun bırakıldığı sonucuna varmıştır. Buna göre, AİHS'nin 5 § 1 maddesinin ihlali söz konusudur.

V. AİHS'NİN 13. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

149. Başvuran, makamların Kadri Ateş'in tutuklanması, işkence görmesi ve öldürülmesiyle ilgili şikayet ve dilekçelere verdiği cevabın tamamen yetersiz olmasından şikayetçi olmuştur. Başvurana göre, ya gerekli hukuk yolları yoktu, ya da pratikte yararsızdı. Başvuran, AİHS'nin 13. maddesinin çok açık bir şekilde ihlal edildiğini iddia etmiştir. AİHS'nin 13. maddesi şöyledir:

“Bu Sözleşme’de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, ihlal fiili resmi görev yapan kimseler tarafından bu sıfatlarına dayanılarak yapılmış da olsa, ulusal bir makama etkili bir başvuru yapabilme hakkına sahiptir.”

150. Hükümet, başvurana etkili iç hukuk yollarının sağlandığını, ancak başvuranın bu hukuk yollarından yararlanmamayı tercih ettiğini iddia etmiştir.

151. AİHM, AİHS’nin 13. maddesinin hangi biçimde olursa olsun yerel yasal düzende teminat altına alınmak üzere, AİHS hak ve özgürlüklerinin özünü uygulamak için ulusal düzeyde bir hukuk yolunun bulunmasını sağladığını yinelemiştir. Dolayısıyla, bu hüküm uyarınca Sözleşmeye Taraf Devletlere AİHS yükümlülüklerine ne şekilde uyacakları konusunda takdir yetkisi verilmiş olsa da, 13. madde, AİHS uyarınca “savunulabilir bir şikayetin” esasıyla ilgilenecek bir iç hukuk yolunun sağlanmasını gerektirmekte ve uygun çözüm sağlamaktadır. 13. madde hükmündeki yükümlülüğün kapsamı, AİHS uyarınca başvuranın yapmış olduğu şikayetin niteliğine göre değişmektedir. Bununla beraber, 13. maddenin gerektirdiği hukuk yolu, hem hukukta hem de pratikte “etkili” olmalıdır. Dolayısıyla, bu hukuk yolunun uygulanması, davalı Devlet makamlarının hareket ya da ihmalleri tarafından haksız bir biçimde engellenmemelidir (bkz. *Aksoy / Türkiye*, 18 Aralık 1996 tarihli karar, *Raporlar* 1996-VI, s. 2286, § 95; *Aydın / Türkiye*, 25 Eylül 1997 tarihli karar, *Raporlar* 1997-VI, s. 1895-96, § 103; *Kaya*, yukarıda kaydedilen, § 106).

152. Yaşamın korunması hakkına verdiği büyük önemle birlikte 13. madde, uygun olduğu halde tazminat ödenmesine ek olarak, şikayette bulunan kişinin soruşturma işlemlerine etkin bir şekilde erişimi dahil, ölümden sorumlu olanların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlayacak kapsamlı ve etkin bir soruşturma yapılmasını gerektirmektedir (bkz. *Kaya*, yukarıda kaydedilen, § 107).

153. AİHM, bu davada gösterilen kanıtı dayanarak, davalı Devlet’in AİHS’nin 2. maddesi uyarınca başvuranın oğlunun ölümünden sorumlu olduğu sonucuna varmıştır. Bu bakımdan, başvuranın şikayeti 13. maddenin hükümleri için “savunulabilir” bir şikayettir (bkz. *Salman*, yukarıda kaydedilen, § 122, ve orada değinilen makamlar).

154. Dolayısıyla, makamlar, başvuranın oğlunun hangi koşullarda öldüğü konusunda etkin bir soruşturma gerçekleştirmekle yükümlüydü. Yukarıda belirtilen sebeplerden ötürü (bkz. 97’den 114’e kadar olan paragraflar), şartları 2. maddede belirtilen soruşturma yükümlülüğünden daha geniş olan 13. maddeye uygun hiçbir etkin cezai soruşturmanın gerçekleştiği söylenemez (bkz. *Kaya*, yukarıda kaydedilen, § 107). Bu nedenle AİHM, başvurana oğlunun ölümüyle ilgili etkin bir hukuk yolu sağlanmadığını ve böylece tazminat talebi dahil diğer hiçbir hukuk yolu erişiminin kendisine verilmediğini saptamıştır.

155. Sonuç olarak, AİHS’nin 13. maddesinin ihlali söz konusudur.

VI. AİHS’NİN 2 VE 13. MADDELERİYLE BİRLİKTE 14. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

156. Başvuran, 14. madde ile birlikte 2. ve 13. maddeler uyarınca, etnik köken nedeniyle oğlunun haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir. 14. madde şöyledir:

“Bu Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır.”

157. Hükümet, bu şikayetle belirgin bir biçimde ilgilenmemiştir.

158. AİHM, AİHS'nin 2 ve 13. maddelerinin ihlal edildiği saptamalarını hatırlatarak, bu şikayetlerin AİHS'nin 14. maddesiyle birlikte tekrar ele alınmasını gerekli görmediğini belirtmektedir.

VII. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

159. AİHS'nin 41. maddesi şöyledir:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

A. Maddi Tazminat

160. Başvuran, öldüğünde 29 yaşında olan Kadri Ateş'in yılda 8,672.22 Sterlin değerinde para kazandığını belirtmiştir. Kadri Ateş evliydi, ancak çocuğu yoktu. İşinden kazandığı para, ailesinin geçimini sağlıyordu. O dönemde Türkiye'deki ortalama yaşam süresini ve aktüerya cetvelini göz önünde tutarak, başvuran, Kadri Ateş'in tahmini kazanç kaybı olarak 157,834.40 Sterlinlik bir miktar talep etmiştir.

161. Başvuran ayrıca, Kadri'nin ölümünden sonra işi yönetecek kimse kalmadığını ve sonuç olarak işyerinin tasfiye edildiğini, mevcut mallarla diğer ofis malzemelerinin gerçek değerlerinin altında satılmak zorunda kaldığını iddia etmiştir. Ayrıca, el konulduğu zaman kamyon gıda maddeleriyle doluydu, ancak kamyon altı ay içinde iade edilmemişti. Sonuç olarak, kamyonun değeri düşmüş ve gıda maddeleri satılamayacak hale gelmişti. Bu iddialarla ilgili olarak, 2000'de başvuran AİHM'ye, o sırada hazır olmayan rakamları vermeden ek maddelerin bir listesini sunmuştur. Hiçbir rakam verilmemiştir.

162. Hükümet, başvuranın kullanmış olduğu, ancak İngiltere'de kullanılmak üzere hazırlanan aktüerya cetvellerinin uygulanabilirliğine itiraz etmiştir. Hükümet ayrıca, istenen miktarın abartılı ve asılsız olduğunu iddia etmiştir. Hükümet son olarak, AİHM'nin ödenmesine karar verdiği tazminatın haksız zenginleşmeye yol açmaması gerektiğini belirtmiştir.

163. Başvuranın kazanç kaybı talebiyle ilgili olarak, AİHM'nin içtihat hukuku, başvuranın talep ettiği tazminatla AİHS'nin ihlali arasında doğrudan bir ilişki olması gerektiğini ve bunun, uygun durumlarda, kazanç kaybı tazminatı kapsayabileceğini belirlemiştir (bkz, diğer yetkili makamlar arasında, *Barberà, Messegué ve Jabardo / İspanya* (Madde 50), 13 Haziran 1994 tarihli karar, A Serisi no. 285-C, s. 57-58, §§ 16-20, ve *Çakıcı*, yukarıda kaydedilen, § 127).

164. AİHM, ölen Kadri Ateş'in aile durumunu, yaşını ve ailesinin geçimini sağlamış olan profesyonel etkinliklerini dikkate almaktadır. AİHM aynı zamanda, AİHS'nin 2. maddesi uyarınca, makamların Ateş'in ölümünden sorumlu olduğu yönündeki saptamasını hatırlatmaktadır (bkz. 121. paragraf). Bu şartlar altında, 2. maddenin ihlali ile Kadri Ateş'in ailesinin Ateş tarafından sağlanan mali destekten yoksun kalması arasında doğrudan bir nedensel bağ vardır.

165. Yukarıda bahsedilenler ışığında AİHM, adil bir biçimde karar vererek, bu başvurudaki halefi Bidayet Ateş'e ödenmek ve bu kişi tarafından Kadri Ateş'in dul eşine verilmek üzere, başvurana 60,000 Euro ödenmesini uygun görmüştür.

B. Manevi Tazminat

166. Başvuran, Kadri Ateş'in dul eşine verilmek üzere 35,000 Sterlin, kendisi için 15,000 Sterlinlik tazminat talep etmiştir.

167. Hükümet, başvuranın istediği miktarların abartılı olduğunu belirtmiştir. Hükümet'e göre, manevi tazminat olarak yalnızca sembolik miktarlar adil olabilirdi.

168. AİHM, AİHS'nin 2, 5. ve 13. maddelerinin ihlallerini hatırlatmaktadır. Sonuç olarak ve karşılaştırılabilir davalardaki tazminat miktarlarını göz önüne alarak, AİHM, adil bir temelde, Bidayet Ateş'e ödenmek ve bu kişi tarafından Kadri Ateş'in dul eşine verilmek üzere, başvurana 20,000 Euro ödenmesine karar vermiştir. AİHM ayrıca, Bidayet Ateş'e ödenmek ve bu kişi tarafından Yasin Ateş'in varislerine verilmek üzere, başvuranın kişisel olarak gördüğü zarar için, kendisine manevi tazminat olarak 3,500 Euro ödenmesine karar vermiştir.

C. Masraf ve Harcamalar

169. Başvuran, bir masraf ve harcamalar tablosu sunarak, başvuruda bulunurken ödenen ücretler için 7,120.14 Sterlinlik bir miktar talep etmiştir. Talep şunlardan oluşmaktadır:

(a) Kürt İnsan Hakları Projesi ("KİHP") tarafından tutulan İngiltereli avukatların ücretleri için 6,144 Sterlin, ve

(b) KİHP tarafından tutulan İngiltereli avukatların yaptığı idari masraflar ve çeviri harcamaları için 976 Sterlin.

170. 6 Mart 2002'de başvuran, bir masraf ve harcamalar tablosu sunarak, Türk avukatı için 2,502,500,000 Türk Lirası (TL) ve bu avukatın yapmış olduğu idari harcamalar için 500,000,000 TL talep etmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın 6 Mart 2002'de yayınlamış olduğu döviz kurlarına göre, bu miktarlar yaklaşık 1,538 Sterline tekabül etmektedir.

171. Hükümet, yalnızca gerçekten yapılan harcamaların tazmin için uygun olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda Hükümet, bütün masraf ve harcamaların belgelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Bununla beraber, başvuran, telefon görüşmeleri, posta ve kırtasiye harcamaları gibi masraf ve harcamalar için hiçbir makbuz, belge ya da fatura göstermemiştir. Son olarak, Hükümet, KİHP'nin yaptığı iddia edilen masraf ve harcamaların tazminine karşı çıkmış ve AİHM'yi masraf ve giderler dahil adli tazminin Türkiye'deki başvurana, Türk para birimi üzerinden ödenmesi gerektiğine karar vermeye davet etmiştir.

172. AİHM, başvuranın avukatlarının ücretleri için talep ettiği miktarları ve bu avukatların yaptığı harcamaları göz önüne alarak, masraf ve harcamalar için Avrupa Konseyi'nden adli yardım olarak alınan 777.49 Euro hariç, 12,500 Euro'nun başvurana ödenmesine – katma değer vergisi hariç- karar vermiştir. AİHM, bu miktarın başvuranın istediği ve belirttiği gibi, başvuranın İngiltere'deki avukatlarının banka hesabına Sterlin olarak yatırılmasına karar vermiştir.

D. Gecikme Faizi

173. AİHM, gecikme faizinin, Avrupa Merkez Bankası'nın uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle oluşacak faiz oranına göre belirlenmesini uygun bulmuştur.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM,

1. Oybirliğiyle, davalı Devlet'in AİHS'nin 38. maddesi uyarınca üzerine düşen, AİHM'nin etkinliği için gerekli tüm kolaylıkları sağlama yükümlülüğünü yerine *getirmediğine*;
2. Oybirliğiyle, Hükümet'in AİHS'nin 2. maddesini ihlal ederek, başvuranın oğlunun ölümünden sorumlu *olduğuna*;
3. Oybirliğiyle, davalı Devlet'in yetkili makamlarının, başvuranın oğlunun hangi koşullarda öldürüldüğü ile ilgili etkin bir soruşturma yürütmemesi nedeniyle, AİHS'nin 2. maddesinin *ihlal edildiğine*;
4. Oybirliğiyle, iç hukukta yaşam hakkının korunmasını sağlamak için etkin bir sistemin olmadığı iddiası nedeniyle, AİHS'nin 2. maddesinin ihlal edilip edilmediğini saptamanın gerekli *olmadığına*;
5. Oybirliğiyle, AİHS'nin 3. maddesinin *ihlal edilmediğine*;
6. Oybirliğiyle, AİHS'nin 5 § 1 maddesinin *ihlal edildiğine*;
7. Oybirliğiyle, AİHS'nin 13. maddesinin *ihlal edildiğine*;
8. Bire altı oyla, AİHS'nin 2 ve 13. maddeleriyle birlikte AİHS'nin 14. maddesinin ihlal edilip edilmediğini belirlemenin gerekli *olmadığına*;
9. Oybirliğiyle,

(a) davalı Devlet'in, maddi tazminat olarak, bu başvurudaki başvuranın halefi Bidayet Ateş'e, AİHS'nin 44 § 2 maddesi uyarınca bu kararın kesinlik kazandığı tarihten itibaren üç ay içinde, 60,000 (altmış bin) Euro ve bu miktara konulabilecek bütün vergileri ödemesine (bu miktar, ödeme tarihinde uygulanan kur üzerinden Yeni Türk Lirası'na çevrilecek ve Kadri Ateş'in dul eşine verilmek üzere Bidayet Ateş'e ödenecektir);

(b) manevi tazminat olarak, davalı Devlet'in başvuranın halefi Bidayet Ateş'e, AİHS'nin 44 § 2 maddesi uyarınca bu kararın kesinlik kazandığı tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihinde uygulanan kur üzerinden Yeni Türk Lirası'na çevrilmek üzere, aşağıdaki miktarları ödemesine;

(i) Kadri Ateş'in dul eşine verilmek üzere 20,000 (yirmi bin) Euro;

(ii) Yasin Ateş'in mülkünden faydalanan kişilere verilmek üzere 3,500 (üç bin beş yüz) Euro;

(iii) yukarıdaki miktarlara konulabilecek bütün vergiler;

(c) davalı Devlet'in başvurana, masraf ve harcamalar için, aynı üç aylık dönem içinde, başvuranın belirttiği İngiltere'deki banka hesabına, adli yardım olarak verilmiş 777.49 (yedi yüz yetmiş yedi euro kırk dokuz cent) Euro hariç, ödeme tarihinde uygulanan kur üzerinden Sterlin'e çevrilmek üzere, konulabilecek bütün vergilerle birlikte 12,500 (on iki bin beş yüz) Euro'yu ödemesine;

(d) ödeme tarihine kadar yukarıda bahsedilen üç ayın dolması halinde, yukarıdaki miktarların üzerine, Avrupa Merkez Bankası'nın gecikme döneminde uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle oluşacak faiz oranına eşit miktarda basit faizin uygulanmasına *karar vermiştir*;

10. Oybirliğiyle, başvuranın adil tazmin talebinin kalanını *reddetmiştir*.

İşbu karar İngilizce olarak hazırlanmış olup 31 Mayıs 2005 tarihinde, İÇTüzüğü'nün 77. Maddesi'nin 2 ve 3. fıkraları uyarınca yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

S. DOLLÉ
Bölüm Sekreteri

J.-P. COSTA
Başkan

AİHS'nin 45 § 2 ve İÇTüzüğü'nün 74 § 2 maddeleri uyarınca, Sn. Mularoni'nin kısmi muhalefet şerhi bu karara eklenmiştir.

J.-P.C.
S.D.

YARGIÇ MULARONI'NİN KISMİ MUHALEFET ŞERHİ

Çoğunluğun aksine, başvuranın AİHS'nin 14. maddesi uyarınca yapmış olduğu şikayeti AİHM'nin ayrıca incelemesinin gerekli olduğuna inanıyorum.

İstisnasız Kürt kökenli Türk vatandaşları tarafından yapılmış olan onlarca benzer başvuruyu inceledikten ve çoğunlukla AİHS'nin 2 ve 3. maddelerinin ihlal edildiği sonucuna vardıldıktan sonra, AİHM'nin, en azından AİHS'nin 14. maddesi uyarınca da ciddi bir sorun olabileceğini düşünmesi gerektiğine inanıyorum.

Elbette, bu AİHM'nin 14. maddenin ihlal edildiği sonucuna varacağı anlamına gelmez. Ancak, bu tür bir davada ayrımcılığın yasaklanmasının önemli bir konu olmadığını düşünmekle aynı değerde olan çoğunluğun yaklaşımına katılamam.

 [İçindekilere dön](#)

Tebliğ

Maliye Bakanlığından:

KATMA DEĞER VERGİSİ GENEL TEBLİĞİ SERİ NO: 101

Katma Değer Vergisi (KDV) Kanununun uygulamasına ilişkin olarak aşağıdaki açıklama ve düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

1- İNDİRİMLİ ORANA TABİ İŞLEMLERDEN DOĞAN KDV İADE ALACAKLARININ ELEKTRİK VE DOĞALGAZ BORÇLARINA MAHSUBU

KDV Kanununun 29/2 nci maddesinde; Bakanlar Kurulunca vergi nispeti indirilen teslim ve hizmetlerle ilgili olup, bu işlemlerin gerçekteştiği dönemde indirim yoluyla telafi edilemeyen ve tutarı Bakanlar Kurulunca belirlenen sınırı aşan verginin, bu mükelleflerin vergi ve sosyal sigorta prim borçları ile genel ve katma bütçeli idareler ile belediyelere olan borçlarına ya da döner sermayeli kuruluşlar ile sermayesinin % 51'i veya daha fazlası kamuya ait olan veya özelleştirme kapsamında bulunan işletmelerden temin ettikleri mal ve hizmet bedellerine ilişkin borçlarına mahsuben ödeneceği, yılı içinde mahsuben iade edilemeyen verginin nakden iade edileceği, Maliye Bakanlığının bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esasları tespit etmeye yetkili olduğü hükme bağlanmıştır.

İndirimli orana tabi işlemlerden doğan KDV iade alacaklarının, yılı içinde ithalde alınanlar dahil kendi vergi borçları ile SSK prim borçlarına mahsuben iadesine ilişkin usul ve esaslar 99 Seri No.lu KDV Genel Tebliğinde düzenlenmiş, aynı Tebliğde bu alacakların 1/10/2006 tarihinden itibaren elektrik ve doğalgaz borçlarına mahsubunun da talep edilebileceği açıklanmıştır.

İndirimli orana tabi işlemlerden doğan KDV iade alacaklarının mükelleflerin kendi elektrik ve doğalgaz borçlarına mahsubu, aşağıda belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde yerine getirilecektir.

Elektrik ve doğalgazı, %51 veya daha fazla hissesi kamuya ait kuruluşlardan temin eden iade hakkı sahipleri, bu kuruluşlara başvurarak fatura bedellerini KDV iade alacaklarına mahsup suretiyle ödemek istediklerini belirtecekler ve bağlı oldukları vergi dairesine ibraz etmek üzere fatura bedellerinin yatırılacağı bir banka hesap numarası talep edeceklerdir.

Satıcı kuruluşlar, %51 ve daha fazla hisselerinin kamuya ait olduklarını da belirtmek suretiyle fatura bedellerinin yatırılacağı banka hesap numarasını gösteren yazıyı mükellefe vereceklerdir. Mükellefler, satıcılardan alacakları yazı veya yazıları, bir defaya mahsus olmak üzere, bir dilekçe ekinde bağlı oldukları vergi dairesine verecekler, dilekçede, indirimli orana tabi işlemlerden doğan iade alacaklarının doğalgaz ve/veya elektrik borçlarına mahsup suretiyle ödemek istediklerini belirteceklerdir. Dilekçe ve eki, vergi dairesince doğalgaz/elektrik satıcısı işletmeden alınacak teyit sonrasında geçerlik kazanacaktır. Dilekçede yer alan bilgilerde değişiklik olması halinde, mükellefler tarafından değişiklikler gecikmeden vergi dairesine bildirilecektir.

Mahsup uygulamasına, 2006/Ekim dönemine ait olup Kasım ayında verilecek KDV beyannamesinin verildiği tarihten sonra muaccel hale gelecek elektrik ve doğalgaz borçları ile başlanacaktır.

Mahsup talebi, KDV beyannamesinin verilmesinden sonra bir dilekçe ile yapılacaktır. Dilekçeye, 99 Seri No.lu KDV Genel Tebliğinin (1.5) bölümünde belirtilen belgelerin yanı sıra, doğalgaz/elektrik faturasının iadeyi talep eden firma yetkililerince aslına uygunluğu kaşe ve imza tatbik edilmek suretiyle onaylanmış fotokopisi eklenecektir. Bu faturada yer alacak ceza, faiz vb. unsurlar da mahsuba esas tutara dahil olacaktır.

Mahsup talebi için fatura örneğinin ibrazı zorunludur. Satıcı kuruluş yetkililerince onaylanmış da olsa, borcun miktarını gösteren fatura dışındaki belge veya yazılara dayanılarak mahsup yapılmayacaktır. Mahsup dilekçesinde doğalgaz/elektrik dağıtıcısı kuruluşun banka hesap numarası da belirtilecektir.

KDV beyannamesinde indirimli orana tabi işlemlerin yanı sıra diğer işlemlerden doğan iade alacaklarının bulunması da mümkündür. Toplam iade alacağından öncelikle mükellefin ithalde alınanlar dışındaki kendi vergi borçlarına mahsup yapılacaktır. Bu mahsup işleminden sonra indirimli orana tabi işlemlere ait bir KDV alacağının kalması halinde kalan tutar, mükellefin isteğine bağlı olarak kendi SSK prim borçları ile doğalgaz/elektrik borçlarına mahsup edilecektir. İndirimli orana tabi işlemler dışındaki diğer iade hakkı doğuran işlemlerden doğan KDV alacaklarının doğalgaz/elektrik borçlarına mahsubu mümkün bulunmamaktadır. Bu nedenle mahsup dilekçesinde;

- iade alacağının, indirimli orana tabi işlemler dahil, iade hakkı doğuran işlem türleri itibariyle tutarları,

- muaccel hale gelmiş kendi vergi borçlarının toplam tutarı,

- bu borç tutarının, iade hakkı doğuran işlemlerden hangilerine ilişkin alacağa mahsup edileceği,

- bu mahsuptan sonra, indirimli orana tabi işlemlerden kalacak iade tutarı (A),

- varsa, indirimli orana tabi işlemlere ait olup geçmiş dönemlerde mahsup edilemeyen iade alacağı (B),

- (A + B) toplamından doğalgaz/elektrik borçları ve/veya SSK prim borçlarına mahsubu talep edilen tutar,

- indirimli orana tabi işlemlere ait iade alacağından bu dönemde mahsup edilemeyen ve gelecek döneme aktarılan iade tutarı,

bir tablo halinde yer alacaktır.

Mahsubun yapılabilmesi için mahsup dilekçesi ve eklerinin en geç fatura son ödeme (vade) tarihinden 10 gün önce vergi dairesi kayıtlarına intikal etmesi gerekir. Dilekçe, fatura örneği ve diğer eklerin bu tarihten sonra verilmesi halinde mahsup talebi yerine getirilmeyecektir.

Mahsup talebinin usulüne uygun olarak yapılmasından sonra mahsup tutarı, vergi dairesi tarafından faturayı düzenleyen kuruluşun banka hesap numarasına vade tarihine kadar aktarılacaktır. Herhangi bir nedenle faturadaki tutardan fazla bir aktarma yapılmışsa fark, faturayı düzenleyen kuruluş tarafından gecikmeden vergi dairesine iade edilecektir. Bu farkın faturayı düzenleyen kuruluş tarafından, borçluya nakden veya daha sonraki fatura bedellerinden mahsup suretiyle iadesi mümkün değildir.

Mahsup talebinin usulüne uygun olarak yerine getirilmemesi, belgelerin eksik ya da hatalı olması gibi nedenlerle mahsup işleminin faturanın vadesine kadar yapılamaması halinde, faturayı düzenleyen kuruluşun fatura borcunu, adına fatura düzenlenen alıcıdan talep edeceği hususunun mükelleflerce göz önünde bulundurulması gerekir. Ayrıca, mahsup tutarının fatura bedelini karşılamaması halinde, mahsup sonrasında kalan fatura borcunun faturayı düzenleyen kuruluş tarafından adına fatura düzenlenen mükelleften aranacağı tabiidir.

2. ÖZEL ESASLAR KAPSAMINA GİREN MÜKELLEFLER

84 Seri No.lu KDV Genel Tebliğinin "II.Özel Esaslar" bölümünde yapılan açıklamalar, aynı Tebliğin (IV/2) bölümüne göre, indirimli orana tabi işlemlerden doğan iade alacakları için de geçerlidir.

84 Seri No.lu KDV Genel Tebliğinin "II. Özel Esaslar" başlıklı bölümünün girişinde, özel esaslar kapsamına giren mükelleflerden iade alacağını kendi vergi veya SSK prim borçlarına mahsubunu isteyenlerin iade taleplerinin genel esaslara göre yerine getirileceği açıklanmıştır. Bu uygulamanın, indirimli orana tabi işlemlerden doğan iade alacağını, doğalgaz/elektrik borçlarına mahsubunu talep eden mükellefler için de geçerli olması uygun görülmüştür.

Buna göre, özel esaslar kapsamına giren ve indirimli orana tabi işlemlerden doğan iade alacaklarını kendi vergi, SSK ve doğalgaz/elektrik borçlarına mahsubunu isteyen mükelleflerin bu talepleri genel esaslara göre yerine getirilecektir.

Tebliğ olunur.

[R.G. 15 Kasım 2006 – 26347]

 [İçindekilere dön](#)

İlânlar

Adalet Bakanlığından :

MÜNHAL NOTERLİKLER

Aşağıda 2005 yılı gayri safi gelirleri ve isimleri yazılı olan Üçüncü Sınıf noterlikler münhaldir.

1512 sayılı Noterlik Kanununun 22 ve müteakip maddeleri gereğince Birinci Sınıf, İkinci Sınıf, Üçüncü Sınıf Noterlerden ve Noterlik Belgesi Sahiplerinden bu noterliklere atanmaya istekli olanların ilan tarihinden itibaren bir ay içinde ve istekli oldukları her noterlik için ayrı dilekçe vermek suretiyle Bakanlığımıza veya buldukları yer Cumhuriyet Başsavcılıklarına başvurmaları gerekmektedir.

Başvuruda bulunan ve belge numarası 7000'in altında olan belge sahiplerinin başvuru dilekçelerine 1512 sayılı Noterlik Kanununun 23 üncü maddesi gereğince sabıka kaydı, sağlık raporu, mal bildirimini, kayıtlı olunan barodan hakkında soruşturma ya da disiplin cezası olup, olmadığına ilişkin belge ve Cumhuriyet Başsavcılıklarından temin edilebilecek beyannameyi ve varsa soyadındaki değişikliği gösterir belgeyi eklemeleri gerekmektedir. Eksik belgelerini ilan tarihinden itibaren bir ay içinde tamamlamayan kişilerin istemi dikkate alınmaz.

Posta ile doğrudan doğruya Bakanlığa gönderilmiş olan dilekçeler ve ekleri başvurma süresi içinde Bakanlığa gelmediği takdirde atama işleminde dikkate alınmaz.

Aynı Kanunun değişik 30 uncu maddesi uyarınca, atanma emrinin tebellüğünden sonra vazgeçme halinde noterlik belgesi sahipleri de noterler gibi istifa etmiş sayılacaktır.

İlan olunur.

Sıra No	Noterliğin Adı	İli	2005 Yılı Gayrisafi Gelirleri (YTL)
1	Battalgazi Noterliği	Malatya	38.377,17
2	Boğazkale Noterliği	Çorum	6.962,31
3	Bolvadin İkinci Noterliği	Afyonkarahisar	79.549,85
4	Ceylanpınar Noterliği	Şanlıurfa	117.151,22
5	Çaykara Noterliği	Trabzon	32.982,15
6	Dicle Noterliği	Diyarbakır	26.633,56
7	Durağan Noterliği	Sinop	36.917,85
8	Emirgazi Noterliği	Konya	9.987,32
9	Göle Noterliği	Ardahan	44.705,85
10	Havsa Noterliği	Edirne	82.282,28
11	İspir Noterliği	Erzurum	41.741,32
12	Karamanlı Noterliği	Burdur	52.180,90
13	Lapseki Noterliği	Çanakkale	90.070,02
14	Malazgirt Noterliği	Muş	80.938,84
15	Özalp Noterliği	Van	60.008,61
16	Pamukova Noterliği	Sakarya	87.261,53
17	Sarıkamış Noterliği	Kars	64.446,29
18	Sarıoğlan Noterliği	Kayseri	38.529,96
19	Savur Noterliği	Mardin	7.886,62
20	Suruç Noterliği	Şanlıurfa	118.071,02
21	Sürmene Noterliği	Trabzon	109.214,65
22	Yenice Noterliği	Çanakkale	126.530,06

— • —

Aşağıda 2005 yılı gayrisafi gelirleri ve isimleri yazılı bulunan İkinci Sınıf noterlikler münhaldır.

1512 sayılı Noterlik Kanununun 22 ve müteakip maddeleri gereğince Birinci Sınıf ve İkinci Sınıf noterlerden ve bu noterliklere atanmaya istekli olanların ilan tarihinden itibaren bir ay içinde Bakanlığımıza veya buldukları yer Cumhuriyet Başsavcılıklarına başvurmaları gerekmektedir.

Posta ile doğrudan doğruya Bakanlığa gönderilmiş olan dilekçeler başvurma süresi içinde Bakanlığa gelmediği takdirde atama işleminde nazara alınmaz.

İlan olunur.

Sıra No	Noterliğin Adı	2005 Yılı Gayrisafi Gelirleri (YTL)
1	Ağrı Birinci Noterliği	138.717,91
2	Babaeski Noterliği	245.612,05
3	Bingöl Birinci Noterliği	221.491,16
4	Bingöl İkinci Noterliği	99.375,66

5	Ceyhan Birinci Noterliği	153.674,90
6	Cizre Birinci Noterliği	180.884,73
7	Çine Noterliği	244.338,55
8	Çorlu Dördüncü Noterliği	291.673,71
9	Dalaman Noterliği	202.826,02
10	Doğubeyazıt Noterliği	198.062,57
11	Fatsa İkinci Noterliği	184.442,87
12	Kahta Noterliği	236.525,61
13	Karabük Birinci Noterliği	251.718,67
14	Köyceğiz Noterliği	130.265,37
15	Muğla İkinci Noterliği	243.073,92
16	Mut Noterliği	211.489,15
17	Niksar Noterliği	172.136,05
18	Seferihisar Noterliği	188.322,74
19	Silifke Birinci Noterliği	247.426,60
20	Silopi Birinci Noterliği	151.412,58
21	Torbalı Birinci Noterliği	374.656,20
22	Yerköy Noterliği	174.998,66

— • —

MÜNHAL NOTERLİKLER

2005 yılı gayri safi gelirleri ve isimleri yazılı birinci sınıf Eskişehir Altınca Noterliği 1 Ocak 2007, Gaziosmanpaşa Birinci Noterliği 1 Ocak 2007, Ankara Yirmidördünü Noterliği 6 Ocak 2007, Bursa Onaltıncı Noterliği 7 Ocak 2007, Konya Yedinci Noterliği 12 Ocak 2007, Alanya Beşinci Noterliği 15 Ocak 2007 ve Kartal Sekizinci Noterliği 5 Şubat 2007 tarihinde yaş tahdidi nedeniyle boşalacaktır.

1512 sayılı Noterlik Kanununun 22 ve müteakip maddeleri gereğince Birinci Sınıf Noterlerden bu noterliklere atanmaya istekli olanların ilan tarihinden itibaren bir ay içinde Bakanlığımıza veya buldukları yer Cumhuriyet Başsavcılıklarına başvurmaları gerekmektedir.

Posta ile doğrudan doğruya Bakanlığa gönderilmiş olan dilekçeler başvurma süresi içinde Bakanlığa gelmediği takdirde atama işleminde nazara alınmaz.

Keyfiyet Noterlik Kanununun 22 nci maddesinin 2 nci fıkrası uyarınca ilan olunur.

Sıra No	Noterliğin Adı	2005 Yılı Gayrisafi Gelirleri (YTL)
1	Alanya Beşinci Noterliği	408.876,57
2	Ankara Yirmidördüncü Noterliği	778.338,29
3	Bursa onaltıncı Noterliği	978.581,77
4	Eskişehir Altıncı Noterliği	415.324,27
5	Gaziosmanpaşa Birinci Noterliği	876.318,07
6	Kartal Sekizinci Noterliği	721.037,85
7	Konya Yedinci Noterliği	875.101,22

— • —

Aşağıda 2005 yılı gayrisafi gelirleri ve isimleri yazılı bulunan Birinci Sınıf noterlikler münhaldir.

1512 sayılı Noterlik Kanununun 22 ve müteakip maddeleri gereğince Birinci Sınıf noterlerden bu noterliklere atanmaya istekli olanların ilan tarihinden itibaren bir ay içinde Bakanlığımıza veya buldukları yer Cumhuriyet Başsavcılıklarına başvurmaları gerekmektedir.

Posta ile doğrudan doğruya Bakanlığa gönderilmiş olan dilekçeler başvurma süresi içinde Bakanlığa gelmediği takdirde atama işleminde nazara alınmaz.

İlan olunur.

Sıra No	Noterliğin Adı	2005 Yılı Gayrisafi Gelirleri (YTL)
1	Altındağ Üçüncü Noterliği	584.432,87
2	Ankara İkinci Noterliği	427.062,78
3	Ankara Otuzyedinci Noterliği	722.648,13
4	Ankara Elliikinci Noterliği	925.494,88
5	Bakırköy Ondördüncü Noterliği	855.306,33
6	Elazığ İkinci Noterliği	547.449,16
7	Gebze Sekizinci Noterliğine	340.273,79
8	Karşıyaka İkinci Noterliğine	910.321,96

[R.G. 18 Kasım 2006 – 26350]

— • —

DUYURU

17.11.2006 tarih ve 26349 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan,

—2006/11183 sayılı Topluluk Programlarına ve Ajanslarına Katılım Projesine İlişkin "Finas Anlaşması"nın Onaylanması Hakkında Milletlerarası Andlaşma,

—Avrupa Bölgesinde Yükseköğretimle İlgili Belgelerin Tanınmasına İlişkin Milletlerarası Sözleşme,

19.11.2006 tarih ve 26351 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan,

— Karayolu Taşıma Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik,

— Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Moldova Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Çadır-Lunga Şehri İçme Suyu Temini ve Şehir İçi Su Şebekesinin Yapımına İlişkin Milletlerarası Andlaşma, yer darlığı nedeniyle Bülten'e alınamamıştır.

2006 YILI BİLİRKİŞİ LİSTELERİ DUYURUSU

Çanakkale İli 2006 Yılı Bilirkişi Listesinde Trafik Bilirkişi olarak kayıtlı bulunan Muammer Türelük emekliye ayrıldığından İl Adli Yargı Adalet Komisyonlarınca Bilirkişi Listelerinin Düzenlenmesi Hakkındaki Yönetmeliğin 12. maddesinin d bendi gereğince Bilirkişi Listesinden çıkarılmıştır.

2006 YILI İÇİN ABONE OLMAK İSTEYENLERE DUYURU

Yargı Mevzuatı Bülteni'ne abone olmak ve aboneliklerini devam ettirmek isteyenlerin 2006 yılı abone bedeli olan 160 YTL'ni Vakıflar Bankası Adalet Bakanlığı Bürosu 783 kod nolu şubedeki 2002083 numaralı hesaba yatırarak alacakları dekontu açık adreslerini belirtir bir yazı ile "**Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Konya Devlet Yolu Üzeri No: 70 Kat: 9 Hipodrum-ANKARA**"

adresine veya 223 38 06 numaralı faksa göndermeleri halinde 01.01.2006 tarihinden itibaren yıl sonuna kadar çıkacak sayılar adreslerine postalanacaktır.

**EĞİTİM DAİRESİ BAŞKANLIĞINDAN
DUYURU**

Başkanlığımızca basım ve dağıtımı yapılan Yargı Mevzuatı Bülteni, 2007 yılı Ocak ayından itibaren yalnızca abone olanlara posta yoluyla ulaştırılacaktır.

Başkanlığımızda abonelik kaydı bulunmayanlar ve yargı teşkilâtı bu tarihten sonra Yargı Mevzuatı Bülteni'ni "www.edb.adalet.gov.tr/ymb.htm" internet adresinden elektronik ortamda takip edebilirler.

İlgililere duyurulur.